

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ПЕРШІ СПРОБИ ПОШУКУ В НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ

Випуск XV

**Збірник матеріалів
XVI Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції**

**«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДИТИНИ У СУЧАСНОМУ
ДОШКІЛЛІ»**

(24 квітня 2018 р.)

**Умань
АЛМІ
2018**

УДК 74.1:74.58
ББК 372 (07) :378
П 26

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету
дошкільної та спеціальної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
(протокол № 9 від 25 квітня 2018 року)

Головний редактор: Кузь В. Г.
Відповідальний за випуск: доц. Залізняк А. М.

П 26 Перші спроби пошуку в науковому просторі: збірник матеріалів
XVI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції
«Особливості організації життєдіяльності дитини у сучасному дошкільлі» (24
квітня 2018 року) / [гол. ред. проф. Кузь В. Г. та ін.]. – Умань: АЛМІ, 2018. –
с.

До збірника увійшли матеріали XV Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції «Особливості організації життєдіяльності
дитини у сучасному дошкільлі», що відбулася 24 квітня 2018 року на базі
факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини.

Відповідальність за зміст наукових доповідей несуть автори та їхні
керівники.

УДК 74.1:74.58
ББК 372 (07) :378
П 26
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, 2018.

ЗМІСТ

Безуглова В.	Особливості розвитку мовлення дітей з аутизмом	5
Бойко О.	Особливості формування ціннісного ставлення до власного здоров'я у старших дошкільників	8
Воспаненко Н.	Значення та особливості взаємодії дітей дошкільного віку з однолітками	10
Величко В.	Дидактична гра як засіб ознайомлення дітей з суспільним довкіллям	12
Гончар В.	Значення та особливості соціалізації особистості дитини-дошкільника	15
Гриб Г.	Роль сім'ї у розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку	18
Горобець М.	Форми та методи патріотичного виховання дітей дошкільного віку	20
Гроапа К.	Особливості ознайомлення дітей дошкільного віку з державною символікою	23
Грущанська В.	Створення міні-музею з метою ознайомлення дошкільників із українською вишивкою	27
Данильчик М.	Особливості психолого-педагогічного супроводу сюжетно-рольових ігор дітей старшого дошкільного віку	29
Долінська Т.	Формування національної самосвідомості у дітей дошкільного віку	36
Дубовська Ю.	Структура та зміст занять із навчання дошкільників гри в баскетбол	39
Журавко Т.	Формування основ громадянських почуттів дошкільників засобами українського народознавства	40
Кислинська І.	Плідна співпраця вихователів та батьків у забезпеченні особистісного розвитку дошкільнят	43
Клеша О.	Педагогічний супровід різних форм рухового режиму дітей у зимовий період	45
Коваль С.	Погляди Софії Русової на національне виховання дітей	47
Ковригін О.	Як вберегти дитину від викрадення: поради	49
Кривосар О.	Методологічні підходи до формування конструювання як творчої діяльності дошкільників	51
Лютікова Д.	Використання загадки як сучасного жанру	53

	дитячого фольклору у закладі дошкільної освіти	
Маковій М.	Особливості розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку	54
Марфіна Г.	Формування професійної компетентності студентів із фізичного виховання дошкільників	58
Наконечна І.	Особливості екологічного виховання дітей дошкільного віку	60
Оберемок В.	Дитинство як педагогічна категорія у сучасній науковій думці	64
Пахольчак І.	Особливості формування у дітей первинного економічного досвіду	66
Перкіна Т.	Особливості формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку	68
Пічкурєнко О.	Інноваційні аспекти побудови освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на інтеграційних засадах	70
Поліщук Н.	Створення умов для забезпечення самостійної рухової діяльності дітей	73
Попук С.	Гра як основа життєдіяльності дитини у сучасному дошкільлі	75
Тернова В.	Оптимізація роботи педагогів з родинами з проблеми формування ціннісного ставлення до книги у старших дошкільників	78
Харенко В.	Особливості навчання та розвитку пізнавальних процесів дітей дошкільного віку у ході ігрової діяльності	79
Шевчук І.	Культура мовлення педагога як засіб навчання мовлення старших дошкільників засобами народної педагогіки	81
Якименко А.	Софія Русова про фізичне виховання дітей	82

Безуглова В.

Криворізький державний педагогічний університет

Науковий керівник: канд. соц. наук, ст. викладач Коломоєць Т. Г.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ

У статті порушено питання розвитку мовлення дітей з аутизмом, характеристика специфічних рис і залежність розвитку мови від корекційного втручання.

Ключові слова: діти з аутизмом, мовленнєва діяльність, мотиви, корекційна робота.

За статистичними даними наукових досліджень, частота розповсюдженості дитячого аутизму та розладів аутистичного спектру непинно зростає. За останні роки в Україні кількість захворювань на аутизм зросла в 2,5 рази. Саме тому, це питання потребує ґрунтовного вивчення і розробки шляхів його вирішення.

Питання аутизму широко досліджується вже протягом багатьох десятиліть низкою зарубіжних та вітчизняних вчених. Зокрема, можна виділити таких науковців, які виявляють труднощі у спілкуванні дитини з аутистичними порушеннями, що проявляються, насамперед, в утрудненні сприймання інформації і розуміння самої ситуації спілкування О.Р. Баєнська, В.М. Башина, М.Ю. Веденіна, Л. Каннер, К.С.Лебединська, М.М.Ліблінг, І.П.Логвінова, Т.І.Морозова, С.С.Морозова, О.С.Нікольська, К.О.Островська, М.К.Шеремет, Д.І.Шульженко[4].

Наша мета полягає в комплексному дослідженні особливостей мовлення дітей аутистів у працях сучасних науковців.

Дитячий аутизм – це порушення психічного розвитку, що проявляється у вигляді ізоляції дитини від зовнішнього світу. За стислим, але містким визначенням В.М.Синьова, аутизм – це порушення зв'язків із навколишнім світом при збереженні основних механізмів прийняття та опрацювання інформації за браком потреби у спілкуванні, первинною ланкою якого є порушення емоційно-позитивної діяльності з матір'ю.

К.С. Лебединська підкреслює: «Дитина ховається в аутизм, як равлик у мушлю, йому там набагато спокійніше і приємніше. Однак за аутичним бар'єром він позбавляється необхідного для розвитку потоку інформації » [2].

У дитини з аутизмом погано розвивається процес мовлення, як рецептивний (розуміння), так і експресивний. У мовленні спостерігаються ехолалії (повтори певних елементів мови), доступні до розуміння тільки прості однозначні інструкції («сідай», «стій»), абстрактне мислення відстає в розвитку. І. Логвінова вважає, що порушення процесу спілкування у дітей з аутизмом виявляється переважно у таких двох різновидах, як комунікативний дефіцит (гіпокомунікативність із заниженою цікавістю до довкілля, уповільненням встановлення вербальних і невербальних контактів, відсутністю прагнення висловити свої бажання вокалізацією, поглядом, мімікою чи жестами), чи, навпаки, комунікативна екзальтація (надлишкова

гіперемоційність у контактах, конфліктність). В обох різновидах порушена мотиваційна складова мовленнєвого спілкування [1]

У дітей з аутистичними порушеннями мотиви можуть бути несформованими або взагалі сформованими у недостатній мірі. Тому важливо з'ясувати, який з мотивів буде домінуючим, щоб у подальшому використовувати його для розвитку інших, недостатньо сформованих мотивів, та на їх основі виховувати бажання вступати у контакт з оточуючими людьми за допомогою мовлення.

У період 2-3 років, найсприятливіший для розвитку мовленнєвої діяльності у дітей з нормальним розвитком мовлення, у дітей з аутизмом все більш помітним стає відставання: з'являється слабкість артикуляції, не ускладнюється лепет за умов його наявності, якщо і з'являються певні слова, то вони не використовуються активно, не формується проста фраза, не поповнюється арсенал невербальної комунікації. Звуки, які проявляє і з якими «грається» аутична дитина найчастіше мають некомунікативний характер: скрип, пищення, щебетання, наслідування звуку якогось музичного інструменту [3, 4]. В той же час, у таких дітей добре розвинена зорова пам'ять, здатність до сприйняття графічних зображень, зазначає Т. Коломоець, що створює позитивні умови для навчання їх читанню. За власними спостереженнями вченої, діти з раннім синдромом аутизму у віці 3-5 років засвоюють букви і оволодівають глобальним читанням [1].

К.О.Островська стверджує, що переважна кількість звернень батьків дітей з аутистичними порушеннями за допомогою до спеціалістів припадає на четвертий-п'ятий рік життя дитини, коли особливості поведінки, затримка у розвитку та специфічність мовлення стають очевидними. Тобто, батьки починають проявляти хвилювання переважно у тих випадках, коли особливості поведінки дитини та її несхожість на однолітків стають помітними і привертають увагу [4].

Рання педагогічна корекція допомагає долати негативні прояви порушення мовлення аутичних дітей. З такою дитиною повинні працювати психолог, логопед, вихователі, вчителі, батьки. Робота такої мультидисциплінарної команди спрямована на розуміння зверненої мови, розвиток мовлення й комунікативних навичок, загальної й дрібної моторики, соціальних навичок і проходить в тісній співпраці з батьками.

Д. Шульженко виділяє напрямки логопедичної корекційної роботи з дітьми із аутизмом:

1. У повсякденному житті, під час живого спілкування з дитиною з приводу побутових, ігрових і пізнавальних інтересів (розвиток соціальної спрямованості мовлення, розвиток комунікативної потреби, оволодіння різними видами комунікативних висловів).

2. У процесі сюжетно-рольових театралізованих ігор (активізація мовних засобів, освоєння різних типів комунікативних висловів).

3. На заняттях із малювання, ліплення, конструювання, ручної праці (регулююча функція мовлення, зв'язок сприйнятого зі словом з метою

формування придатних для зображення уявлень, актуалізація уявлення по слову).

4. На заняттях із розвитку мовлення (всі види і форми мовлення) побудованих за принципом моделювання комунікативних ситуацій.

5. Під час процесу логопедичної корекційної роботи необхідно проводити корекцію звуковимови, розвиток фонематичних процесів і надалі відповідно індивідуальної корекційної програми) [5].

Будь-яка ініціатива з боку дитини у тому, що стосується мовлення, повинна заохочуватися і використовуватися для навчання. Найбільш сприятливим оточенням для формування мовленнєвого спілкування дитини є родинне середовище. Маючи можливість спілкуватися з усіма членами сім'ї, дитина, по-перше, розширює арсенал форм взаємодії, а, по-друге, збагачує соціальний комунікативний досвід, досвід взаємодії, отримуючи різноманітний зворотний зв'язок і формуючи нові партнерські встановлення і підтримання контакту.

Таким чином, дослідивши праці науковців з питання мовлення дітей з аутичним розладом можна зазначити наступне. Важливу роль у мовленнєвій роботі відіграють суспільство, фахівці та сім'я аутичної дитини, які створюють психолого-педагогічні умови для досягнення нею успіхів. Розвиток повноцінного мовлення у дітей з аутизмом вимагає адекватної, довготривалої та систематичної своєчасної корекційної роботи.

В подальшому маємо на меті розробити практичні рекомендації щодо раннього навчання читання аутичних дітей.

Список використаних джерел:

1. Коломоець Т. Г. Використання доповненої реальності для навчання глобальному читанню дошкільників із розладами спектру аутизму [Електронний ресурс] / Коломоець Т. Г. // Матеріали Міжнародного наукового семінару «Доповнена реальність в освіті». – 2018. – Режим доступу <https://hangouts.google.com/group/mtKYDZbb0DLT0ovR2>
2. Логвінова І. П. Формування комунікативної потреби дітей з аутизмом у невербальній взаємодії / І. П. Логвінова // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2008. – 59 с.
3. Морозова С. С. Аутизм: коррекционная работа при тяжелых и осложненных формах / С. С. Морозова. – Москва : Владос, 2007. – 265 с.
4. Никольская О. С. Аутичный ребенок: пути помощи / О. С. Никольская, Е. Р. Баенская, М. М. Либлинг. – Москва : Теревинф, 1997. – 336 с.
5. Шульженко Д. І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей / Д. І. Шульженко. – Київ: Кальварія, 2009. – 385 с.

Бойко О.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Авраменко О. О.*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Важливою передумовою соціально-економічного розвитку суспільства є здоров'я громадян. Формування в підростаючого покоління ставлення до власного здоров'я як до найвищої людської цінності – одне з основних завдань держави. Воно актуалізується на рівні дошкільної освіти, оскільки негативний екологічний стан навколишнього середовища, недостатня ефективність системи охорони здоров'я, зниження життєвого рівня переважної більшості родин провокують погіршення здоров'я дітей від самого народження. Лише третина сучасних дошкільників вважається відносно здоровою. Нераціональний спосіб їхнього подальшого життя, набуті шкідливі звички, невміння контролювати негативні емоції призводять до того, що на час закінчення школи лише в 5-7 % випускників стан здоров'я відповідає медичним нормам.

Різні аспекти заявленої проблеми розглянуто філософами, соціологами, психологами і педагогами. Зокрема, дослідження Б. Ананьєва, І. Беха, А. Здравомислова, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, Н. Чавчавадзе та ін. присвячені визначенню та осмисленню сутності категорії „цінність”, розкриттю істотного впливу ціннісних новоутворень на розвиток і життєдіяльність особистості. Ученими М. Амосовим, Г. Апанасенком, І. Брехманом, В. Дімовим, Ю. Лисициним, В. Петленком, І. Муравовим та ін. досліджено феномен здоров'я: розкрито гармонійну єдність фізичної, психічної, духовної та соціальної його сфер, визначено чинники, що сприяють збереженню і зміцненню здоров'я.

Ця парадигма сучасної освіти яскраво відображена в державних документах. Зокрема, у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні одним із основних завдань дошкільної освіти на сучасному етапі є забезпечення гармонійного та різнобічного розвитку дошкільника, формування в нього ціннісного ставлення до Природи, Культури, Людей і Самого Себе [1, с. 17]. У Законі України „Про дошкільну освіту” акцентується увага на необхідності „збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини; ...виховання свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля; формування особистості дитини, утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної і духовної діяльності людей [1, с. 1–2]”.

Ціннісні стимули мають важливе значення в різних сферах життєдіяльності та в задоволенні індивідуальних потреб особистості. Загальноприйнятим у суспільній практиці є поділ цінностей на дві групи: матеріальні, що пов'язані з практичними потребами, і духовні, вищі потреби особистості, а саме: наукові, соціально-політичні, естетичні, моральні тощо.

М. Боришевський до духовних цінностей відносить і валеологічні. Актуальною для нашого дослідження є думка автора, що детермінація валеологічних цінностей виявляється у відповідальному ставленні особистості до власного здоров'я. Лише та людина може повністю реалізувати фізичні та психічні можливості організму, яка з дитинства набуває навичок здорового способу життя. Турбота про власне здоров'я стає не тільки особистою справою індивіда, а й проявом відповідальності перед суспільством, державою [3, с. 25]. У свою чергу, Н. Бердяєв, С. Бубнова категорію „здоров'я” відносять до матеріальних цінностей [3, с. 40]. У зв'язку з наявністю різних поглядів на здоров'я як цінність доречно навести класифікацію цінностей, запропоновану З. Плохій:

- особистісні цінності (цінності, що стосуються особистого життя);
- цінності сімейного життя (цінності, що регулюють родинне життя);
- громадянські цінності (цінності, на основі яких вибудовується сфера суспільно-громадських стосунків);
- національні цінності (цінності, що характеризують особливості життя певної національності та державного устрою);
- абсолютно вічні цінності (цінності, що акумулюють досвід усього людства і є еталоном його буття) [3, с. 34].

Враховуючи подану класифікацію, можна визначити, що здоров'я – це цінність, яка правомірно належить до всіх ціннісних категорій і є актуальною в різноманітних сферах людського життя.

Аналіз літературних джерел засвідчив, що коли певна суспільна цінність, об'єкт чи явище набувають для індивіда особистісного смислу, стають особистісно значимими, то вони переходять у категорію „особистісної цінності” [2], яка проектує в подальшому поведінку індивіда. Питання формування особистісних цінностей знайшло відбиток у дослідженнях І. Беґа. За визначенням ученого, особистісна цінність – це „психологічне новоутворення, що виражає найбільш безпосередньо значущу для суб'єкта узагальнену форму довкілля, через ставлення до якої він виділяє, усвідомлює і утверджує себе, своє „Я”, і в результаті цього дана сфера стає простором його діяльності [2, с. 11]”. Учений доводить, що процес усвідомлення особистістю своїх якостей зводиться до того, що кожна особистісна якість виражає певне ставлення, тобто конкретну дію, яка знаходить відбиток у вчинках. Спонукальна сила особистісної цінності буде постійною, якщо матиме ознаки домінантності, тобто коли особистісна цінність як смислове переживання відволікатиме внутрішньо спрямовану увагу від інших суб'єктивних явищ [3, с. 31–33], адже „особистісна цінність як одиничний образ “Я” завжди опосередковується реальною поведінкою та її конкретними результатами [2, с. 214]”.

Таким чином, відповідно до даного визначення можна припустити, що дитина, у якої буде сформоване сприйняття власного здоров'я як особистісної цінності, намагатиметься свідомо коригувати свою поведінку щодо здорового існування. Результат буде досягнуто за умови побудови

педагогічного процесу з урахуванням завдань, спрямованих на формування навичок здорового способу життя в дітей старшого дошкільного віку згідно з вимогами сучасної науки.

Список використаних джерел:

1. Державна національна програма „Освіта” („Україна ХХІ століття”). – К.: Райдуга, 1994. – 15 с.
2. Формування здорового способу життя молоді: стан, проблеми та перспективи: Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2002 р.). – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 250 с.
3. Формування здорового способу життя: Навч. посіб. для слухачів курсів підвищення кваліфікації державних службовців / О. Яременко, О. Вакуленко, Л. Жаліло, Н. Комарова та ін. – К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. – 232 с.

Воспаненко Н.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач Корінна Г. О.*

ЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОДНОЛІТКАМИ

Проблема формування в дитини з перших років його життя таких взаємовідносин з оточуючими людьми, які походили б з моральних принципів гуманізму – актуальна сьогодні як в теорії, так і на практиці виховання підростаючого покоління. У нашому суспільстві ці відносини, характеризуються дружнім співробітництвом, взаємоповагою, піклуванням людей один про одного, взаємодопомогою [1].

Одна з найбільш насичених, довірливих та продуктивних форм стосунків між людьми – стосунки з однолітками. Повноцінне засвоєння культурних навичок можливе лише через засвоєння культури людських взаємин. Тому завдання навчально-виховного процесу в сучасних умовах полягає не стільки в накопиченні навчальної інформації, а насамперед у засвоєнні культурно-історичного досвіду побудови людських стосунків та на цій основі збагачення власної соціальної практики дітей, яка є невід'ємною частиною процесу соціалізації та повноцінного розвитку особистості [2].

Важливість стосунків між однолітками та їх соціалізуючі функції важко переоцінити. Насамперед група однолітків відіграє вагомий роль у залученні дітей до культури певного суспільства. Унаслідок ідентифікації себе з групою та некритичного сприйняття домінуючих у ній поглядів, норм відбувається засвоєння певних норм, правил, цінностей, формуються особисті погляди [1].

У спілкуванні з однолітками дитина виявляє свої інтереси, збагачує власне освітнє поле за рахунок обміну різноманітною інформацією,

укріплюється у своїх нахилах. У процесі спілкування з однолітками дитина навчається презентувати себе, одстоювати власну позицію; опановує «умовні» закони взаємин у дитячому колективі, тобто саме в емоційно насиченому спілкуванні з однолітками найефективніше відбувається процес соціалізації [3].

Взаємини однолітків впливають на формування образу «Я», на розвиток самосвідомості, самореалізації та самоствердження дитини. Уже в середньому дошкільному віці дитина починає ототожнювати себе з групою однолітків, ураховуючи схвальне чи несхвальне ставлення членів групи до будь-якої особливості, властивостей, що мають прояв у її вчинках. Стосунки між однолітками дозволяють дитині відчувати (не відчувати) свою значущість, упевненість у собі. Саме в групі однолітків дитина може розраховувати на високу оцінку особистих якостей, вчинків, визнання своєї гідності [1].

Перебування дитини в оточенні однолітків сприяє становленню соціального досвіду, соціальної компетентності, досвідченості, обізнаності. У дошкільника формуються певна соціальна поведінка, здатність бути адекватним ситуації, вимогам і сподіванням авторитетних дорослих; розвиваються соціальні потреби, здібності, мотиви поведінки та діяльності. Значення соціального розвитку для особистісного становлення полягає, передусім у формуванні соціальної компетентності гарантує усвідомлення дитиною того, як слід себе поводити, щоб бути гармонійною, співзвучною з іншими, почувати себе в будь-якому товаристві комфортно [4].

Стосунки між однолітками формують у дітей дошкільного віку соціальну поведінку. Соціальна поведінка виступає дією людини стосовно суспільства, інших людей, до оточуючої природи і речей, тому діти не тільки дізнаються щось один про одного та один від одного, не тільки відчують різні почуття, але й постійно взаємодіють, здійснюють вчинки, накопичують досвід суспільної поведінки. У середовищі однолітків устанавлюються сприятливі стосунки, зароджується перша симпатія один до одного. Діти навчаються дружити та засвоюють способи поведінки, які відповідають дружнім стосункам (взаємодопомога, підтримка, спілкування, турбота тощо). Відтак, стосунки однолітків є «полігоном» для перевірки та закріплення засвоєних норм. [2]. За своїм характером соціальна поведінка може бути найрізноманітнішою: егоїстичною, законослухняною, серйозною, легковажною. У наслідок різноманітних причин духовного, економічного, політичного характеру в суспільстві завжди є люди з девіантною поведінкою – поведінка, що відхиляється від прийнятих у суспільстві ціннісно-нормативних стандартів.

Суспільство намагається всіляко протидіяти негативним проявам девіантної поведінки, здійснювати її профілактику. Головною альтернативою цим негативним явищам є розвиток соціальної творчості, удосконалення форм і засобів виховання особистості [4].

Отже, стосунки однолітків у дошкільному віці – це багатоаспектна, поліфункціональна система соціальних взаємин однолітків, яка базується на

ціннісних стосунках, вироблених у межах дитячої субкультури, закладена на ранніх етапах соціалізації первинними інститутами, що отримує подальший розвиток в умовах дошкільного середовища [1]. В процесі взаємодії дітей один з одним відбувається формування їхньої соціальної поведінки, як однієї з найважливіших чинників становлення й розвитку особистості дитини у процесі їхньої соціалізації [2].

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. — К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. — 408 с.
2. Богуш А. М. Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: А. М. Богуш, Л. О. Варениця. — Луганськ «Альма-матер», 2006. — 324 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. — Дошкільне виховання. — 2012. — №7. — С.4-19.
4. Гончаренко А. Взаємини однолітків у дошкільному закладі: А. Гончаренко. — Дошкільне виховання, 1999. — С.4

Величко В.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач **Корінна Г. О.***

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

Використання дидактичних ігор у роботі з дітьми дошкільного віку з ознайомлення з суспільним довкіллям сприяє всебічному розвитку і формуванню їхньої особистості та мають важливе педагогічне значення для теорії і практики дошкільної освіти. Дидактична гра виступає як провідна діяльність дитини, яка допомагає їй отримувати перші яскраві враження від пізнання світу речей, предметів, самої себе; пробуджує паростки допитливості, дає можливість відчувати себе успішною та самодостатньою [5, с. 3].

Вітчизняні педагоги (З. М. Богуславська, А. К. Бондаренко, Т. І. Поніманська, О. І. Сорокіна та ін.) визначають дидактичну гру як єдину систему впливів, спрямовану на формування у дитини потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, а також на формування більш досконалих пізнавальних навичок і вмінь – сенсорних, інтелектуальних, мнемічних тощо. Особливістю дидактичних ігор є те, що вони спеціально створюються і розробляються дорослими з різною педагогічною метою: сенсорного виховання, мовленнєвого розвитку, ознайомлення з довкіллям, з елементарними математичними уявленнями тощо. Дидактичні ігри можуть супроводжуватись наочним матеріалом (іграшки, предмети, речі, картинки тощо) або створюватись тільки на словесній основі. Отже, у практиці дошкільної освіти дидактична гра

визначається як ігровий метод навчання (В. М. Аванесова, З. М. Богуславська, Є. Ф. Іваницька, О. П. Усова та ін.) [1, с. 234–236].

Дидактична гра – це навчальна гра, вона використовується у навчально-виховному процесі дошкільного закладу з метою закріплення і уточнення знань дітей про довкілля. Дидактична гра як ігровий метод навчання розглядається у двох видах: дидактична гра у власному розумінні слова та гра-заняття (гра-вправа). Перший вид – ґрунтується на автодидактизмі та самоорганізації дітей. У другому випадку провідна роль належить вихователю, який організовує ігри-заняття, використовуючи різноманітні ігрові прийоми [1, с. 237].

Характерними ознаками дидактичної гри є: моделювання ситуацій навчально-виховного характеру та прийняття навчально-педагогічних рішень; розподіл ролей між учасниками гри; різноманітність рольових цілей при виробленні рішення; взаємодія учасників гри, які виконують ті чи інші ролі; наявність спільної мети учасників гри; колективне вироблення рішень; багатоальтернативність рішень; наявність системи індивідуального чи групового оцінювальної діяльності учасників гри [2, с. 42–44].

Дидактичні ігри з ознайомлення дітей з суспільним довкіллям досить різноманітні. За класифікацією О. І. Сорокіної дидактичні ігри виокремлюються таким чином: ігри-подорожі (відображають реальні факти і події через незвичайне); ігри-доручення (ігрове завдання та ігрові дії ґрунтуються на пропозиції будь-що зробити); ігри-припущення (ігрове завдання виражене в назвах: вони спонукають дітей до осмислення наступної дії, що потребує вміння зіставляти знання з обставинами або запропонованими умовами, встановлювати причинні зв'язки, активізують уяву); ігри-загадки (розвивають здатність до аналізу, узагальнення, формують вміння розмірковувати, робити висновки); ігри-бесіди (основою є спілкування вихователя з дітьми, дітей між собою, яке постає як ігрове навчання та ігрова діяльність) [4, с. 42].

Відповідно до характеру ігрових дій поділяє дидактичні ігри В. Н. Аванесова: ігри-доручення (до уваги беруться інтереси дітей до дій з іграшками і предметами: добирати, складати, роз'єднувати, з'єднувати, нанизувати тощо); ігри з відгадуванням загадок (вибудовуються на з'ясуванні невідомого); відшукуванням предметів (особливість – несподівана поява і зникнення предметів); сюжетно-рольові дидактичні ігри (суть ігрових дій, полягає у відображенні різних життєвих ситуацій, виконанні ролей); ігри в заборонений «штрафний» предмет / картинку (пов'язані з цікавими для дітей ігровими моментами: скинути картку, утриматися, не вимовити забороненого слова тощо) [4, с. 52].

Слід наголосити на тому, що дидактичні ігри використовують у навчанні та вихованні дітей усіх вікових груп за необхідності актуалізують їхній досвід, відбувається повторення, уточнення, закріплення набутих знань і уявлень про суспільні явища, соціальну реальність, працю і побут людини. Вихователь вдається до них до і після спостережень, екскурсій, бесід та

інших занять. Нерідко ігри з дидактичними матеріалами є основним засобом навчання і виховання, за допомогою яких вихователь готує дитину правильно сприймати об'єкти і явища суспільного довкілля [3, с. 12–13].

Ураховуючи зазначене вище, можна стверджувати, що ознайомлення дітей із суспільним довкіллям є однією з актуальних для дошкільної освіти на сучасному етапі її розвитку. Адже нині особливого значення набувають питання закладання у дітей основ світобачення в його історико-культурному, національному, компетентнісному спрямуванні, розширення знань дошкільників про оточуючий світ, у знаходженні шляхів втілення набутих ними знань про суспільну дійсність. Участь дошкільників у різноманітних дидактичних іграх з ознайомлення дітей з суспільним довкіллям сприяє розвитку спостережливості, довільної уяви, мислення, уваги, пам'яті та мовлення дітей, розв'язання дидактичного завдання формує й особистісні якості дитини. Виконання правил сприяє вихованню витримки, дисциплінованості, привчає до чесності, справедливості, організованості, допомагає формуванню у дітей уявлень і понять про бережне ставлення до предметів, норми поведінки, стосунки з однолітками і дорослими.

Крім цього, дидактичні ігри викликають позитивні емоції у дітей, поліпшують їхнє самопочуття. Педагогічна цінність таких дидактичних ігор полягає передусім у покликанні пом'якшити вплив перевантаження дошкільників, сприянні загостренню уваги на етапі усвідомлення нових знань, понять, визначень, задоволенні своїх інтересів, запитів, виконанні ролі емоційної розрядки та запобігання втомі [6, с. 17–19].

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі : підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш // Слово. – 2008. – С.234–240.
2. Болотина Н. И. Дидактическая игра – одно из средств активизации познавательной деятельности детей шестилетнего возраста / Н. И. Болотина // Начальная школа. – 1987. – №12. – С. 42–44.
3. Бурова А. С. Дидактичні ігри : Організація та керівництво / А. Бурова // Дошкільне виховання. – 2002. – №7. – С. 12–15.
4. Денис С. А. Дидактичні ігри / С. А. Денис // Початкова школа. – 2004. – №8. – С. 48–52.
5. Ознайомлення з навколишнім світом та розвиток мовлення дітей дошкільного віку. Інтегровані заняття / Упоряд. В. Л. Сухар. – Х. : Веста: Видавництво «Ранок». – 2008. – С. 17–19.
6. Янковська Т. І., Бральчук М. Я., Новицька О. В. Ігрова скарбничка. Дидактичні ігри для дошкільників / Т. І. Янковська, М. Я. Бральчук, О. В. Новицька // Навчальна книга. – 2010. – С. 4–7.

Гончар В.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: кан. пед. наук, старший викладач **Корінна Г.О.***

ЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА

Зміни, які відбуваються в суспільстві на сучасному етапі його розвитку, породжують нові вимоги щодо системи освіти й виховання підростаючого покоління. Одним із основних завдань сучасної теорії і практики виховання дитини дошкільного віку є вивчення її особистості та усіх факторів, що впливають на її становлення. Важливу роль у цьому процесі відіграє соціалізація особистості на етапі дошкільного дитинства [4].

На сучасному етапі теоретичне осмислення соціалізації як складової педагогічного процесу, вивчення форм, методів її практичної реалізації як педагогічної мети поступово дедалі більше привертають увагу науковців. Помітний доробок у галузі аналізу соціально-педагогічних аспектів цієї проблеми належить таким дослідникам, як Л. Артемова, А. Богущ, О. Кононко, В. Кузь. Різні аспекти соціалізації індивіда та впливу соціального середовища на її перебіг висвітлюються у працях О. Авраменко, І. Беха, Б. Братуся, Л. Карнаух, Т. Кравченко, Л. Куликової, М. Лукашевича, І. Рогальська-Яблонська. Особливий інтерес вони становлять у зв'язку з дослідженням сутності та особливостей соціального розвитку дитини в умовах сьогодення [5, с. 132].

Зміст соціалізації визначається, з одного боку, всією сукупністю соціальних впливів світового рівня культури, загальнолюдських цінностей, з іншого – ставленням до цього самого індивіда, актуалізацією власного «Я», розкриттям творчих потенцій особистості [5].

Соціалізація у словнику основних термінів за редакцією професора В. В. Буреги по трактовано, як «процес засвоєння та відтворення індивідом протягом життя соціальних норм і культурних цінностей того суспільства, до якого він належить. Завдяки процесам соціалізації формується й розвивається особистість» [3].

Слід зазначити, що соціалізація дитини дошкільного віку передбачена Базовим компонентом дошкільної освіти, зокрема сферами життєдіяльності «Люди» і «Я сам». Сфера «Люди» визначає зміст формування соціальної компетентності, навчання уміння диференціювати людей за ознаками віку, статі, спорідненості; поводитися у межах припустимої поведінки, оволодівати культурою спілкування; адекватно реагувати на вчинки, слова інших, користуватися правилами хорошого тону, співпереживати і співдіяти. Сфера «Я сам» відкриває дитині світ власного внутрішнього життя, прагнення, думок, переживань; допомагає зіставити свої бажання з можливостями, привертає увагу до особливостей фізичного, психічного та соціального розвитку [5, с. 23].

До факторів соціалізації особистості дитини на етапі дошкільного дитинства належать: зовнішні фактори – визначають зміст і форму соціалізації дошкільників, визначають вектори їх подальшого розвитку. До них відносяться: сім'я, дитячий колектив (центри раннього розвитку, гуртки за інтересами), дитячі дошкільні установи, а також культура і релігія соціальної групи; внутрішні фактори – індивідуальні особливості дитини, які безпосередньо впливають на формування у неї картини світу і визначають стиль переживання міжособистісних відносин [6, с. 42].

У дослідженні І. П. Рогальської-Яблонської, присвяченому соціалізації особистості у дошкільному дитинстві, визначено такі основні завдання процесу соціалізації в дошкільному дитинстві: забезпечення активного пристосування дітей до нових для них соціальних умов життєдіяльності, набуття соціально-емоційної рівноваги та стійкості до впливу змінних умов соціального середовища; розширення та збагачення досвіду конструктивної взаємодії з людьми, які їх оточують, на міжособистісному рівні та побудова соціальних стосунків через розвиток способів комунікації; формування уявлень про способи та норми спілкування з довкіллям; розвиток активності, ініціативності, самостійності і відповідальності як базових якостей особистості; залучення дітей у широке суспільне довкілля для формування уявлень про життя людей у соціумі, формування гармонійних стосунків з однолітками через організацію взаємодії на рівні емоційного спілкування, вибудовування соціальної поведінки дитини в суспільному довкіллі [7].

Формування особистості дитини дошкільного віку в процесі соціалізації починається з раннього дитинства і проходить у певному соціальному середовищі. Малюк розвивається в межах своєї сім'ї, соціального та національного оточення. На нього впливають батьки, родичі й інші дорослі, однолітки, з якими він спілкується, а також дошкільний навчальний заклад, як соціальна інституція, де він соціалізується. Також значний вплив на соціалізацію дитини мають засоби масової інформації, соціокультурне середовище, в якому вона росте, події, що відбуваються в довкіллі [5, с. 42].

Окрім того, на соціалізацію особистості дитини, здійснює неабиякий вплив домашня атмосфера, стиль взаємовідносин у сім'ї, психологічний клімат, ставлення дорослих до різних подій, явищ суспільного життя, до інших людей. Дитина в сім'ї, приміряє, себе до суспільства, а це, в свою чергу, стимулює її соціальну активність [2, с. 140].

Актуальними у цьому аспекті є погляди О. Авраменко, яка зазначає, що у різновіковому спілкуванні дітей та їх взаємодії здійснюється соціальний розвиток – досягнення оптимальної форми соціальної активності, що робить людину здатним впливати на свої життєві обставини і на самого себе. В цьому аспекті сутність соціалізації може бути визначена як процес входження особистості в систему суспільних відносин, результат розвитку особистості як універсального суб'єкта діяльності шляхом його

багаторівневої взаємодії із суспільством на підставі формування соціально-типових якостей, які є внутрішніми регулятивами свідомості, поведінки і діяльності [1].

Отже, формування особистості дитини дошкільного віку відбувається безпосередньо в процесі соціалізації. Першим інститутом соціалізації дитини виступає сім'я, яка протягом усього життя є тим мікросередовищем, на тлі якого відбувається особистісне зростання майбутньої особистості. Основою соціалізації особистості є соціальний досвід, засвоюючи який, дитина здійснює власний саморозвиток та самореалізацію, стає соціально компетентною. Соціальне середовище, виступає джерелом поповнення особистого досвіду та знань дитини, що визначає спрямованість життєвих потреб, інтересів, цінностей, реальну поведінку дитини, процес її самовизначення і самореалізації в процесі її соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О. О. Соціалізація особистості як соціально-педагогічна проблема / О. О. Авраменко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – Випуск 5. – 2013. – С. 106–112.

2. Богуш А. М. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / Богуш А. М., Варяниця Л. О., Гаврик Н. В. та ін. ; за заг.ред. Гаврик Н. В. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 368.

3. Соціалізація дитини в умовах дошкільного навчального закладу: Збірка / За ред. Гурець М. М. – Глухів: відділ освіти Глухівської міської ради. – 2015. – 64 с.

4. Карнаух Л. П. Особливості соціалізації дітей дошкільного віку в умовах сучасного соціального середовища [Електронний ресурс] / Л. П. Карнаух. –

Режим доступу: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/40/visnuk_11.pdf

5. Кравченко Т. В. Соціалізація особистості й соціальне середовище / Т. В. Кравченко // Теоретико-методичні проблеми дітей та учнівської молоді: зб. наук. пр. – Вип. 9. – К., 2006. – Кн. 2. – С. 23–29.

6. Павелків Р. В. Дитяча психологія: навч. посібник / Р. В. Павелків, О. П. Цигикало. – К.: Академвидав, 2008. – 431 с.

7. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід : монографія / І. П. Рогальська. – Київ : Міленіум, 2008. – 400 с.

Гриб Г.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: доктор пед. наук, доц. Гаврилюк С. М.*

РОЛЬ СІМ'Ї У РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ідеї самоцінності, унікальності періоду дошкільного дитинства для розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку знайшли відображення у «Базовому компоненті дошкільної освіти», «Державній базовій програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі», де одним із пріоритетних напрямів розвитку дитини вперше визначено креативність [1].

Сучасні дослідники дошкільного дитинства (Л. Артемова, А. Богуш, Г. Беленька, І. Волощук, Н. Гавриш, О. Кононко, В. Кузь, І. Луценко, В. Моляко) та ін. наголошують на творчій взаємодії дошкільного закладу освіти й родини в розвитку дитини дошкільного віку. Підкреслюючи роль сім'ї у вихованні дітей дошкільного віку, вчені вважають, що саме в родині закладаються передумови успішного розвитку особистості, формування власної позитивної «Я-концепції». У зв'язку з цим важливим у контексті нашого дослідження є висновок учених про необхідність психологічного супроводу дітей дошкільного віку.

В. Кремень переконливо доводить, що в середовищі знань, на основі яких повинне відбуватися формування особистості, життєдіяльність також не може бути успішною без відповідної поширеної педагогічної культури, без педагогізації суспільства, надання сучасних педагогічних знань батькам. «Адже ми не зможемо досягти поставлених цілей в освіті, – стверджує науковець, – якщо дорослі не зрозуміють, що віками виховувана покірливість, слухняність дитини та намагання батьків сформувати з дитини вимріяний образ без урахування її здібностей стають на перешкоді розкриття дитиною власної сутності, формування її як особистості, і це може призвести до негативних наслідків» [3, с. 166].

Зміст поняття «дитяча творчість» розглядаємо як творчу позицію дитини, її активність, уяву, фантазію, що проявляється у творчому пошуку при створенні нових ідей, художніх, творчих образів, пізнанні нового, незвичного в процесі творчої продуктивної діяльності: гри, малюнку, співах, танцях, комунікативній взаємодії тощо.

Зазначимо, що пошукова творча діяльність у дошкільному віці є своєрідним внутрішнім генератором, рушійною силою саморозвитку, самовдосконалення кожної особистості, яка сприяє актуалізації творчого потенціалу вихованців.

Важливою умовою ефективної виховної взаємодії дорослого й дитини, на думку І. Беґа, є наявність довіри між ними, що ґрунтується на взаємній повазі та емоційному контакті. Упродовж дня дорослі мають чимало можливостей для створення у вихованця почуття власної корисності й адекватності. Одним із способів зробити це є демонстрація дитині свого задоволення від її досягнень і зусиль, інший спосіб – навчити дитину

справлятися з різними завданнями. Для того, щоб психологічно підтримати дитину, на думку вченого, потрібно використовувати такі методичні підходи:

- спиратися на сильні сторони дитини;
- уникати підкреслювання її помилок;
- демонструвати повагу до вихованця;
- показувати, що ви задоволені ним;
- проводити більше часу з дитиною;
- використовувати гумор у взаєминах;
- знати про всі спроби вихованця впоратись із завданням;
- уникати дисциплінарних заохочень і покарань;
- охоче приймати індивідуальність дитини;
- виявляти віру в неї та емпатію;
- демонструвати оптимізм [2, с. 191].

З метою реалізації інтересів, потреб, нахилів дітей батьки повинні дати можливість самостійності вибору кожній дитині театралізації улюбленого твору, ролі, іграшки, книги тощо.

У праці зарубіжних дослідників [5] зазначено, що для творчого розвитку дітей необхідно спрямувати зусилля на такі аспекти виховного процесу:

- створити середовище, яке дає змогу дітям досліджувати довкілля і гратися без немотивованих обмежень;
- адаптуватися до дитячих ідей, а не підлаштовувати їх до стандартів дорослих;
- приймати незвичні дитячі ідеї;
- спонукати до творчого вирішення проблем;
- давати дитині час для того, щоб вона могла дослідити всі можливі варіанти вирішення проблеми, рухаючись від традиційних до оригінальних ідей;
- робити акцент саме на процесі, а не на результаті [5].

Зауважимо, що родина не тільки може сприяти розвитку творчих здібностей, але й перешкоджати творчому потенціалу дитини ще в дошкільному віці.

О. Лук у своєму дослідженні виявив ті чинники, що перешкоджають творчому розвитку дитини. По-перше, це передчасні й наполегливі спроби дорослих боротися з дитячими фантазіями, уявним чарівно-казковим світом. Згодом кожна дитина навчиться відрізняти факти реального життя від фантазії, але ні в якому разі, на думку науковця, батьки не повинні намагатися прискорювати події, тому дуже важливо в ранньому дитинстві не обмежувати уяви дитини. Другим чинником, відзначає вчений, є те, що гальмують творчий розвиток дітей саме ті педагоги й батьки, які самі не володіють достатньою силою уяви, не здатні відчувати себе дитиною. Третій чинник – негативне ставлення дорослих до різної дослідницької діяльності,

у результаті якої псуються домашні речі та завдаються інші збитки. Часто батьки дратуються, якщо діти задають їм багато запитань [4, с. 92].

Таким чином, організація різних видів творчої діяльності потребує вмілого педагогічного керівництва дитячою творчістю, наявності зразків креативної поведінки, підтримки та заохочення будь-яких проявів фантазії, творчої активності з боку педагогів та батьків, створення розвивального середовища в дошкільному закладі освіти та в родині: збагачення освітнього простору різноманітною сенсорною інформацією для формування дитячого сприймання, накопичення дитиною сенсорного досвіду як основи власної творчості.

Відтак дуже важливо, щоб батьки сприяли розвитку творчих здібностей дітей; цікавилися їхніми інтересами, разом із дітьми брали участь у спільній творчій діяльності. З цією метою дорослим необхідно використовувати пізнавальні завдання, навчати дитину розмірковувати, гнучко підходити до вирішення проблем, знаходити нові, оригінальні рішення, відчувати задоволення від самого процесу творчості.

Список використаних джерел:

1. Базова програма розвитку дитини «Я у Світі» / МОН України, АПН України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: в 2 кн. / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. – К.: Либідь, 2003. – 344 с. – Бібліогр.: с. 338–340.
3. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 488 с.
4. Лук А. Н. Учить мыслить / А. Н. Лук – М.: Знание. – 1975. – 96 с.
5. Treffinger D. J. Creative Problem-Solving for Teachers / D. J. Treffinger // Lecture delivered to Project Interast Spring Conference. – Radford, VA. – 1984. – April. – P. 76–77.

Горобець М.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

*Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач **Корінна Г. О.***

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Національно-патріотичне виховання дітей – дуже складний за своїм характером процес, який потребує озброєння педагогів дошкільної галузі відповідним методичним інструментарієм і усвідомлення ними потреби та важливості такої роботи саме з дітьми середнього та старшого дошкільного віку [4, с. 6].

Дана проблема не знайшла поки належного віддзеркалення в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях. Більшість авторів вказує на важливість і значущість патріотичного виховання дітей дошкільного віку, але не пропонують цілісну систему роботи в даному напрямі. Цій проблематиці

присвячені фундаментальні праці вчених-філософів В. Бичка, О. Забужка, І. Надольного, І. Стогнія, В. Шинкарука тощо. Психологічну складову патріотизму досліджують у своїх наукових працях сучасні психологи: І. Бех, А. Богуш, М. Боришевський, В. Котирло. Майже в усіх наукових роботах, науковці дотримуються думки, що патріотичне виховання – це процес, що формує усвідомлення своєї причетності до історії, традицій, культури свого народу, любов до своєї Батьківщини, вболівання за долю свого народу, його майбутнє [2, с. 3].

Виховання патріота, громадянина, духовно багатой особистості – процес тривалий і багатогранний. Він потребує від педагогів і батьків великої праці над собою, усвідомлення високих цінностей та відповідної поведінки, задля розуміння виховних завдань та вибору оптимальних методів і форм роботи з дітьми.

Варто зазначити, що в законі України «Про освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Концепції дошкільного виховання в Україні чітко окреслено мету, завдання, стратегічні напрями та шляхи реформування дошкільних інституцій відповідно до сучасних тенденцій економічного і духовного розвитку країни. Головний орієнтир оновлення змісту їх роботи – максимальне врахування етнічних і регіональних особливостей та широке використання засад народної педагогіки, національної культури, сучасних досягнень науки, надбань світового педагогічного досвіду» [7, с. 18].

Значення завдань патріотичного виховання дітей відображені в освітній програмі «Дитина», в розділі «Соціальний світ». Зміст такої педагогічної роботи полягає в поглибленні, узагальненні та активізації уявлення дітей про рідний край, про доступні географічні (природні багатства країни), економічні (промисловість, якою славиться країна), культурні відомості (відомі історичні особи та українці-сучасники, видатні пам'ятки країни). При цьому також необхідними завданнями є: розширення уявлення про державні символи: (Державний Прапор, Герб, Гімн); ознайомлення з їх назвами та символічним значенням, правилами поведінки щодо державних символів. Важливо розповісти про рослинні та народні символи України. Окрім цього дітям варто дати уявлення про основні повноваження Президента України, ознайомити з портретом чинного Президента, його ім'ям; уявлення про столицю України та інші великі міста країни (Київ, Львів, Чернігів, Харків та ін.) та розширити знання про рідне місто (селище); про державні свята та сприяти формуванню любові до Батьківщини [3, с.169 –170].

Дошкільне дитинство є найсприятливішим періодом для формування першооснов національної самосвідомості, які включають розуміння своєї належності до нації, пробудження любові та поваги до власної мови, традицій, символіки, зародження фундаментальних рис національного характеру. В цьому контексті ефективним шляхом і засобом патріотичного виховання дітей дошкільного віку є дитячий музичний фольклор, який має чітко виражену виховну і патріотичну спрямованість, а саме: колискові пісні,

пестушки, потішки, приказки, пісні-ігри готують дитину до життя, допомагають освоєнню навколишнього середовища; традиції слов'янського народу формують першооснови національної самосвідомості особистості; обрядові забави, ігри вчать наслідувати трудовому процесу дорослих; пісні, заклички, приказки, ігри мають поліфункціональний характер, впливаючи на інтелектуальний розвиток (сприйняття, уваги, мислення, пам'яті) [7, с. 325].

Через мову народ передає з покоління в покоління свою мудрість і славу, традиції і культуру. Оволодіваючи рідною мовою, дитина пізнає свій народ, його характер, культуру, історію та думки. Інтерес у дітей до української мови і культури можна розвивати за допомогою усної народної творчості – невичерпного джерела виховання дитини. Краще засвоїти рідну мову дітям допомагають народні ігри («Довга лоза», «Коза-дереза», «День та ніч», «В хороводі були», «Редька» та інші). Їх проведення супроводжується вживанням різноманітної лексики, багатої на слова, які діти засвоюють у процесі ознайомлення з довкіллям [1, с. 8].

До ефективних методів і форм організації патріотичного виховання належать: екскурсії вулицями рідного міста, до історичних пам'яток, визначних місць; розповіді вихователя; бесіди з відомими людьми нашого краю (письменники, художники); узагальнюючі бесіди; розгляд ілюстративних матеріалів; читання та інсценування творів художньої літератури; заняття; ігри-мандрівки, змагання; розв'язування проблемних ситуацій; запрошення членів родин у дитячий садок; спільні з родинами виховні заходи; зустрічі з батьками за межами дошкільного закладу, за місцем роботи; участь у громадському житті міста, села, селища. Основними напрямками патріотичного виховання є: формування уявлень про сім'ю, родину, рід і родовід; краєзнавство; ознайомлення з явищами суспільного життя; формування знань про історію держави, державні символи; ознайомлення з традиціями і культурою свого народу; формування знань про людство [6, с. 252–253].

З метою виховання патріотизму дітей дошкільного віку необхідно створити відповідне розвивальне середовище групи: оформити український куточок національної та народної символіки, де будуть розміщені герб та прапор України, українські рушники, сорочки-вишиванки, український посуд та іграшки; оформити добірку віршів про Україну, рідну природу, Батьківщину; зібрати бібліотечку українського фольклору: народні прикмети, прислів'я, легенди, загадки, заклички, колисання, народні ігри тощо; підібрати фонотеку українських пісень; підібрати та розробити дидактичні ігри на закріплення знань про рідний край та його природу; підібрати ілюстрації, плакати, карту України [5, с. 11–12].

Отже, патріотичне виховання дошкільників включає в себе: розвиток любові до Батьківщини, національної самосвідомості й гідності, дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальність за природу рідної країни, потребу зробити свій внесок у долю Батьківщини, інтерес до національного спілкування, прагнення праці на благо рідної країни, її народу.

До особливостей організації роботи в закладі дошкільної освіти з дошкільниками відносяться такі форми і методи, завдяки яким реалізуються усі завдання патріотичного виховання дітей, як пріоритетного напрямку національної системи дошкільного виховання.

Список використаних джерел:

- 1.Абрамовских Н. В. Педагогический мониторинг воспитания познавательной готовности старших дошкольников к обучению в школе : автореф. дис. канд. пед. наук / Н. В. Абрамовских – УрГПУ. – Екатеринбург, 1999. – 21 с.
- 2.Аль-Хамадані Н. Д. Патріотичне виховання дітей дошкільного віку як пріоритетний напрямок сучасної національної освіти / Н. Д. Аль-Хамадані, О. М. Вдович, Н. М. Сидоренко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). –2015. – №7 (296) жовтень, частина друга. – С. 180 – 186.
- 3.Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт.кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець – Білоскаленко [та ін.] ; наук. ред.: Г.В. Беленька, М. А. Машовець: Мін. осв. і науки України, Київ. Ун-т ім.. Б. Грінченка. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с.
4. Каплуновська О. М. «Україна – моя Батьківщина». Парціальна програма національно патріотичного виховання дітей дошкільного віку / О. М. Каплуновська, І. І. Кичата, Ю. М. Палець; за наук. Ред.. О. Д. Рейпольської. – Тернопіль: Мандрівець, 2016. – 72 с.
- 5.Кривенко Л. О. Формування у дошкільників першооснов патріотичного виховання засобами народознавства / Л. О. Кривенко, Н. В. Очеретна, Л. С. Позднишева: – ДНЗ «Барвінок», с. Волиця, 2015 – 79 с.
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т. І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2006. – 456 с.
7. Човрій М. Я. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського музичного фольклору / М. Я. Човрій, Л. М. Сухацька // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2016. – Вип. 1 (38). – С. 323–326.

Гропа К.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичиний
Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач **Корінна Г. О.***

ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДЕРЖАВНОЮ СИМВОЛІКОЮ

Патріотичне виховання, як складова національно-патріотичного виховання, має забезпечувати становлення самодостатнього громадянина-

патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання своїх громадянських обов'язків та успадкування духовно-культурних надбань Українського народу. На сьогоднішній день патріотичне виховання молоді в багатьох країнах світу займає одне з провідних місць у системі національних пріоритетів. Повага і любов молодих громадян до власної Батьківщини, мови, традицій та культури виступають невід'ємними складовими державної політики [7].

До проблем виховання молодого покоління на засадах патріотизму в різні часи зверталися такі класики педагогічної науки, як Г. Сковорода, К. Ушинський, О. Огієнко, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинського, Г. Ващенко та інші видатні вчені [1].

Велике значення для розробки сучасних підходів до формування у дітей старшого дошкільного віку першооснов національної самосвідомості містяться у концепції розвитку українського дошкілля, вони розроблені Л. Артемовою, А. Богуш, Н. Лисенко, Т. Поніманською, О. Шевченко. Окремі аспекти використання музичного фольклору у патріотичному вихованні дітей висвітлені у працях І. Хланти, В. Гошовського, В. Мадяр-Новак, С. Садовенко, Т. Стегайло, Т. Вовк та інших [8].

В цьому аспекті актуальності набуває питання ознайомлення дітей дошкільного віку з державною символікою України. Адже, українська етнічна символіка є своєрідним відображенням самотності національної культури на всьому терені історичного розвитку, за всіх суспільних формацій.

Україна як суверенна держава має власні державні символи. Державні символи – це закріплені в законодавстві країни офіційні знаки (зображення, предмети) чи звукові вираження, що в короткій формі виражають одну чи кілька ідей політичного, національного, історичного характеру і символізують суверенітет держави [2].

Відтак, до державних символів належить герб, прапор, гімн. Герб – це знак, своєрідний ключ до історії сім'ї міста, національного утворення держави. Це пам'ятка духовної культури. В гербі у вигляді знаків втілюються реальні події, суспільні явища, ідеологія та світосприймання. Золотий тризуб на блакитному тлі як символ влади – дуже давній родовий знак Рюриковичів, знак Київської держави часів Володимира Великого. Цей символ історики тлумачили по-різному. Одні вважають його зображенням церковного світильника, корогви, церковного portalу, якоря; інші – зображенням голуба, шолома, двосічної сокири або верхівки скіпетра [3]. Прапор – це символ державності й національної належності. Історія українського прапора розпочалася кілька століть тому, але офіційно затвердили синьо-жовтий стяг як державний символ України лише 28 січня 1992 року. Українське синьо-жовте сполучення – одне з найдавніших серед сучасних національних прапорів. Сучасний український прапор походить від герба Галицько-Волинського князівства – золотого лева в синьому тлі, який з'явився в другій половині XIII століття [5].

З національними і державними символами України (гербом, прапором, гімном) дітей знайомлять у старшому дошкільному віці. Кожному з цих символів присвячують одне-два заняття. У доступній формі вихователь розповідає їх історію, знайомить з їх призначенням, ритуальними діями [6]. В ході таких занять у дітей формується та поповнюється тематичний словник словами: символ, символіка, герб, гімн, прапор, держава, державність, національна незалежність, тло, тризуб, мушкет, урочистий, заповіт, жовто-блакитний. Старшим дошкільникам проводять заняття, кожне з яких присвячено окремому символу. У доступній формі вихователь має розповісти про їх історію, призначення, ритуальні дії. Розповідаючи про герб України, потрібно показати його дітям, розповісти де вони могли його бачити (на прапорі, на гривні, на адміністративних будівлях та ін.). Зауважити, що герб – це знак, своєрідний ключ до історії сім'ї, міста, національного утворення держави. Це пам'ятка духовної культури [4].

Окрім цього в дошкільному навчальному закладі дітей знайомлять з національним гімном. Дітям пояснюють, що це хвалебна пісня своїй Батьківщині, в якій народ висловлює бажання бути вільним, незалежним, щасливим, жити в достатку. Реалізуючи завдання, вихователь повинен дбати не стільки про нагромадження знань дітьми, як про їх творче засвоєння, а також впливати на почуття дітей. Зокрема, треба навчити вихованців стоячи слухати Гімн України. Адже пісня – справжнє диво. Це живий скарб, що передається від покоління до покоління, несучи радість і смуток, чаруючи людську душу, даючи їй силу і натхнення. Вона допомагає людям жити, вселяє віру в краще життя. Живе пісня – живе Україна. Минають роки, змінюються покоління, змінюються й пісні. Пісні володіють чудовою здатністю – полонити людське життя.

На кожному занятті здійснюється багатогранна робота. Вона вимагає залучення всіх змістових ліній чотирьох сфер життєдіяльності Базової програми. Ця робота повинна мати чітко окреслену розвивальну, пізнавально-виховну мету. Плануючи роботу, вихователю слід орієнтуватися на завдання програми старшої групи, а також зважати на індивідуальні особливості дітей, умови роботи [4].

Ознайомлюючи дітей з державними символами, вихователю важливо дотримуватись принципу відповідності сучасності. Для того щоб зрозуміло пояснити дітям значення державних символів, вихователю треба ознайомитись із далеким минулим. Поєднання минулого і сучасного – чи не найскладніша проблема вихователя. Уявлення дітей про навколишній світ розширюється введенням понять «державні символи України», «герб», «прапор», «гімн».

Роботу над темою «Державні символи України» рекомендується побудувати так: починати з наочних методів роботи і закінчувати словесними. Варто спочатку розглянути уважно кожен державний символ, використовуючи макет, ілюстрацію. Одні й ті самі наочні посібники, таблиці, картини, комп'ютерні програми, малюнки-макети гербів, прапорів, діафільми,

відеофільми, слайди тощо можуть бути використані на багатьох заняттях лише з певним творчим підходом відповідно до завдань висвітлюваної теми. Діти порівнюють, групують предмети, що вивчають, досліджують за характерними ознаками, а також творчо узагальнюють свої знання під час свят й інших цікавих навчально-виховних заходів. Робота проводиться як на заняттях, так і в повсякденному житті. У роботі з дітьми рекомендується широко використовувати вірші про державні символи, легенди, прислів'я, приказки, вчити складати загадки, казки [6].

Отже, на сучасному етапі національно-духовного відродження України все більшої гостроти набуває проблема формування у підростаючого покоління патріотичного почуття та національної самосвідомості. Серед науковців та практикуючих педагогів існує розуміння того, що виховати свідомого громадянина й патріота означає сформувати комплекс певних знань і умінь, особистісних якостей і рис характеру. В період дошкільного дитинства закладаються основи свідомості і самосвідомості (дитина усвідомлює суспільні цінності, починає керуватися в своїй поведінці моральними нормами). Зокрема, цей час є найсприятливішим для формування в неї першооснов національної самосвідомості, які включають розуміння своєї приналежності до нації, пробудження любові та поваги до власної мови, традицій, символіки, зародження фундаментальних рис національного характеру [7]. Ефективним шляхом і засобом патріотичного виховання дітей дошкільного віку є формування у них знань про державну символіку своєї Батьківщини.

Список використаних джерел:

1. Актуальність патріотичного виховання дітей дошкільного віку / Завідувач: Леус І. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/5290/423389/sitepage_18/files/aktualnist_patriotichnogo_v_nya.docx
2. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови / А. М. Богуш. – К.: «Слово», 2007. – С. 360–370.
3. Калуська Л. Виховання патріотизму у старших дошкільнят / Л. Калуська // Палітра педагога. – 2006. – №4. – С. 7–11.
4. Методика ознайомлення з символами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5721461/page:26/>
5. Ознайомлення дітей з державними символами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://history.vn.ua/book/history5/77.html>
6. Ознайомлення дошкільників з державними символами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/istoriya/>
7. Патріотичне виховання молоді як невід'ємна складова системи забезпечення національної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/patriotizm-d0e63.pdf>
8. Човрій М. Я. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського музичного фольклору / М. Я. Човній,

Л. М. Сухацька // Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2016. – Випуск 1 (38). – С. 323–326.

Грущанська В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Поліщук О. В.

СТВОРЕННЯ МІНІ-МУЗЕЮ З МЕТОЮ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ УКРАЇНСЬКОЮ ВИШИВКОЮ

Як свідчать результати констатувального експерименту, як було дітям 5-7-річного віку доступні для сприймання вишивки, а тому під час формувального експерименту ми спрямували свою діяльність на формування у дітей знань про різні види вишивок та їх головні мотиви (геометричні, рослинні, зооморфні, орнітоморфні, антропоморфні).

У результаті дослідної роботи нами було виготовлено зразки різних видів вишивок, розроблено зразки дидактичних ігор, які сприяли закріпленню та розширенню знань дітей про українську народну вишивку, розроблено таблиці із зображенням елементів вишивок.

Під час розробки дидактичних ігор та практичних завдань для дітей були враховані їхні вікові психо-фізіологічні особливості, особливості освітньо-виховного процесу та характер практичних дій, доступних їм у цьому віці. У процесі дослідної роботи ми намагалися також відібрати вишиті твори як для ознайомлення з ними дітей, так і для оформлення інтер'єру дошкільного закладу.

Змодельована нами методика формувального експерименту включала також копітку працю педагогів над підвищенням власного професійного рівня шляхом самоосвіти: вивчення теоретико-методичного матеріалу про українську вишивку; підготовка виступів та їх обговорення на засіданнях творчої групи. Нами було передбачено також проведення кількох теоретичних занять, в основу яких було покладено науковий доробок мистецтвознавців у рамках нашої проблеми, а також проведення серії практичних занять по оволодінню педагогами практичними вміннями виконання швів, передбачених програмами для дітей 5-7 років. Така робота сприяла розширенню професійної компетентності педагогів та підвищенню рівня обізнаності дітей із особливостями української народної вишивки.

Сучасні дошкільники можуть багато розповісти про особливості життя африканських тварин, про планети Сонячної системи, про те, як улаштовані найсучасніші електронні пристрої тощо. Та попри все це можуть зовсім не знати простих речей. Стимулювати у дітей інтерес до предметів, що їх оточують, викликати бажання експериментувати з ними – досить складна, але водночас захоплива справа. Особливо, якщо одному предмету присвячено цілу музейну експозицію. Звичайно, у сільській місцевості таких музеїв майже немає. Але ми не розгубилися. Ознайомившись через інтернет-ресурси із питанням, яке нас цікавило, ми зупинилися на створенні міні-

музею одного предмета. При цьому ми скористалися передовим педагогічним досвідом ДЗО №590 м. Києва.

Міні-музей одного предмета – це особливий розвивальний простір, створений з метою цілісного пізнання дітьми певного предмета побутового призначення. Музеї одного предмета існують у світі давно, бо інтерес до атрибутів та артефактів людської діяльності – невичерпний.

Відтак спробуємо обґрунтувати мету і значення міні-музею для всебічного розвитку дошкільників у рамках нашого дослідження.

Метою створення міні-музею одного предмета (у нашому випадку: сорочки вишиванки – жіночої, а вже потім – чоловічої; рушника; серветки; наволочки; фартушка; безрукавки; спіднички-запаски тощо) у груповому приміщенні є організація специфічного пізнавального середовища для різнобічної демонстрації предмета (артефакта, тобто предмета мистецтва), відображення його істотних характеристик, взаємозв'язків із іншими об'єктами навколишнього середовища; залучення дітей до самостійного пізнання цього предмета; стимулювання пізнавальної активності дошкільників.

Значення міні-музею – це:

- *інтерактивне предметне середовище* – діти мають змогу самостійно ознайомитися із експонатами, які їх зацікавили, – роздивлятися, брати в руки, маніпулювати ними, обстежувати, гратися тощо;
- *мовленнєве середовище* – у дітей завжди виникають запитання, на які їм хочеться отримати відповідь; разом з тим діти самі можуть розповідати як педагогу, так і ровесникам про те, що їм відомо про даний артефакт;
- *емоційно-ціннісне середовище* – діяльність у музеї збагачує дітей новими враженнями, сприяє розширенню та формуванню світогляду;
- *відкритий простір* – за потреби експонати можна додавати чи прибирати.

Облаштовуючи міні-музей, ми виходили з того, що – це наочна енциклопедія одного артефакта, відтворена в речах, малюнках, фотографіях, у книгах та альбомах.

Міні-музей, присвячений певному предмету, ми створювали на певний час (один-два тижні). Як правило, такі експозиції ми облаштовували перед початком роботи над певною темою, залучаючи до цієї роботи батьків. Інколи ми щодня додавали один предмет, бо від великої кількості експонатів у дітей, як кажуть «очі розбігаються» і вони не можуть зосередитися на чомусь конкретно. Наприклад, облаштовуючи експозицію серветок, ми спочатку виставили 5-6 зразків виконаних чорними і червоними нитками, а затим щодня додавали по одній серветці, які були виконані в інших кольорах. Разом з тим ми слідували, щоб загальна кількість експонатів не перевищувала 10-12 предметів. А тому, ті зразки, які демонструвалися спочатку, ми прибирали, а на їхнє місце додавали нові.

Наповнюваність міні-музею залежала від завдань, які ставив перед собою вихователь, організовуючи пізнавальну діяльність дітей. У міні-музеї

ми мали змогу висвітлити історичне минуле предмета, його різні види, а також його значення для сьогодення та припущення щодо застосування в майбутньому; його символіку, властивості та способи догляду за ним і збереження його краси; взаємозв'язки з іншими предметами; способи виготовлення та використання.

Список використаних джерел:

1. Долинна О. Високий взірець: народна творчість – зразок для наслідування / О. Долинна // Дошкільне виховання. – 1990. – № 5. – С. 8-9.
2. Кочережко Н.Я. У царстві краси / Н.Я. Кочережко // Народна творчість та етнографія. – 1966. – № 4. – С. 44-48.
3. Поліщук О. В. Народне мистецтво – скарбниця почуттів / О. В. Поліщук // Дошкільне виховання. – 1996. – №10. – С.14-17.

Данильчик М.

Київський університет імені Бориса Грінченка

Науковий керівник: доктор пед. наук, доц. Мельник Н. І.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сюжетно-рольова гра – провідна діяльність дошкільників, яка задовольняє вікові потреби дітей та допомагає оволодіти знаннями і вміннями. У грі починається моральний та розумовий розвиток дитини, а головне – становлення особистості. Відомі два джерела, які живлять дитячі задуми, спонукають реалізувати їх у грі: перше – явища і події навколишньої дійсності, які випадково спостерігають діти і які викликають у них інтерес; друге – продумана, послідовна організація дорослими доступних, цікавих вражень, що можуть збагачувати зміст гри.

Відтак, аналізу потребує як змістова характеристика сутності поняття «європейський підхід» так і його мета, принципи, цінності які є вихідними означеного підходу, що становить *мету* даної статті.

Характеристика ігрової діяльності дітей дошкільного віку дозволяє зробити висновок про необхідність створення умов, що сприятимуть поступовому розвитку сюжетно-рольової гри, яка є незамінною школою спілкування, мислення та формування довільної поведінки дітей дошкільного віку.

Поняття «керівництво» у психолого-управлінській літературі — це процес налагодження керівником (вихователем) міжособистісних стосунків з підлеглими (дітьми), здійснення на них особистісного впливу для досягнення управлінських цілей.

Є два погляди на природу стилю керівництва:

1. Керівництво як вияв індивідуально-психологічних, особистісних характеристик керівника (вихователя).

2. Як результат взаємодії спільної діяльності керівника (вихователя) з колективом (групою дітей).[33, с.333]

Педагогічне керівництво гри розуміють як свідомий вплив педагога на ігрову діяльність дітей, у процесі якої цілеспрямовано здійснюються завдання їх навчання, виховання та розвитку. [46, с. 154]

Педагогічне керівництво ігровою діяльністю - це спосіб досягнення мети навчально-виховного процесу шляхом цілеспрямованого застосування системи педагогічних прийомів, відповідних змісту конкретної гри та спрямованих на покращення взаємодії педагог-учень. [30, с. 266]

Супровід – це система професійної діяльності психолога, яка забезпечує створення соціально-психологічних умов для успішного навчання і психічного розвитку дитини в ситуаціях дошкільної взаємодії. [50, с. 514]

Супровід:

1. Дія за значенням супроводжувати, супроводити. 1

2. Те, що супроводить яку-небудь дію, явище. [63 с.849]

Супровід

1)У (в) сұпроводі *кого, чого* — разом із ким-, чим-небудь; у чиємусь товаристві; в оточенні когось, чогось; підохороною, конвоем кого-, чого-небудь.

2) Те, що супроводить яку-небудь дію, явище. [11 с.980]

У сучасній психолого-педагогічній науковій літературі концепт “педагогічний супровід” висвітлюється не надто активно, однак варто зазначити деякі аспекти його трактування. Так, цікавим є визначення педагогічного супроводу М.І. Рожковим (науковець використовує термін “соціально-педагогічний супровід людини”) як процес, що містить комплекс цілеспрямованих послідовних педагогічних дій. Результатом цих дій стає допомога людині в розумінні життєвої ситуації, що виникла, і забезпечення її саморозвитку на основі рефлексії [44 с. 15].

На думку Є. І. Казакової, педагогічний супровід – це метод, що забезпечує

створення умов прийняття суб’єктом оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору. При цьому суб’єкт визначається і як людина, що розвивається, і як система, котра розвивається [27 с. 78].

За М. В. Шакурової, педагогічний супровід є одним із “механізмів тривалої двосторонньої педагогічної взаємодії”. Автором висвітлено такі характеристики, що належать цій взаємодії: суб’єктна позиція всіх учасників процесу; спільність і взаємореферентність, яка приймається та підтримується суб’єктами взаємодії; багатопроєктність; схожість інтерпретацій; адаптивність; переважне використання “м’яких” методів педагогічної взаємодії [69 с. 90].

З точки зору методології (Є. В. Руденський, Л. Г. Субботіна, С. М. Чистякова, Т. М. Чурекова) основою формування теоретичних положень педагогічного супроводу є особистісно орієнтований,

антропологічний і гуманістичний підходи, в яких людина та її розвиток розуміються як ключові цінності в системі освіти. [36 с.23]

Під педагогічним супроводом розуміється така навчально-виховна взаємодія, у ході якої людина діє за заздальгідь відомими нормами, а педагог створює умови для ефективного здійснення цієї дії.

Педагогічний супровід визначаємо як цілісну, системно організовану педагогом діяльність студента, у процесі якої створюються соціально-психологічні та педагогічні умови успішного навчання і розвитку кожного студента в освітньому середовищі ВНЗ, прийняття суб'єктом розвитку оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору [58 с. 346]

Важливим у контексті визначення особливостей педагогічного супроводу сюжетно-рольової гри дітей старшого дошкільного віку є педагогічна підтримка Педагогічна підтримка - це спільне з вихованцем визначення його інтересів, цілей, можливостей та шляхів подолання перепон (проблем), які заважають йому зберігати людську гідність, досягати позитивних результатів у навчанні, праці, спілкуванні, способі життя.

У цілому, в більшості досліджень спільним є підхід до визначення педагогічної підтримки як до особливого виду професійної діяльності дорослого, спрямованої на вирішення певних специфічних проблем особистості дитини. Ця діяльність по суті є педагогічної, і деякі автори визначають її як принцип гуманістичного підходу до взаємодії дорослих і дітей (Ш. Амонашвілі, В. Бедерханова, О. Газман, О. Мудрик, С. Юсфін і ін) [7с.234].

Змістом педагогічної підтримки є подолання перепон, які виникають у житті і віддаляють особистість від досягнення бажаного результату. [39 с.656]

Педагогічна підтримка пов'язана з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей вихованців в ході організації та перехреснення комунікативної, мовної та пізнавальної ситуацій взаємодії як ситуацій, що належать особливому, освітнього простору - взаємодії дитини і дорослого. [12]

Дошкільне дитинство - віковий етап, вирішальною мірою визначає подальший розвиток людини. Загальновизнано, що це період народження особистості, первісного розкриття творчих сил дитини, становлення основ індивідуальності. Найважливішою умовою для розвитку дитини є освоєння ігрової діяльності.

Гра - це діяльність, в якій дитина відтворює інші види людської діяльності. Беручи на себе різні соціальні ролі, дитина освоює в грі складну систему людських відносин. Саме в ігровій практиці дитина починає розуміти, що люди люблять один одного і виявляють турботу, захищають один одного і допомагають. Якщо відповідна ігрова практика не накопичена в дошкільному дитинстві, соціальний розвиток дитини може бути ускладнене. В грі дитина задовольняє свої психологічні потреби -

бути як дорослий. У дитячій грі відбувається перенесення значень з одного предмета на інший в уявній ситуації.

Гра - добровільна діяльність, вона несе у собі відчуття волі. Не можна грати з примусу. Мабуть, для дошкільника це єдина діяльність, в якій він користується свободою і може вибирати, у що грати, скільки часу гратися, які іграшки брати. [34]

1.Творчі ігри, правила яких встановлюються по ходу ігрових дій, або ігри з відкритими правилами.

2.Ігри з правилами, з готовими, закритими правилами. [2 с.112]

Сюжетно-рольова гра - основний вид гри дошкільника (Л. С. Виготський, О. Н. Леонтьєв, Д. Б. Ельконін). Основа сюжетно-рольової гри - уявна ситуація, яка включає в себе сюжет, роль і пов'язані з нею дії.

Сюжетно-рольова гра розглядається як основний вид гри дошкільника (Л. С. Виготський, С. Л. Рубінштейн, Д. Б. Ельконін). Основа сюжетно-рольової гри - уявна ситуація, в ній найбільш явно виражено поділ дійсності на реальну і символічну. Уявна ситуація включає в себе **сюжет, роль і пов'язані з нею дії**.

Сюжет - та сторона дійсності, яка знаходить відображення у грі. У сюжеті виражено ставлення дитини до світу. Сюжети ігор старіють і відмирають, втрачаючи свою актуальність і привабливість. Оскільки сюжетні ігри копіюють життя, діти, у них грають, накопичують досвід соціальних відносин людей, досвід соціальних переживань. З точки зору змісту найбільш поширеними сюжетами є (С. А. Шмаков):

- професійні;
- воєнізовані («стрілялки», «догонялки», за мотивами мультфільмів);
- творчі (будівництво);
- пошуку і відкриття (подорожі, «космос»);
- пов'язані з мистецтвом («цирк», «театр»);
- казкові;
- фантастичні;
- етнографічні («індіанців»).

Роль - спосіб, який дитина приймає на себе добровільно або за домовленістю з іншими гравцями. Вибір ролі в грі - це вибір мотиву поведінки. Ролі можуть бути найрізноманітнішими (С. А. Шмаков):

- роль конкретного дорослої людини або персонажа фільму, мультфільму, книги;
- роль-професія узагальненого типу (вчитель, лікар);
- сімейна роль (мама, тато, дочка, син);
- етнографічні ролі (індіанець);
- казкові, карнавальні ролі (Дід мороз, Фея, Пірат, Баба Яга);
- роль тварини.[60]

Ігрові дії носять умовний характер. У грі дійсність представлена умовно, «начебто». Основний механізм існування ігри – дії заміщення (умовні ігрові дії). Особливий вид заміщення - позначення ігрового

простору. Спочатку це відбувається за допомогою предметів-маркерів ігрового простору, а потім у мовленні.

Істотна особливість гри і її **змісту** – відносини між людьми, які є об'єктом моделювання та експериментування у грі. Змістом гри стають ситуації. В яких дитина активно діє нарівні з дорослими (сам їсть, одягається), де він виступає як об'єкт дії дорослого (його лікує лікар, стриже перукар), де дитина залучений до співпереживання в процесі сприйняття мистецтва (ігри за змістом мультфільмів і казок). [8 с.18-26]

Життя сучасної дитини заповнена телебаченням, комп'ютерними іграми, спілкуванням з дорослими, гуртками та секціями. На гру у дитини залишається дуже мало часу і вдома, і в дитячому садку. Між тим діти хочуть грати, вважають гру найулюбленішим видом діяльності. Існують ігри, які залишаються в ігровому репертуарі багато десятиліть «Лікарня», «Магазин», «Сім'я», «Гості». У дошкільнят ХХІ століття з'явилися нові ігрові ролі: банкір, агент, клієнт, візажист, майстер манікюру, дизайнер і тд.) і нові ігрові сюжети «Салон стільникового зв'язку», «Агентство нерухомості», «Банк», «Макдональдс» і тд. Діти старшого дошкільного віку грають у військових і рятувальників, в шоу «Танці з зірками» і «Танці на льоду». Ігри дітей відображають орієнтацію на нові цінності, а також і на матеріальне благополуччя сім'ї і людини, нові соціальні ролі дорослих («Бізнесмен», «Телезірка», «Модель»).

Існує неоднозначне ставлення дорослих до ігор сучасних дошкільнят, що проявляється у забороні педагогами деяких ігрових тем, іграшок, що робить гру дитини більш закритою від дорослих, ніж це було раніше. Характерною рисою субкультури сучасного дитинства відбувається під формуючим впливом засобів масової інформації. Телебачення надає найбільший вплив на уяву дошкільнят, що призводить до стереотипизацію образів. (Людина-павук, Барбі і Кен, Бетмен, телеведуча і тд.) На вибір ролей та ігрових сюжетів робить вплив, що відбувається в навколишній дійсності. [60]

Парадокс полягає в тому, що часто діти не знають, як грати, як розвивати ігровий сюжет. Така ситуація багато в чому обумовлена тим, що в дитячому саду дитина знаходиться у товаристві однолітків - дітей, що грають також, як і він сам. Спілкування з дітьми у дворі обмежена в силу необхідності забезпечити безпеку дитини на вулиці. Ігровий досвід не передається від старших дітей до молодших, діти не встигають повною мірою проникнути «духом гри». Сучасній дитині ніде навчитися грати. У такій ситуації ігровий досвід дитини повинен передати вихователь дошкільного навчального закладу, але як вже встановлено, в тому, що діти не вміють правильно грати, виною стає сам вихователь, тобто його низька ігрова грамотність, ігрова культура. Навчання гри являє собою механізм природної допомоги вихователя дитині. Воно включає безпосередню взаємодію вихователя з дітьми в грі, спостереження за грою дітей, вивчення дитячих можливостей та перспектив розвитку гри. Вихователю

необхідно стати привабливим для дитини ігровим партнером, який приносить в дитячу гру новий зміст і нові вміння. [10 с.3-16]

Принципи організації сюжетно-рольової гри:

1) Вихователь повинен грати разом з дітьми.

2) Вихователь повинен грати з дітьми протягом усього дошкільного дитинства, на кожному його етапі слід розгортати гру таким чином, щоб діти відразу «відкривали» і засвоювали новий, більш складний спосіб її побудови.

3) Починаючи з раннього віку і далі на кожному етапі дошкільного дитинства необхідно при формуванні ігрових умінь одночасно орієнтувати дитину на здійснення ігрової дії, так і на пояснення його змісту партнерам - дорослого або однолітка. [22 с.321]

Педагоги звикли до того, що дітей потрібно весь час виховувати і розвивати. А ось граючи з дітьми, спеціально розвивати і виховувати неможливо. Як тільки з'являється елемент виховання, позиція педагога відразу перестає бути партнерською і стає «виховує» або «навчальною». Природність гри при цьому порушується. Педагогу необхідно розвивати вміння бути гравцем, партнером дитини в грі. Ця якість називається ігровою позицією вихователя.

Ігрова позиція вихователя включає в себе:

- яскраво виражений інтерес педагога до ігор дітей;
- рефлексію як здатність бачити реальну ситуацію з боку і виокремити в ній ігрові можливості;
- інфантилізацію (здатність на час перетвориться в дитини) як здатність встановлювати довірчі відносини з оточуючими;
- емпатію як здатність відчувати ігрові стани інших людей;
- креативність як здатність знаходити нестандартні шляхи досягнення мети.

Володіючи ігровою позицією, педагогу легше використовувати гру, її багаті можливості для розвитку своїх вихованців. Педагогічний супровід ігрової діяльності дітей включає в себе:

- Здійснення регулярної діагностики досвіду ігрової діяльності та її результат;
- Наявність ігрової позиції, що поєднує прямі і непрямі способи взаємодії педагога та дітей;
- Поетапне зміна тактики педагогічного супроводу дитини в грі (партнер-координатор-спостерігач);
- Відбір змісту ігор на основі інтересів і уподобань сучасних дошкільнят;
- Орієнтацію педагога на індивідуальні творчі прояви дітей в ігровій діяльності, їх подальше поетапне стимулювання та розвиток;
- Створення сучасної предметно-ігрового середовища. [38 с. 3-58]

На основі здійсненого аналізу, підсумовуємо, що педагогічний супровід сюжетно-рольових ігор передбачає: організацію спільної

діяльності та співтворчості вихователя і дітей по підготовці до гри (накопичення вмісту для ігор, моделювання можливих ігрових ситуацій, творче створення обстановки для ігор); організацію спільних ігор вихователя і дітей, в яких відбувається освоєння нових ігрових умінь і нового змісту та створення умов для самостійної, ініціативної і творчої ігрової діяльності дітей.

Висновок. Отже, особливості організації сюжетно-рольових ігор передбачає два основних етапи: виникнення гри на основі вражень дітей у процесі ознайомлення із суспільними явищами, поглиблення і розвиток її за допомогою іграшок та замінників; активізація педагогічно доцільного змісту ігор – знань, моральних уявлень, творчості, самостійності – за допомогою рольового спілкування вихователя з дітьми, введення правил колективної гри.

Забезпечення правильного психолого-педагогічного супроводу сюжетно-рольової гри передбачає: чіткість та послідовність планування навчально-виховної роботи з керівництва творчими іграми; зв'язок між навчанням на заняттях, творчими іграми та працею, спрямованими на задоволення потреби гри; складання перспективного планування підготовки сюжетно-рольових ігор на рік; конкретизація ігрової ситуації, безпосередньо вихователем у період гри, спираючись на знання та вікові особливості дітей, конкретну ситуацію, досвід, такт, педагогічну майстерність.

Список використаних джерел:

1. Children in Europe Policy Paper [Electronic resource] / Bernard van Leer Foundation Eurochild International Step by Step Association EECERA Utdanningsforbundet, Norway Gefures, Greece September 2008. – Retrieved from: <http://www.vbjk.be/en/node/5359> - the Date of retrieving: 24.06.2016. – Title from the screen.
2. Communication from the Commission - Towards an EU strategy on the rights of the child {SEC(2006) 888} {SEC(2006) 889} /* COM/2006/0367 final */ [Electronic resource]. – EUR-LEX. – Access to European Union Laws. – Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52006DC0367> – Date of retrieving: 13.02.2014. – Title from the screen.
3. Communication from the Commission to the Council AND to the European Parliament Efficiency and equity in european education and training systems {SEC(2006) 1096} /* COM/2006/0481 final */ [Electronic resource]. – EUR-LEX. – Access to European Union Laws. – Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1470401945900&uri=CELEX:52006DC0481>. – Date of retrieving: 13.02.2014. – Title from the screen.
4. Conference of the representatives of the governments of the member states [Electronic resource]: Brussels, 3 December 2007 (OR. fr) CIG 14/07. – Retrieved from: www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsupload/cg00014.en07.pdf – 287 p. - Date of retrieving: 13.02.2014. – Title from the screen.

5. Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: The development of childcare facilities for young children in Europe with a view to sustainable and inclusive growth. – European Commission. – Barcelona objectives. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2013. – 41 p. – ISBN 978-92-79-29898-1.

6. Young children and their services: developing a European approach [Electronic resource] / Peeters, Moss. -) Aiming high: a professional workforce for the early years, Children in Europe, 2008. – Retrieved from: www.allianceforchildhood.eu/.../QoC%20progr. – Date of retrieving: 09/04/2014. – Title from the screen.

Долінська Т.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

*Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач **Корінна Г. О.***

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В сучасних умовах розвитку української державності зростають вимоги до виховання і навчання підростаючого покоління. Це пов'язано з тим, що в українському суспільстві зростає увага до людини як носія національної самосвідомості, що здатна бути рушієм та перетворювачем історії. Особливо гостро проблема виховання національної свідомості стоїть сьогодні у дітей дошкільного віку, бо саме дошкілля є сенситивним та найбільш сприятливим для етнізації особистості періодом [1].

Ядро етнічної самосвідомості дітей дошкільного віку становить етнічна ідентичність, що базується на етнопсихологічних уявленнях. Ці уявлення не є статичними, вони видозмінюються, збагачуються впродовж усього життя. Первинні уявлення утворюються ще з раннього дитинства, поповнюються та уточнюються в наступні роки; вони не розчиняються у часі, не зникають, хоча без належного усвідомлення можуть бути витісненими у підсвідомість. До кінця дошкільного віку через уявлення вже чітко простежується спрямованість особистості дитини як показник рівня її духовно-національного розвитку [7].

Проблеми національного виховання, формування національної свідомості та самосвідомості дошкільників досліджували вітчизняні вчені: Д. Антонович, І. Бех, В. Борисов, М. Боришевський, Г. Ващенко, О. Вишневський, П. Гнатенко, Б. Грінченко, Д. Ельконін, О. Козаренко, П. Кононенко, В. Кузь, М. Лисенко, С. Русова, В. Сухомлинський, М. Стельмахович, К. Ушинський.

Велике значення для розробки сучасних підходів та методів формування у дітей дошкільного віку елементів національної самосвідомості мають концепції розвитку українського дошкілля, розроблені Л. Артемовою, А. Богуш, Л. Калуською, Н. Лисенко, Т. Поніманською.

На основі наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених з'ясовано сутність понять «самосвідомість» та «національна самосвідомість». Зокрема, самосвідомість сучасними психологами (Л. Бебешко, С. Головин, О. Кононко, Ю. Трофімов) розглядається як усвідомлення людиною свого суспільного статусу й своїх життєвих потреб, усвідомлення себе представником певного людського співтовариства. Відповідно, національна самосвідомість – є усвідомлення людиною себе об'єктом (представником) національного світу, своєї національної приналежності, оцінка себе як носія національних цінностей [5].

За визначенням П. Гнатенком, поняття національної самосвідомості об'єднує уявлення та знання про свою національну спільноту, її історичне минуле та сьогодення, матеріальну й духовну культуру, мову. Це усвідомлення на рівні індивідуальної та суспільної свідомості місця та ролі своєї національної спільноти серед інших спільнот, своєї національної культури у світовому історичному процесі. З-поміж компонентів національної самосвідомості науковець виокремлює здатність до самооцінки, а з-поміж провідних чинників – рідну мову, яка є важливим елементом національної культури [3, 18–20].

На думку О. Вишневського, в розвитку національно-патріотичної самосвідомості можна виділити щонайменше три етапи. Етап раннього етнічно-територіального самоусвідомлення є першоосновою, корінням патріотизму. Розпочинається він з родини, коли дитина прилучається до колискових пісень, бере участь у підготовці до народних свят (виготовляють пташок до Стрітєння, вивчають колядки, розписують писанки), а продовжується ця робота в дошкільному навчальному закладі [2, С. 271].

Другий етап – усвідомлення свого «Я», як частки суспільного організму, що має національно-політичний характер. І, нарешті, третій етап – державницько-патріотичного самоусвідомлення, коли любов до нації поєднується із визнанням усіх прав людини і прав народів, коли поняття «національного» виходить за межі етнічності й сягає рівня державності [2].

Вчені наголошують на тому, що процес формування національної самосвідомості необхідно розпочинати в період дошкільного дитинства. За словами С. Русової, «дитячий садок – це перша найрідніша школа для дитини, національна школа, в якій пробуджується її громадянська свідомість. Кожен вихователь дошкільного закладу має це добре пам'ятати і вносити в своє виховання найбільш національні патріотичні елементи» [6].

Варто зазначити, що розвиток національної самосвідомості та засвоєння національних цінностей дітьми дошкільного віку – це тривалий процес. Вони не закладені у генах, це не природна якість, а соціальна, вона не успадковується, а формується цілеспрямовано, системно, з дотриманням певних принципів та використанням відповідних методів [8].

Національна самосвідомість дошкільників формується в процесі освітньої діяльності, її навчально-дидактичному та методичному забезпеченні; у створенні предметно-просторового розвивального

етносередовища, атмосфери духовної та національної єдності всіх учасників освітнього процесу [4]. З першого дня в дошкільному закладі починаємо ознайомлювати дітей дошкільного віку з національними духовними цінностями, формуючи в них насамперед такі морально-етичні засади: почуття власної гідності; почуття колективізму (вміння виконувати доручення, бажання допомогти слабшому); прагнення уникати конфліктних ситуацій; повагу до старших; любов до рідних (піклування про їхнє здоров'я, прагнення підтримати їх) [8].

В цьому контексті, актуальними є поради С. Русової щодо створення середовища для національного-патріотичного виховання дітей та формування їхньої національної самосвідомості: «Любов до рідної країни – це перший найкращий крок до широкої вселюдської гуманності, пошана до людей – це вияв самоповаги й бажання собі й іншим волі та незалежності. Хай на стіні нашої рідної оселі висить портрет великого апостола правди і науки Т. Шевченка, на вікні стоять квіти, на стінах рушники з рідним вишиванням, хай сама школа нагадує колишні історичні будівлі, хай у вікнах тішать погляд рідні дерева і квіти» [6].

Таким чином, основою національної самосвідомості особистості дитини є національні почуття – комплекс емоцій, які фіксують суб'єктивне ставлення дітей до своєї нації, її потреб і норм життя, а також до інших народів.

Список використаних джерел:

1. Аль-Хамадані Н. Д. Формування національної свідомості у дітей дошкільного віку засобами смарт-технологій / Н. Д. Аль-Хамадані, А. В. Попоковська // Дошкільна освіта : від традицій до інновацій: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих науковців (30-31 березня 2016 року, м. Суми) . – Суми: ФОП Цьома С. П., – 2016. – с. 11–14.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : навч. посіб. / О. Вишневський. – 3-тє вид., доопрац. і доп. – К. : Знання, 2008. – 566 с.
3. Гнатенко П. І. Український національний характер / П. І. Гнатенко. – К. : «ДОК-К», 1997. – 116 с.
4. Гончаренко, Семен Устимович. *Український педагогічний словник* / Семен Гончаренко; [гол. ред. С. Головка]. – Київ: Либідь, 1997. – 373 с.
5. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності: Проект / Наук. творч. колектив: О.Сухомлинська (наук. кер.) та ін. // Шлях освіти. – 2000. – №3. – С. 7–13.
6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / під ред.Л. Н. Проколієнко ; (зіст. В. Андрієвська,Г. Балл, А. Губко, О. Проскура). – К. : Рад.шк., 1989. – 608 с.
7. Русова С. Вибрані педагогічні твори : у 2 кн. Кн.2 / за редакцією Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук. – К. : Либідь, 1997. – 320 с.

8. Якименко Т. Як народжується любов до Батьківщини [Текст] / Т. Якименко // Дошкільне виховання. – 2014. – №11. – С. 8–9.

Дубовська Ю.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

*Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. **Поліщук О. В.***

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ЗАНЯТЬ ІЗ НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ГРИ В БАСКЕТБОЛ

Навчання елементів гри в баскетбол ми включали до змісту основної частини занять із фізичної культури. Але, все-таки, найбільш ефективною формою навчання дітей елементів гри в баскетбол у нашій дослідно-експериментальній роботі виявилися спеціально організовані заняття на спортивному майданчику закладу дошкільної освіти під час прогулянок. Їхню структуру ми будували відповідно до загальних принципів фізкультурного заняття, а до змісту включали лише вправи з м'ячем. Такі заняття у сприятливу пору року ми проводили 1-2 рази на тиждень (у першу половину дня). При цьому групу дітей ми розподіляли на дві підгрупи. Із однією підгрупою заняття проводив фізінструктор, а з другою – вихователь.

Кожне таке заняття проводилося із врахуванням вікових особливостей, фізичних можливостей та наявних рухових умінь і навичок у дітей. Ми намагалися, щоб заняття було емоційним, захопливим та сприяло різнобічному розвитку особистості дитини. Заняття по навчанню елементів баскетболу ми спрямовували на загальне зміцнення здоров'я дітей, поліпшення їхньої загальної фізичної підготовленості, задоволення потреби у рухах. За формою ми намагалися наблизити такі заняття до фізкультурних розваг.

Заняття ми будували із врахуванням поступового зростання, а потім зниження фізичного навантаження, чим і був обумовлений зміст вправ та ігор із м'ячем, послідовність їх розподілу, а також педагогічні технології цілеспрямованого навчання. Всі дії з м'ячем, що виконувалися на місці, наприклад, передача м'яча, ведення на місці навколо себе, кидок у кошик із місця, навіть при тривалому виконанні (7-8 хв.) збільшували навантаження в незначній мірі, приблизно в межах 20-40% від початкового рівня. Виконання цих дій у русі, у поєднанні з бігом за такої ж самої тривалості підвищували навантаження від 50 до 90%. Збільшували фізичне навантаження і рухливі ігри, де часто використовувався біг, підстрибування та ведення м'яча.

Добираючи зміст занять ми враховували те, щоб вони були різноваріантними і цікавими для дітей, сприяли забезпеченню нормального розподілу фізичного навантаження на організм дитини. Тривалість таких занять коливалася в межах 15-20 хв. Структура заняття була типовою. Тобто, заняття складалося із трьох частин: підготовчої, основної та заключної.

Основною метою підготовчої частини таких занять ми визначали підготовку дітей до виконання наступного навантаження, а також

формування навичок дій з м'ячем. У зв'язку з цим у підготовчу частину (тривалість 7-8 хв.) ми добирали 1-2 вправи з м'ячем, найчастіше ігрового характеру. Зазвичай ці рухи були схожими за своєю структурою з основними рухами ігор, які включалися до основної частини. Це давало дітям можливість оволодіти навичками дій з м'ячем у більш стабільних умовах.

Основна частина занять із навчання елементів гри у баскетбол тривала від 12 до 15 хв. До її змісту ми включали рухливі ігри, вправи з елементами змагання. Це забезпечувало високу рухову активність дітей. У цій частині заняття ми намагалися формувати у дітей навички рухових дій з м'ячем, а також уміння застосовувати їх в ігрових ситуаціях.

У заключній частині (тривалість 5-7 хв.) ми проводили такі ігри та ігрові вправи, які сприяли приведенню організму дитини до відносно спокійного стану, зберігаючи при цьому бадьорий настрій. Із цією метою до змісту заключної частини ми вводили малорухливі ігри та ігрові вправи як з м'ячами, так і без них.

Заняття по навчанню дітей елементів гри в баскетбол ми проводили разом з усіма дітьми (по підгрупах) 1-2 рази на тиждень. Тривалість їх у першій групі була 20-25 хв., а з шестирічками – 30-35 хв. Такі заняття, звичайно, краще планувати в теплу пору року – весною, влітку та восени замість рухливої гри під час першої прогулянки та проводити у сприятливу погоду на відкритому майданчику (на повітрі). При цьому ми намагалися відповідно до сезонних погодних умов комплексно використати загартувальні процедури: повітря і сонце. У жарку погоду заняття в баскетбол ми закінчували водними процедурами.

Список використаних джерел:

1. Адашкявичене Э. Й. Баскетбол для дошкольников / Э. Й. Адашкявичене – М.: Просвещение, 1983. – 76с.
2. Дмитренко Т. І. Спортивні вправи і розваги для дітей дошкільного віку. / Т.І. Дмитренко – К.: Рад. школа, 1983. – 112 с.
3. Зельдович Т. А. Подготовка юных баскетболистов. / Т. А. Зельдович, С. А. Керамінас – М.: Физкультура и спорт, 1964. – 84 с.

Журавко Т.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач Дука Т. М.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ГРОМАДЯНСЬКИХ ПОЧУТТІВ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДОЗНАВСТВА

Патріотизм покликаний дати новий імпульс духовному оздоровленню народу, формуванню в Україні громадянського суспільства, яке передбачає трансформацію громадянської свідомості, моральної, правової культури особистості, розквіту національної самосвідомості і ґрунтується на визнанні пріоритету прав людини.

Суспільства, яке функціонує на засадах гуманізму, свободи, верховенства закону, соціальної справедливості, гарантує умови для зростання добробуту народу. Виходячи з цього, патріотизм на даний час є нагальною потребою і держави, якій необхідно, щоб усі діти стали національно свідомими громадянами – патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце в цивілізованому світі, і особистості, яка своєю діяльністю любов'ю до Батьківщини прагне досягти взаємності з метою створення умов для вільного саморозвитку і збереження індивідуальності; і суспільства, яке зацікавлене в тому, щоб саморозвиток особистості, становлення її патріотичної самосвідомості здійснювався на моральній основі [3, С. 21-25].

Актуальність патріотичного виховання зумовлюється я водночас процесом становлення України як єдиної політичної нації. В умовах поліетнічної держави, воно покликане сприяти цілісності, соборності України, що є серцевиною української національної ідеї.

Знайомлячи дітей з народними традиціями та звичаями під час занять, необхідно керуватися загальнодидактичними принципами – від близького до далекого, від знайомого до незнайомого. І тільки систематичність, послідовність, взаємопов'язаність і доступність дадуть помітний результат. З якою б проблемою педагог не працював, на перше місце необхідно поставити інтереси дитини, розквіт її душі і підпорядкувати цьому весь педагогічний процес.

Громадянське виховання сприяє формуванню свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людину з притаманними особистісними якостями й рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

Найважливішим, самобутнім і неповторним періодом у становленні особистості є дитинство. В цей час формується оцінка дитиною свого «Я», яка є регулятором її моральної поведінки, лежить в основі знань про свої права та обов'язки, на ній ґрунтуються такі почуття, як відповідальність, сором, провина, совість тощо. Тому, на нашу думку, саме в цей період потрібно починати підготовку дитини до життя, неабияку увагу приділяючи громадянському вихованню.

Виховання громадянських якостей у дошкільників передбачене «Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні». Так, одним із показників життєвої компетентності дошкільника є формування комплексу уявлень дитини про держави, народи, нації, суспільство як узагальнені категорії, розуміння себе громадянином. Дитина повинна вміти вільно володіти такими поняттями, як назва держави, розуміти, що Україна – це її рідна країна, знати столицю та великі міста України, розповісти про державні символи (впізнавати прапор України, знати гімн), шанувати традиції рідного краю [1, С. 4-19].

В сучасній українській педагогіці поняття «громадянське виховання»

розглядається у працях О. Сухомлинської, П. Ігнатенко, Н. Косаревої, В. Поплужної та інших, але залишається невизначеним.

Громадянське виховання має закликати до поваги закону та суспільства, і в той же час – розвивати ініціативу, відповідальність, вміння користуватись особистими свободами. Воно має формувати повагу до інших людей, виховувати толерантність у спілкуванні з іншими, вчити правилам суспільної політики.

Враховуючи диференційований підхід, ознайомлюймо дітей з видатними співвітчизниками, які в продовж століть закладали підмурівки української державності, творили науку й освіту, культуру й мистецтво.

Саме у народній творчості відбивається життя народу, історія, мова, мораль, народна мудрість. Шанобливе ставлення до родинних традицій, повага до батьків, старших притаманні моралі слов'янських народів. Ознайомлюючи дітей зі звичаями і обрядами українського народу, слід спиратися на принцип посиленості. Так, наприклад, щоб діти дізналися про звичаї та традиції, які супроводжували будівництво хати, доцільно провести таку підготовчу роботу: розглянути ілюстрації із зображенням цих процесів, а також із зображенням сільських осель колись і тепер; провести екскурсію на будь-яку вулицю рідного міста чи села, звернувши увагу на зовнішній вигляд сучасних будівель. Здобуту інформацію закріпити під час конструктивно-будівельних ігор. Логічно організувати «входи» в новобудову. Запропонувати ігрову ситуацію, ознайомлюючи дітей з правилами народного етикету (як слід вітатися, запрошувати, пригощати), закріплюючи знання «чарівних слів», відповідних народних побажань з приповідками [2, С. 120-135].

Така постановка питання націлює на розуміння тієї істини, що патріотами не стають у зрілому віці. Почуття любові до батьківщини, поваги до свого народу, його історії, усвідомлення себе часткою великої і давньої нації мають формуватися з самого раннього дитинства. Бути патріотом – це значить відчувати себе невід'ємною частиною Батьківщини. Це складне почуття виникає ще в дитинстві, коли закладаються основи ціннісного ставлення до навколишнього світу. Але подібно будь-якому іншому почуттю, патріотизм знаходиться самотійно і переживається індивідуально. Він безпосередньо пов'язаний з духовністю людини, його глибиною. Тому, не будучи патріотом сам, педагог не зможе і в дитині пробудити почуття любові до Батьківщини. Саме пробудити, а не нав'язати, так як в основі патріотизму лежить духовне самовизначення.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. – Дошкільне виховання. – 2012. – №7. – С.4-19.
2. Богуш А. М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. – 408 с.

3. Боришевський М. Духовні цінності як детермінанта громадянського виховання особистості // Цінності освіти і виховання особистості: Наук.-метод. зб. – К., 2007. – С. 21-25.

Кислинська І.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Підлипняк І. Ю.

ПЛІДНА СПІВПРАЦЯ ВИХОВАТЕЛІВ ТА БАТЬКІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНЯТ

Співпраця з сім'єю є одним з найважливіших чинників, які забезпечують досягнення високих результатів у виховній роботі закладів дошкільної освіти. Важливе місце у цьому процесі займає дитячий садок, про що не потрібно доводити. Досягнення однієї і тієї ж мети вихователями і батьками є найважливішим елементом співпраці, оскільки саме дошкільний заклад повинен «відображати властивості і потреби тієї категорії людей, дітей якої він виховує» [4, с. 99].

Дитячий садок має шанс доповнювати виховну діяльність сім'ї, підтримувати і мотивувати розвиток дитини, зміцнювати вже існуючі в дітей здібності, а також брати участь у розвитку в дитини нових можливостей і нахилів. Це є основні напрями роботи закладу дошкільної освіти, які без тісної співпраці з батьками дитини не зможуть бути реалізовані.

Співпраці сім'ї з закладами дошкільної освіти присвячено чимало досліджень як в нашій країні, так і за кордоном: Мойсеюк Н., Рудницька О., Кот Н., Савіцька А., Бета Б., Домбровська Р., Дрош Я., Казьмерчак К., Сліверський Б., однак їх результати не відображають повної сутності співпраці сім'ї і дитсадка, педагога-вихователя, наставника підростаючого покоління.

Добре організована співпраця з батьками приносить користь кожному освітньому осередку. Участь батьків у діяльності закладу дозволяє їм зрозуміти принципи його функціонування, проблеми і специфіку роботи. Батьків в даній ситуації розглядають як цінних партнерів. Діяльність навчального закладу має на меті отримання довіри батьків, надання їм шансу участі в щоденному житті закладу і створення умов для партнерської співпраці у всіх подіях, оскільки сім'я і дитячий садок це середовища, які безпосередньо впливають на дитину. Ця співпраця повинна опиратися на взаєморозуміння, доброзичливість, на засадах партнерства, оскільки власне співпраця є «важливим чинником, котрий впливає на якість діяльності ЗДО» [1, с. 84].

Сім'я і дошкільний заклад – це два середовища, які особливим чином впливають на дитину. Ефективність цього впливу повинна бути закріплена взаємною і стислою діяльністю. Результати правильної співпраці з батьками це:

– здобуття взаємодовіри,

- зацікавлення батьків проблемами дитсадка,
- допомога батьків на користь дитсадка [5, с. 106].

Батьки можуть бути активною ланкою в роботі закладу, але це все залежить від вихователів, чи зможуть вони включити батьків в цілісність діяльності дитсадка, враховувати їх потреби, думки, побажання, заспокоїти очікування. Зацікавлення батьків життям осередку не лише єднає їх з дитсадком, але й самим собою. Сила знаходиться в колективі. Форми такої співпраці передбачають право батьків на: знання дидактично-виховних завдань, отримання інформації про дитину, отримання порад щодо виховання і розвитку дитини, вираження і передання власних думок щодо роботи даного закладу, котрий педагогічно наглядає за роботою даного осередку.

В пошуках найкращих форм співпраці слід врахувати повне право батьків на врахування їхньої думки щодо напрямків роботи дитсадка. Вони повинні бути корисними з точки зору потреб дітей у сфері пізнання світу, речей, людей і переживання цінностей.

Основною умовою в організації правильної і ефективної співпраці є пізнання дітей і їх родинного середовища. З метою пізнання сімейного середовища дитини вихователь повинен здобути таку інформацію [3]: 1) тип сім'ї (повна, неповна, реорганізована, тимчасова); 2) хто найчастіше займається дитиною; 3) скільки є дітей в сім'ї; 4) оснащення дому засобами культурного впливу, наприклад: література для дітей комп'ютер, телевізор (зміст оглядових програм чи комп'ютерних ігор); 5) активність дитини вдома (проведення вільного часу, домашні обов'язки, нагороди і покарання); 6) психологічна атмосфера в сім'ї (згубні звички, нагороди і покарання); 7) умови проживання (гігієнічні умови).

Важливою умовою ефективної співпраці вихователів з батьками є контакт, який опирається на довірі, відкритості, щирості, суб'єктному сприйманні, готовності до змін. Більше того, вихователь повинен дотримуватися певних правил, а саме: під час розмов уникати коментарів і оцінок, передавати свої почуття згідно з відчуттями співрозмовника, не давати поспішних порад, чітко і переконливо передавати власні погляди і аргументувати свою точку зору, заспокоювати потреби батьків [2].

Партнерство в контактуванні вважається одним з найкращих способів досягнення порозуміння. Пропозиція контактів може бути багата і різноманітна. Пропонуються такі форми контактів з батьками: загальні збори, групові збори, адаптаційні заняття для 3-х річних дітей, адаптаційні програми для дітей новоприйнятих, індивідуальні контакти, відкриті заняття для батьків, урочистості (спільні святкування), родинні вечірні зустрічі, куток для батьків, прогулянки.

Отже, наведений вище перелік форм роботи з батьками досить умовний. Різні родини мають свої цінності, інтереси, культурний рівень, педагогічний досвід. Використання різноманітних форм залучення батьків до співпраці, творчість, власний пошук у «наведенні мостів», дипломатичність, толерантність – усе це запорука успішної взаємодії дитячого садка і родини.

Список використаних джерел:

1. Задесенець М. Особливості розвитку та виховання дітей. – К.: Радянська школа, 1973. – 152с.
2. Івасів Л. Узгодження дій: Спільна робота дошкільного закладу, сім'ї і школи з фіз. виховання дошкільників // Дошкільне виховання. –1996. С. 18-19.
3. Козак Н. Робота з батьками: нові підходи / Н. Козак // Дошкільне виховання. – 2000. – 40-54 с.
4. Котирло В., Ладивір С. Дитячий садок і сім'я. – К., 1984.
5. Котирло В., Ладивір С. Детский сад и семья. – К.: Рад. школа, 1984.

Клеша О.

*Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т. Г. Шевченка
Науковий керівник: викладач Шпильова М. О.*

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РІЗНИХ ФОРМ РУХОВОГО РЕЖИМУ ДІТЕЙ У ЗИМОВИЙ ПЕРІОД

Для раціональної організації заходів активного відпочинку в зимовий період ми склали план проведення зимових канікул, який було обговорено педагогічним колективом та затверджено директором навчально-виховного комплексу за два тижні до початку зимового оздоровчого періоду. Затим педагоги приступили до планування окремих заходів - розробки сценаріїв фізкультурних свят, розваг і днів здоров'я, зміст яких будувався на основі програмно-методичних вимог, що ставляться до фізичного, гігієнічного, морального, естетичного виховання дітей і залежать від пори року, умов проведення а також від віку і рівня підготовленості учасників.

До змісту фізкультурних розваг, що тривали у старшому дошкільному віці від 35 до 50 хв., а в першому класі від 50 хв. до 1 години, ми рекомендували включати вправи, які діти засвоїли на фізкультурних заняттях та в ході яких можна змагатися на швидкість, спритність, кмітливість, винахідливість (в тому числі рухливі ігри, атракціони, ігри-естафети тощо).

У системі фізичного виховання дітей у навчально-виховному комплексі чільне місце займають фізкультурні свята, спрямовані на комплексну реалізацію широкого кола оздоровчих та виховних завдань. Дослідження (О.В. Поліщук, Е.А. Тімофєєва, А.В. Цьось та ін.), які узагальнили багаторічний досвід їх проведення, свідчать про позитивний вплив фізкультурних свят на виховання у дітей інтересу до активної рухової діяльності, а також залучення їх до виконання різноманітних цікавих фізичних вправ, рухливих та спортивних ігор, атракціонів.

Участь у фізкультурних святах сприяла виявленню самостійності та ініціативи у виконанні рухових завдань, досягненню кращих результатів в умовах змагань, вихованню колективізму, наполегливості, відповідальності, дисциплінованості та інших моральних і вольових якостей дітей.

Залучення нами батьків до безпосередньої участі у спортивних святах сприяло пропаганді фізичної культури серед широких верств населення та виявилось в активних формах роботи педагогічного колективу комплексу з батьками з питань фізичного виховання дітей.

Організатори фізкультурних свят постійно турбувалися про те, щоб усі діти брали активну участь у цьому заході: у виконанні гімнастичних вправ, іграх-естафетах, рухливих іграх та інших номерах програми. Фізкультурні свята взимку ми обов'язково проводили на відкритому повітрі.

У системі заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я, загартування, покращення фізичного розвитку та виховання у дітей прагнення бути сильними, спритними, витривалими, важливе місце ми відвели і дням здоров'я. Ми проводили ці дні один раз на місяць, а також обов'язково один раз під час зимових канікул.

Основна мета дня здоров'я - охопити всіх вихованців різними фізкультурними заходами. Цей захід ми проводили протягом усього дня: зранку - ігри середньої рухливості (під час прийому дітей), ранкова гімнастика, ігри спортивного характеру на санчатах, лижах і ковзанах, а також в цей день планувалися різноманітні змагання в іграх спортивного характеру, іграх-естафетах (для дітей старших груп та першокласників), розваги-атракції, виконання фізичних вправ (біг, стрибки, метання, лазіння тощо).

Організовуючи дні здоров'я, ми враховували кліматичні особливості сезону, можливості використання природних факторів (ліс, парк, луки, лід та ін.). Наприклад, у зимовий період можливості для більш насиченого проведення днів здоров'я значно збільшувалися за рахунок організації спускання на санчатах і лижах з гірки, гри в хокей на льоду, будівництва сніжних валів, захист «фортеці» тощо. Діти могли брати участь у різноманітних іграх, змагатись у виконанні фізичних вправ (хто далі кине сніжку, стрибки у довжину та ін.), катанні на ковзанах, лижах тощо.

Ми намагалися ширше застосовувати веселі атракції, ігри-естафети, розваги. Так дошкільникам пропонували влучити сніжкою у кошик (обруч), спускаючись на санчатах із гірки, проїхати у ворота. Старші діти змагалися у швидкості проходження лижні або об'їхати на ковзанах кеглі, у бігу на швидкість на ковзанах у парах (тримаючись за руки), першокласники кидали сніжку у кільце або влучати нею у дерево, прапорець і т. ін.

Взимку якраз відкриваються найкращі умови для проведення прогулянок на лижах та пішохідних переходів за межі навчально-виховного комплексу (на природу). Такі прогулянки ми здійснювали у першу половину дня. Їх мета - удосконалення рухових навичок, комплексний розвиток фізичних якостей дітей у природних умовах (парк, ліс, берег річки, ставка чи озера), навчання дітей орієнтуватися на місцевості, тренування дитячого організму на допустимих нормативами фізичну витривалість.

Отже, Рухова діяльність у поєднанні зі свіжим повітрям, морозом і сонцем підвищувала захисні функції організму дітей, сприяла загартуванню

їхнього організму. Оточуюча природа, різноманітні враження збагачували знання, сприяли вихованню естетичних почуттів дітей, спонукали дітей до творчості під час малювання, складання віршів та оповідань.

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти: Затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 347 / 2002 // Дошкільне виховання. – 2002. – № 7. – С. 4-9.

2. Поліщук Л. О. Педагогічні умови організації фізкультурно-оздоровчої роботи в навчально-виховному комплексі "Школа - дитячий садок" / В монографії: "Наукові основи організації педагогічного процесу в навчально-виховному закладі "Школа - дитячий садок". - Київ: Наук. світ. – 2001. – С. 53-61.

Коваль С.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. П'ясецька Н. А.

ПОГЛЯДИ СОФІЇ РУСОВОЇ НА НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Ідея національного виховання — головна й визначальна в педагогічній концепції С. Русової, яка в методологічному плані набуває основної і найважливішої закономірності розвитку теорії та практики освіти, виховання.

У центрі педагогічної концепції вченої перебуває дитина з її природженими задатками, здібностями, можливостями, талантами. Головне завдання виховання — забезпечення розвитку означених чинників, а також національної самосвідомості й загальнолюдської моралі; формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості, здатної до свідомого суспільного вибору й збагачення інтелектуального, духовного, економічного, соціально-політичного й культурного потенціалу свого народу.

Ідею українського дитячого садка Софія Русова розкривала на основі аналізу здобутків і проблем європейської і світової педагогічної думки. Саме тому у працях С. Ф. Русової представлено змістовний, ґрунтовний науковий аналіз наявних праць із проблеми та визначено основні принципи побудови національної школи і дошкільного навчального закладу [3; 4]. Такий підхід забезпечує повноцінний розвиток дитини як особистості, сприяє розбудові національної системи освіти та є актуальним і в сучасності, адже перед сучасним вихователем дошкільного навчального закладу нині постає питання: у який спосіб варто прилучати особистість до спадщини свого народу?

На думку С. В. Русової, прагнення народу створити свою національну систему виховання — "це є глибоке змагання кожного народу знайти себе як відокремлену частину людства і свідомо зрозуміти своє місце серед народів всього світу, свою національну роль у світовому культурному русі і працювати для збагачення її скарбів" [3, с. 4]. У вихованні дитини, зазначала

педагог, потрібно враховувати психологію, світогляд тієї нації, представником якої вона є: “Національне виховання є певний ґрунт у справі зміцнення моральних сил дитини і оновлення відродження душі народу” [3, с. 4]. Власне, ці положення стали основою системи виховної роботи в дошкільному навчальному закладі.

Особливого значення Софія Русова надавала змісту краєзнавчої роботи. Адже від того, що є об’єктом пізнання, безпосередньо залежить виховання особистості. І якщо об’єктами пізнання стануть національно-своєрідні явища, то навчання і виховання матимуть національний характер. Педагог стверджувала, що зміст краєзнавчої роботи має базуватися на вивченні історії, географії, природи рідного краю [3]. Ця робота спрямована на формування у дітей патріотичних почуттів, любові до малої батьківщини, рідного міста, друзів.

«У справі національного виховання важливе місце займає ідея національної самосвідомості. Педагогіка повинна опиратися на національний світогляд і на національну філософію, якою має оволодіти педагог, щоб успішно формувати в дітей компонент духовності», - пише С. Русова. У контексті цієї думки проблема національної самосвідомості не є парадом костюмів чи театралізованими діями, а є сутністю буття родини, педагога і дитини.

У процесі реалізації національного виховання формується така система основних компонентів духовного світу особистості: національна психологія; національний характер і темперамент; національний спосіб мислення; народна етика й етикет; народна естетика; рідна мова; родинно-побутова культура; народний календар; фольклорне виховання; національне мистецтво

Принцип народності у вихованні та навчанні дітей є основою побудови національної освіти, фундатором якого в Україні була С. Ф. Русова. Вона писала: «Міцнішою нацією в наші часи виявляє себе та, яка краще других вичерпала в своєму вихованні свої глибокі національні скарби й національній психології дала вільний розвиток», тому виховання має бути національним. Ідеї С. Ф. Русової щодо національного виховання та принципу народності знайшли своє втілення в сучасній концепції національної освіти в Україні. В ній відзначається, що специфіка сучасної української національної ідеї полягає «... у виразній перевазі в системі виховання і розвитку дітей власне українського: мови, фольклору, художньої літератури, образотворчого мистецтва, музики, народних звичаїв, форм і способів поведінки. Це творитиме для них національну культуру світу, формуватиме національну психологію, самосвідомість і національну гордість – обов’язкові складники духовної багатості особистості».

Софія Русова зазначала, що хороший вихователь піклується не тільки про умови життя дитини в садочку, але й про згуртування батьків у вихованні дітей дошкільного віку.

Тому колектив освітнього закладу має сприяти підвищенню ролі та авторитету сім’ї, батька й матері у вихованні дітей на кращих традиціях

гуманності, доброти, взаємодопомоги, формуванню відчуття родини, збереженню кращих соціальних, культурно-мистецьких надбань.

Забезпечення поєднання національного з народним, загальнолюдським дає змогу взяти для дошкільного виховання те цінне у нашій культурі, що має послідовно гуманістичний характер, велике духовне і пізнавальне значення; дає змогу створення на таких засадах представника української нації, носія народної моралі й культури, майбутнього творця народовладдя, громадянина суверенної демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності [Текст] // Дошкільне виховання. – 2003. – № 2. – С. 3-8.
2. Зайченко І. В. Педагогічна концепція С. Ф. Русової / І.В.Зайченко. – Деснянська правда, 2006. – 232 с.
3. Русова С. Ф. Нові методи дошкільного виховання / С. Ф. Русова. – Прага : Сіяч, 1927. – 112 с.
4. Русова, С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання : вибрані твори / С. Ф. Русова. – К. : Либідь, 1997. – Т. 1. – 272 с.

Ковригін О.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Бутенко О. Г*

ЯК ВБЕРЕГТИ ДИТИНУ ВІД ВИКРАДЕННЯ: ПОРАДИ

Насильство над дітьми – проблема, яка завжди існувала і, скоріше за все, ще довго існуватиме у нашому суспільстві. Сучасність демонструє такі його прояви, як смерть дітей від голоду, під час бомбардувань і обстрілів; убивства у таборах біженців тощо. Частими стали і такі форми насилля, як торгівля дітьми, залучення їх до жебрацтва, дитяча проституція, економічна експлуатація, зневага їхніми потребами і інтересами. Діти є найменш захищеною і найуразливішою частиною суспільства, повністю залежною від нас, дорослих.

Проблема викрадення (*кіднепінг* – з англ. – *викрадати*), зникнення дітей з'явилася не сьогодні. Однак, наразі, вона набула широких масштабів, стала тривожним фактором у суспільстві.

Для чого ж використовують викрадених дітей? Найчастіше – для жебракування, а для цього їх часто калічать; для вуличної торгівлі; як домашню прислугу; для фізичної праці у сільському господарстві; як танцюристів; як офіціантів; для секс-послуг; з умовою викупу; на органи; для вивезення за кордон та ін.

За офіційними даними, у 2016 р. в Національну поліцію України надійшло більше 4,5 тис. повідомлень про зникнення дітей, у 2017 р. таких повідомлень було вже понад 5 тис. Тобто, кожен день в Україні зникає 13-14

дітей. Статистика жахає: у цьому році кількість зниклих дітей збільшилася втричі, порівняно з цим самим проміжком часу у минулому році.

Як же вберегти дитину від викрадачів? Насамперед, дитину необхідно навчити основним правилам безпечної поведінки:

- ✓ Ніколи не розмовляти із незнайомими людьми. На всі запитання особистісного характеру: «Як тебе звати?», «А батьки вдома?» не відповідати і швидко втікати.

- ✓ На запитання типу: «Це вулиця така-то?», «А зараз така-то година?», які передбачають стверджувальну відповідь «так», відповідати: «Не знаю, запитайте краще у дорослих». Маніпулятивні шахрайські техніки починають діяти з моменту стверджувальної відповіді жертви, а тому невинне «так» є особливо небезпечним.

- ✓ Коли невідомі наполегливо вступають з дитиною у розмову, голосно привернути увагу довколишніх фразами типу: «Не чіпайте мене!», «Люди, допоможіть!», закричати.

- ✓ Нікуди не йти із незнайомими і навіть знайомими людьми без дозволу батьків.

- ✓ Ходити лише за попередньо обговореним із батьками маршрутом. У разі зміни маршруту, часу перебування у певному місці попередити батьків.

- ✓ Звітувати батькам по телефону про прибуття до кожного місця призначення.

- ✓ Не ходити малоосвіченими, «глухими» вулицями.

- ✓ Уникати прогулянок у темну пору доби.

- ✓ Не сідати і не наближатися до автівки із відкритими дверцятами.

- ✓ Не розмовляти з людьми із автівки (справжній водій не буде нічого запитувати у дитини).

- ✓ Не повідомляти нікому код вхідних дверей та не впускати нікого у під'їзд.

- ✓ Нікому не відкривати дверей квартири і не впускати в квартиру без дозволу батьків. Якщо дзвонять у двері, запитати: «Хто там?» і телефонувати батькам.

- ✓ Домовтись із дітьми про слова-паролі (попередження про небезпеку, місцезнаходження, присутність підозрілих людей та ін.)

- ✓ Номера телефонів батьків записати в телефоні в контактах з літери «А» (А мама, А тато). Це дасть змогу швидко знайти та набрати потрібний номер. А також номери: 101, 102, 103, 104 (Як засвідчує статистика, не всі діти в екстремальній ситуації їх пам'ятають).

- ✓ Не виходити із транспорту на вимогу, чи прохання незнайомців. Привернути увагу довколишніх, водія. За потреби, не соромитися закричати.

- ✓ Не брати подарунків від незнайомих людей.

- ✓ Не куштувати їжу (цукерки, напої), не вживайте таблетки, ліки, запропоновані незнайомцями.

- ✓ Нікому не повідомляти жодної інформації про свою сім'ю, родичів, сусідів. Відповідати: «Не знаю, запитайте у них самих».

Поясніть дітям, що насправді «підозрілі» зловмисники бувають лише в книжках та кінофільмах. Насправді справжній зловмисник, котрий становить небезпеку для дитини – аж ніяк не підозрілий. Він якраз найменш підозрілий з усіх довколишніх, непримітний і зовсім не привертає до себе уваги. Дуже часто ним можуть виявитися солідний і охайно одягнений чоловік, усміхнена жінка чи приємний ззовні дідусь. А найголовніше усвідомити те, що зловмисник не хапатиме за руку і не тягтиме дитину силоміць у безлюдне місце. У 99 % випадків дитина із власної волі йде з ним, бо довірливо «ведеться» на цікаву пропозицію чи вірить у нехитру легенду, за якою батьки просили піти з незнайомцем.

Діти мають довіряти лише членам сім'ї, вчителям, вихователям, близьким родичам та друзям сім'ї і все! Краще не повірити знайомому, ніж довіритися чужому. Все, що не є безпечним, є небезпечним!

Ми, дорослі, маємо пам'ятати, що не існує надійнішого засобу перестороги, аніж інформування дитини, виховна робота та розповіді про можливі загрози. Безпека – понад усе.

Список використаних джерел:

1. <http://www.beregovonews.in.ua/novini/8859-yak-batki-mozhut-vberegiti-ditinu-vid-vikradennya-poradi-ombudsmena.html>
2. <http://nmc.if.ua/щоб-запобігти-викраденню-дітей/>
3. <https://galas.te.ua/2017/09/як-захистити-дитину-від-викрадення/>

Кривосар О.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Поліщук О. В.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КОНСТРУЮВАННЯ ЯК ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У ході нашої дослідно-експериментальної роботи ми опиралися на фундаментальні теоретичні положення про провідну роль навчання у розвитку дитини, у формуванні її творчості (Л. Виготський, А. Лурія, Л. Парамонова, О. Запорожець, В. Давидов, Н. Ветлугіна, Н. Сакуліна та ін.).

Виявлення специфіки дитячої творчості, що проявляється в кожній конкретній діяльності, дає можливість визначити шляхи її формування. Дитяче конструювання, що традиційно вважається творчою діяльністю, само по собі не є таким без спеціально організованого навчання. Формування творчого конструювання в дошкільному віці – найважливіше психолого-педагогічне завдання.

Кожна із вивчених нами форм роботи щодо навчання конструювання може здійснювати розвивальний вплив на ті чи інші здібності дітей, які в сукупності складають основу формування їхньої творчості. Однак це стає можливим лише за певних визначених умов. До них відносяться: наповнення новим розвивальним змістом кожної форми навчання із врахуванням специфіки виду конструювання (із деталей конструкторів, паперу,

природного матеріалу і т. ін.); забезпечення органічного взаємозв'язку всіх форм навчання з метою розробки цілісних взаємозбагачувальних видових підсистем конструювання і моделювання на цій основі загальної системи формування дитячого творчого конструювання.

Кожен вид конструювання має свою специфіку, пов'язану з особливостями використовуваного матеріалу. Врахування цієї специфіки дало нам можливість, по-перше, розробити розвивальні технології навчання дітей для кожного виду конструювання; по-друге, на основі цього визначити їхні сутнісні взаємозв'язки з метою створення цілісної системи формування творчого конструювання.

Основними загальними показниками творчого конструювання як процесу діяльності і його продукту ми визначили такі:

- створення «образів» (конструкцій) – їх кількість, варіативність, новизна, оригінальність, виразність, рівень віддаленості створюваного «образу» від вихідних даних; наділення одних і тих же «образів» різними властивостями;
- вміння будувати різні образи на одній основі;
- вміння бачити ціле раніше частин;
- інтелектуальна активність і захопленість дітей пошуковою діяльністю, їхня емоційна включеність.

Формування творчого конструювання ми будували на основі трьох взаємопов'язаних складників: розвиток самостійного дитячого експериментування з новим матеріалом; розвиток образного мислення і уяви; формування узагальнених способів діяльності.

Широка орієнтація в матеріалі до пред'явлення будь-яких завдань, організована дорослим як самостійне дитяче експериментування пізнавального характеру та формування узагальнених способів конструювання (технічні та створення «образу») спонукали дітей «вбудовувати» засвоєні раніше способи в нові смислові контексти. А це, в свою чергу, призводило до виникнення як нових способів, так і нових образів і нових смислів, що ґрунтуються на пізнавально-емоційних переживаннях, інтелектуальній активності дітей.

Все це і забезпечувало внутрішній взаємозв'язок між мисленням, уявою, мимовільністю і свободою діяльності (Л. Виготський). У процесі такої діяльності в дітей протягом всього дошкільного дитинства формується універсальна здатність до побудови будь-якої значимої для дитини діяльності (образотворча, мовна, ігрова та ін.) як до створення цілісності (малюнок, текст, сюжет) із різних одиниць, але за допомогою одних і тих же прийомів: комбінування, зміна просторового положення, добудовування, забирання зайвого тощо.

Порівняльне вивчення механізмів дитячої творчості, виявлених у різних видах діяльності: в практичному конструюванні; у мові; в образотворчій та музичній діяльності; у сприйманні дітьми творів художньої літератури та ін., дали нам можливість розглядати конструювання не лише як практичну

продуктивну діяльність, але і як прояв загальних мислительних здібностей, що найяскравіше виявляється у творчому процесі під час створення нових цінностей.

Список використаних джерел:

1. І. Біла. Конструювання як засіб розвитку творчості дошкільнят / І. Біла // Дошкільне виховання. – 2010. – №5. – С. 10-13.
2. Гураш Л. Конструктивна діяльність дворічних / Л. Гураш // Дошкільне виховання / – 1998. – №1. – С.28.
3. Парамонова Л.А. Конструирование / Л.А. Парамонова // Истоки: Базисная программа развития ребенка-дошкольника. – 2-е изд., испр. и доп. – М., 2001.

Лютікова Д.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Залізник А.М.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАГАДКИ ЯК СУЧАСНОГО ЖАНРУ ДИТЯЧОГО ФОЛЬКЛОРУ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У репертуарі сучасних дітей дошкільного віку, зазначає Сивачук Н., переважають традиційні загадки, оскільки вони відповідають їхнім психічним та інтелектуальним можливостям, рівню емоційності та здатності образного сприйняття дійсності. Їх популярність пояснюється передусім педагогічною цінністю, оскільки вони «виробляють уміння бачити в звичних та буденних речах багато поетичного, прекрасного» [70]..

Загадування та відгадування загадок – це своєрідний поетичний поєдинок, перевірка людини на її здатність мислити логічно і поетично.

Підкреслимо, що для того, щоб діти навчилися складати загадку, у них повинен бути досвід з відгадування загадок.

Умовами, що забезпечують правильне розуміння і правильне відгадування загадок, є:

- попереднє ознайомлення дітей з предметами і явищами, про які йдеться у загадці;
- продумування педагогом способу використання загадок, характер і манера їх підношення;
- рівень розвитку мовлення дітей; врахування вікових особливостей.

Підкреслимо, що загадка — це експромт, миттєва реакція на події, явища, предмети». Загадки сприяють розвитку дитячої пам'яті, уваги, мислення, пізнання світу [3; 5; 6; 20; 23; 29; 33; 62].

Відмітимо, що традиційна загадка допомагає дитині пізнати дійсність, світ, що її оточує.

Кожна загадка має відповідати віковим та психологічним особливостям дітей, тобто була доступною. Так, загадки про одну й ту саму річ чи предмет у молодшому і старшому дошкільному віці повинні бути різними. Наприклад, загадка про kota:

– «У нашої бабусі сидить звір у кожусі, біля пічки гріється, без водички миється» (молодша група).

– «І вдень, і вночі в кожусі на печі» (середня група).

– «Хто народився з вусами і на вусату полює?» (старша група).

Ставляться також і відповідні вимоги до літературного оформлення загадки. Кожна загадка має бути написана образною, простою і літературною українською мовою. Загадки у дошкільному закладі ми використовували як на занятті, так і в повсякденному житті.

У повсякденному житті, зокрема, у ранкові години ми планували загадування і відгадування загадок. Для цього добирали тематичні загадки – про меблі, одяг, іграшки. Під час сніданку, обіду, вечері ми загадували загадки про продукти та страви, які пропонувалися дітям.

На прогулянці відгадування загадок було як плановим, так і не плановим. Планове використання загадок передбачалося нами як спеціальний вид роботи з невеликою групою дітей. Проте на прогулянці досить часто випадала нагода для непланового загадування загадок. Пролетів літак, діти звернули увагу, ми загадали загадку:

– «Тріскотить, а не коник, летить, а не птах, везе, не кінь» (*Літак*).

У вечірні години ми організовували вечори українських загадок.

Під час формувального експерименту ми проводили роботу з батьками і пропонували їм загадувати своїм дітям загадки на різну тематику, наприклад, про водойму (річку, озеро, ставок, море, океан, струмок, джерело) тощо.

Ми переконували батьків у тому, що під час прогулянок, одягання, роздягання, купання, на кухні під час приготування їжі доцільно загадувати дитині загадки та вчити її самостійно загадувати загадку. Ми нагадували батькам, що попередньо слід з дитиною розглянути предмет та ознаки, які йому властиві. Потім обов'язково слід дати свій зразок загадки, складеної дорослим. І тільки потім діти зможуть скласти самостійно загадку. Це сприяло розвитку творчих умінь у старших дошкільників.

Список використаних джерел:

1. Сивачук Н. Український дитячий фольклор / Сивачук Н. – К.: Деміург, 2003. – 288 с.

Маковій М.

ДВНЗ «Криворізький державний педагогічний університет»

Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач Суятинова К. Є.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ УЯВИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто особливості розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку. Визначено стадії та типи розвитку творчої уяви дошкільників.

The article considers the peculiarities of the development of creative imagination in children of preschool age. The stages and types of development of the creative imagination of preschoolers are determined.

Ключові слова: уява, творчість, діти дошкільного віку, стадії розвитку.

Key words: imagination, creativity, children of preschool age, stage of development,

Актуальною проблемою сучасної педагогіки і психології виступає розвиток дитячої творчості, яка ставить перед системою освіти основну мету – виховання у підростаючого покоління творчого підходу до перетворення навколишнього світу. Концептуальну основу даної проблеми подають у своїх дослідженнях такі психологи, як Л. Венгер, С. Волощук, М. Вовчик-Блакитна, О. Дяченко, О. Запорожець, Г. Костюк, С. Кисельова, С. Кулачківська, І. Медведєва, І. Тітов, Л. Виготського, В. Давидова, Д. Ельконіна, В. Кудрявцева, О. Леонтьєва, О. Моляко, Д. Ніколенко, Ф. Фрадкіна, С. Акішев, Е. Белкіна, Н. Ветлугіна, О. Дронова, Т. Казакова, М. Киященко, В. Кучерова, С. Ласунова, В. Мухіна, Б. Теплов, С. Рубінштейн, Б. Ананьєв, В. Крутецкий та інші.[2;3;4;6;10]

Творча уява – це такий вид уяви, в ході якого людина самостійно створює нові образи та ідеї, що представляють цінність для інших людей або суспільства в цілому, і які втілюються у конкретні оригінальні продукти діяльності. У новонародженої дитини уяви ще немає. Творча уява дитини розвивається поступово і всі образи уяви, якими б дивними вони не були, групуються на уявленнях і враженнях, отриманих в реальному житті. Але все, з чим дитина зустрічається в житті, вона пояснює по-своєму, а дорослим ці пояснення видаються незвичними і оригінальними. Тому розвиток цієї психічної функції стає основою для вдосконалення творчих здібностей дошкільняти та підготовки до творчості в майбутньому.[1]

Л. Виготський виділив чотири стадії розвитку уяви у дітей дошкільного віку:

- 1) перехід від пасивної уяви до творчої;
- 2) творча уява характеризується таким процесом, як анімізм, або одухотворення предметів;
- 3) третя стадія характеризується грою. Ігри діляться на два типи: експериментальні (дають певні знання та пояснюють природу речей) та творчі (головна роль);[2].
- 4) виникає романтична творчість (здебільшого даний етап складають образи)

Ці образи за Ж. Піаже виникають у такому порядку:

1. Статичні образи, що дають близьке до сприймання відображення дійсності.
2. Кінетичні образи, що відображають зміни просторових положень об'єктів.
3. Трансформовані образи, що відображають зміни форм.

Т. Рібо також займався проблемою генезису творчої уяви, також виділив чотири стадії її розвитку але відмінністю його періодизації було те що на третій стадії дитина переходить від наслідування гри до її перевтілення. Різні стадії розвитку уяви, за Т. Рібо, обумовлені розвитком розумових здібностей дітей, а вони, у свою чергу, залежать від запасу образів, багатства їх поєднань, пам'яті, мови, відчуттів. Він сформулював основний закон розвитку уяви. Згідно з цим законом, уява проходить у своєму розвитку два періоди, розділених між собою критичною фазою. [5.]

Дж. Селлі встановив, що уява починає розвиватись з сприйняття і закладаються передумови до її розвитку 8-му, 9-му місяці життя. [6]. У 1,5-2 роки спостерігається перенос уявлення про реальний предмет на його зображення. Така уява пасивна, вона набуває свого розвитку у процесі роботи над розвитком мовлення дитини. Зародження відтворювальної уяви зумовлює появу відгуку дитини щодо змісту прослуханого. [7.с 47.] К. Коффка, прийшов до висновку, що у дитини спочатку існує специфічний світ дитячих структур поведінки, які складаються з окремих розрізнених дій. Уява набуває більш активного характеру і починає проявлятися в діях дитини. [7] Широке коло дослідників появу зачатків фантазії відносять до кінця раннього віку, 6]. Подальший етап розвитку уяви відбувається в іграх [8]. О. Кравцова у своїх дослідження визначає три типи зв'язку уяви з грою і наголошує, що в дошкільному віці співіснують всі три типи зв'язків уяви і гри: уява - джерело гри, уява - продукт гри, уява і є гра. Ці типи зв'язків у різний час з'являються в онтогенезі, переходять один в одного і співвіднесені з різними формами гри в дошкільному віці. Такої ж думки були Р. Бернс, Д. Ельконін, О. Дьяченко, в даному віці дослідники поділяють уяву на афективну та пізнавальну. Такий поділ вчені пояснюють відділенням дитини себе від предмета та дії з ним, тобто бажання до оволодіння новими предметами та дії з ними. [2.6.9.] Про перші прояви фантазії свідчить уміння дитини діяти в уявній ситуації Уявна ситуація виникає, коли дитина починає використовувати предмети заміники. [8] Отже, уява дітей раннього віку спочатку ще дуже обмежена і відрізняється, з одного боку, своїм пасивним, відтворюючим, а з другого боку — мимовільним характером. Уява дітей 4-го року життя ще багато в чому схожа з уявою дітей раннього віку. Сюжети їх ігор часто обмежуються відтворенням досить вузького кола дій і подій, що спостерігалися дітьми в повсякденні. Дорослому треба постійно організувати творчу діяльність в цьому віці. На 5-6 році життя дитини уява істотно змінюється. У зв'язку з розширенням досвіду дитини, розвитком її інтересів, ускладненням її діяльності уява набуває більш творчого характеру. Сюжети дитячих ігор, малюнків, самостійних оповідань стають багатшими і різноманітнішими. Вона творчо їх видозмінює, доповнює, сама починає шукати способи здійснення своїх задумів. Продуктивна, або творча уява вперше з'являється у дошкільників після 5 років і стає центральним психологічним новоутворенням віку. [10]. На кінець дошкільного віку, приблизно на 6-7 році життя дитини, уява піднімається на новий, вищий

ступінь розвитку. У старшому дошкільному віці уява дитини набуває керованого характеру. Психологічні дослідження Л. Виготського, О. Запорожця, О. Леонтьєва, Г. Люблінської свідчать, що у старшому дошкільному віці, порівняно з раннім дитинством, з'являється новий тип діяльності - творчий. Своєрідність цієї діяльності в тому, що з'являється можливість рухатися від думки до ситуації, а не від ситуації до думки. При цьому діти використовують у своїй творчій діяльності казкові образи [8]. Творчу продуктивну уяву дошкільника відрізняє уміння спрямовувати свої уявлення в потрібне русло, підпорядковувати їх певній меті. Дуже важливо, що разом із переходом діяльності уяви на внутрішній план у старшого дошкільника з'являється здатність підкоряти свою уяву певному задуму, дотримуватися заздалегідь окресленого плану. Тому найважливіша лінія в розвитку уяви дитини — це розвиток спрямованості уяви [5].

У психології пізнавальних процесів не вироблено єдиного способу розвитку уяви. З точки зору психологів, всі психічні функції виникають і розвиваються в процесі основних видів діяльності гри, праці, навчання і спілкування, тобто діяльність є основний спосіб існування психіки Л. Виготський, А. Леонтьєв, С. Рубінштейн. Тому необхідною умовою формування та вдосконалення будь-якого психічного процесу є включення суб'єкта в активні форми діяльності і перш за все практичної. Малювання, конструювання, ліплення, моделювання, а також такі види дитячої діяльності як ігри, драматизація, можуть бути успішно використані в навчанні дітей з метою розвитку психічних процесів в тому числі уяви. Для того щоб діяльність служила ефективним засобом розвитку творчої уяви вона повинна відповідати принципу розвиваючого навчання. Діяльність повинна бути позитивно мотивована, дитині необхідно відчувати почуття задоволення при її виконанні [3; 6]. Засвоїти певну програму без уяви неможливо. Вона є вищою і необхіднішою здатністю людини. Уяву потрібно постійно розвивати для кращої соціалізації дитини в майбутньому [9; 1]. Для розвитку необхідна особлива організація образотворчої діяльності. [3] Розвиваючи творчу уяву в образотворчій діяльності, удосконалюються пізнавальні процеси, здатність до творчості, формується особистість дитини. [7] Творча уява розвивається у мовленні конструюванні, музичній діяльності. Творчість починається у грі, де дитина виявляє свою ініціативу, вміння організовувати, планувати, робить перші перші кроки на шляху до здатності діяти цілком у плані образів та уявлень. Таким чином, на основі конкретизації вищезазначених напрацювань можна констатувати, що розвиток уяви дітей потрібно починати вже з дошкільного віку. Варто зауважити, що в старшому дошкільному віці центральним новоутворенням стає саме творча уява, яка і виступає об'єктом нашого дослідження та потребує детального вивчення в контексті даної проблематики. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці системи методів діагностики та організованого розвитку творчої уяви дошкільників.

Список використаних джерел:

1. Куцевол О. Е. Развитие креативности детей дошкольников / О. Е. Куцевол-Решетилівка: 2006. – 50
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. [Текст] / Л. С. Выготский. – СПб., 1997. – 140 с
3. М'ясоїд П. А. Загальна психологія: Навч. посіб. — 3-тє вид., випр. — К.: Вища шк., 2004. — 487 с
4. Проблематика воображения и творчества // Практическая психология. 2007. с.162-169
5. Развитие личности ребенка / Н. Ньюкомб СПб: Питер, 2003. - 640 с
6. Флейк-Хобсон К., Робинсон Б. Е., Скин П. Мир входящему: Развитие ребёнка и его отношений с окружающими: Пер. с англ. / Общ. ред. И предисл. М. С. Мацковского. – М.: Центр общечеловеческих ценностей, 1992. – 511 с
7. Реан А. А. Психология личности. Социализация, поведение, общение / А. А. Реан. – М.: АСТ; СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007. – 407, [9] с.
8. Венгер Л., Мухіна В. Развитие uwagi, пам'яті і уяви в дошкільному віці / Л. Венгер, В. Мухіна // Дошкільне виховання. – 1974. – № 12. – С. 24-30
9. Комарова Т. С. Зарубежные педагоги о детском изобразительном творчестве / Т. С. Комарова // Дошкольное воспитание. – 1991. – № 12. – С. 56-58.
9. Селье Г. От мечты к открытию / Г. Селье. – М.: Прогресс, 1987. – 368 с.
10. Чистякова Г. Д. Творческая одаренность в развитии познавательных структур // Вопросы психологии. – 1991.

Марфіна Г.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Поліщук О. В.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Виховання та навчання дітей раннього і дошкільного віку будується на інтеграції родинного та суспільного виховання, на засадах національної культури та загальнолюдських цінностях, сучасних досягненнях психолого-педагогічних наук, надбаннях світового досвіду. У практиці освітньої системи України почали функціонувати дошкільні заклади пріоритетних напрямів, які оновлені за змістом, орієнтуються на інноваційні технології та альтернативні педагогіки. Усе це потребує відповідного кадрового забезпечення, а саме: педагогів-професіоналів, які мають відповідну культуру, знайомі з тенденціями, напрямами і поняттями сучасної педагогіки, швидко адаптуються до складних виробничих і соціальних умов, тяжіють до креативної діяльності, проявляють самостійність і наполегливість у досягненні поставленої мети.

Проблемі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти присвячено низку наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів: Л. Артемова, О. Беленька, О. Бутенко, Е. Вільчковський, С. Гаврилюк, Н. Денисенко, О. Дубогай, А. Залізняк, І. Зязюн, Л. Іщенко, В. Кузь, О. Поліщук, С. Русова, О. Савченко, В. Семиченко, Н. Скрипник, В. Сластьонін, В. Сухомлинський, К. Ушинський, О. Шовкопляс та інші.

Однак, варто зазначити, що кількість наукових досліджень, присвячених проблемам практичної підготовки майбутніх вихователів під час навчання у закладі вищої освіти до здійснення профілактично-оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку значно обмежена. Таке положення негативно позначається на змісті їхньої фахової підготовки.

Формування педагога нового типу – мислячого, ініціативного, всебічно обізнаного – може бути успішним, якщо майбутній спеціаліст уже під час вузівського навчання буде поставлений в умови, наближені до його майбутньої професійної діяльності. Ці завдання вирішуються комплексно, але основна роль, звичайно, належить інтерактивним методам навчання, педагогічному тренінгу, провідне місце серед яких займає педагогічна практика в умовах сучасних дошкільних закладів. Педагогічна практика є обов'язковим компонентом процесу фахової підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Однією з причин загострення протиріч, що гальмують підготовку студентів у відповідності із потребами постійно оновлюваних програм виховання і розвитку дітей дошкільного віку, можна виділити недостатньо чітке розуміння та усвідомлення самими студентами (а іноді і викладачами) суті *професійної педагогічної компетентності*, шляхів і засобів її формування у ЗВО.

Найповніше, на нашу думку, поняття компетентності розкрито у Великому тлумачному словнику сучасної української мови: **«Компетентний, **

1. Який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний, тямущий. || який ґрунтується на знанні; кваліфікований (у 2 знач.).

2. Який має певні повноваження, повноправний, повноцінний. **Компетентність, -ності, ж.** Властивість за значенням «компетентний» [2, с. 445].

Відтак поняття «компетентність» може трактуватися як інтегроване поняття, що включає в себе комплекс дефініцій: знання, досвід, система особистісних якостей, необхідних для здійснення професійної діяльності, система ставлення особистості до професійної діяльності, мотивація діяльності, здібності і т. ін.

Таке трактування свідчить про три підходи у визначенні цього поняття – змістовому, діяльнісному і особистісному.

Вищезначене дає можливість стверджувати, що професійна компетентність педагога набуває в наш час нове трактування, що інтегрує

знання, уміння, досвід, особистісні якості, які забезпечують професійний розвиток та самореалізацію фахівців.

Таким чином у структурі поняття «компетентність» можна виділити професійно-змістовий, професійно-діяльнісний та професійно-особистісний компоненти.

Професійно-змістовий компонент передбачає наявність у педагога теоретичних знань із основ наук, які вивчають особистість людини, що забезпечує усвідомленість у визначенні педагогом змісту його професійної діяльності у розвитку, навчанні та вихованні дітей.

Професійно-діяльнісний компонент включає професійні знання та уміння, апробовані в дії (на практиці) і засвоєні особистістю як найефективніші.

Професійно-особистісний компонент включає професійно-особистісні якості, які характеризують позицію і цілеспрямованість педагога як особистості, індивіда і суб'єкта діяльності.

Професійно-особистісний компонент у структурі професійної компетентності, як зазначалося вище, включає професійно-особистісні якості, що характеризують позицію і цілеспрямованість педагога.

Провідним критерієм професійного становлення майбутнього педагога є рівень сформованості соціально-професійної позиції, що дає уявлення про міру внутрішнього прийняття нової соціальної ролі, усвідомлення суспільних вимог, сформованості провідних поглядів і принципів життя людини, що стосуються її ставлення до професії (Л. Артемова, С. Гаврилюк, Л. Іщенко, В. Кузь, Т. Яценко та ін.). Структурним компонентом професійної орієнтації є знання про свою професію, ставлення до професії і плану реалізації своїх уявлень про професію.

Вищевикладене дає можливість резюмувати, що формування професійної компетентності студентів є важливою умовою формування майбутнього педагога.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л. В. Пріоритети в підготовці педагогів дошкільного профілю / Л. В. Артемова // Дошкільне виховання. – 2002. – №2. – С. 7-9.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – С. 445.
3. Кузь В. Г. Готуємо вчителя національної школи / В. Г. Кузь // Педагогічний вісник. – 1995. – №3. – С. 6-8.

Наконежна І.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач Корінна Г. О.*

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розглядається актуальне питання екологічного виховання дітей дошкільного віку на основі теоретичного аналізу

педагогічної літератури. Було визначено, що одним із аспектів екологічного виховання є формування у дітей екологічної культури

Ключові слова: екологічне виховання, екологічна культура, діти дошкільного віку.

Одним із головних чинників, що визначають перспективи буття української нації є екологічне виховання, зміст якої ставить перед особистістю завдання знайти своє місце на Землі та оберігати її природні ресурси. Екологічне виховання, як актуальна проблема, визначається як система послідовного неперервного формування екологічної культури людини, що здійснюється через соціалізацію особистості в процесі навчання, виховання, самоосвіти, набуття життєвого досвіду; охоплює всі верстви населення і всі рівні освіти, при цьому максимально враховується функції та роль екології в суспільному житті людини, ґрунтується на традиціях і звичаях українського народу.

Вивченням проблеми екологічного виховання займалися видатні педагоги минулого: О. Духнович, К. Ушинський, В. Сухомлинський. Але й зараз багато науковців та педагогів-практиків присвячують свої дослідження з проблеми екологічного виховання (Н. Лисенко, Н. Глухова, Н. Яришева, З. Плохій, В. Фокіна, В. Скребець).

Екологічне виховання як складник формування особистості – актуальна педагогічна проблема, що має велике економічне та соціальне значення, потребує пошуку ефективних шляхів розв’язання в усіх ланках освіти. У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначено, що «загальними підходами у формуванні особистості через сферу життєдіяльності «Природа» є: екологічне спрямування, виховання різнобічної і гармонійної особистості, орієнтованої на відтворення екологічної культури суспільства, комплексний підхід, що передбачає розвиток чуттєвої сфери, засвоєння певного кола знань та оволодіння практичними вміннями» [1].

Виснаження підземних вод, осушення боліт, обміління багатьох річок через знищення лісів, забруднення поверхневих і підземних вод, вимирання рідкісних тварин і рослин є головною проблемою сьогодення. Тому екологічне виховання особистості необхідно починати ще з раннього віку, добираючи правильні форми, методи і засоби.

Враховуючи вище викладене, слід зазначити, що екологічне виховання – процес активного формування у дітей дошкільного віку системи знань та уявлень про взаємини всіх природних факторів та їх взаємозалежність у відповідній єдності із природоохоронними моральними установами.

Науковці підкреслюють важливість дошкільного віку для вирішення питань екологічного виховання. Саме в цей період дитина знайомиться зі світом природи, набуває нових знань, отримує перший важливий досвід для свого майбутнього. Н. Глухова, Н. Горопаха, Н. Лисенко, С. Ніколаєва, З. Плохій та ін. у своїх працях, наголошують на тому, що в період дошкільного віку закладається фундамент світосприйняття, екологічної обізнаності і практичної взаємодії з природою.

За переконаннями Т. Поніманської екологічне виховання має на меті формування основ екологічної культури дитини, навичок природоохоронної діяльності [3]. У свою чергу, Н. Горобаха наголошує, що головним у змісті екологічної роботи є формування внутрішнього світу дитини, її ціннісних орієнтацій, в основі яких – усвідомлення своєї єдності з природою, взаємозалежності з нею [4].

Дуже цікавими є дослідження Н. Кот, наголошуючи на тому, що «центром екологічного виховання мають бути положення: людина – частина природи; міра речей – унікальність життя; узгодження потреб з екологічними вимогами; повага до всіх форм життя» [5].

Н. Лисенко у своїх працях відзначала, що екологічне виховання реалізується в єдності з навчанням, а в сукупності вони виливаються в єдиний процес виховання особистості. Знання дітей про природу, на її думку, є дидактичною основою екологічного виховання. Основні етапи процесу екологічного виховання: засвоєння дітьми екологічних знань, перетворення їх в елементи переконань, як основне ядро свідомості [6].

Головними завданнями екологічного виховання дітей дошкільного віку є:

- навчити дітей бачити взаємозв'язок між рослинами і тваринами, розуміти, як людина впливає на їхнє життя;
- формувати у дітей вміння бачити красу у всьому живому, незалежно від того, чи то людина, чи рослина, чи тварина. Розуміння істини, що в природі не буває корисних і шкідливих тварин, натомість усі вони пов'язані одне з одним, одне одному потрібні, а отже корисні;
- розвивати у дітей почуття: небайдужості, вміння відчувати себе на місці квітки, рослини тощо;
- навчити любити й охороняти природу не на словах, а допомагаючи квітам, деревам, тваринам, птахам, усьому живому;
- збудити у дітей емоційний відгук на різноманітні явища природи, зародити в них бажання милуватися і насолоджуватися нею і висловлювати свої почуття засобами художнього слова, образотворчого мистецтва [2].

Екологічне виховання дошкільників, безперечно, починається з формування їхньої екологічної культури, яка визначається як культура всіх видів діяльності людини, більшою чи меншою мірою пов'язаних з пізнанням і перетворенням природи.

Формування екологічної культури у дошкільників – є однією з основних сходинок, складовою частиною формування культурної людини в цілому, всебічно розвинутої особистості. А тому потребує особливої уваги в роботі з дітьми. З огляду на це екологічна культура розглядається як соціально значима діяльність у сфері взаємодії суспільства і природи у взаємозв'язку з її результатами – матеріальними і духовними цінностями, правовими нормами, народними звичаями і традиціями.

Як зазначають М. Грицан та М. Курик, становлення і формування екологічної культури дошкільняти стає основою знань про морально-етичні

норми та правила і робить їх основним регулятором його поведінки. Лише система внутрішніх відносин стає основою особистості і виникає лише в світі культури. На думку дослідників, екологічне виховання – це екологія особистості, свідомості, душі, культури [7].

В екологічному вихованні дітей дошкільного віку велика роль відводиться формуванню культури почуттів, постійного закріплення їх у конкретних життєвих ситуаціях. Саме завдяки емоційному відчуттю довкілля дитина може природно сприймати явища та об'єкти, виявляти свої почуття. На думку З. Плохій, у процесі екологічного виховання позитивне емоційне ставлення має виняткову вагу. Особливо це стосується дошкільників, оскільки перші уявлення дитини перебувають на етапі становлення, тоді як емоційні реакції з'являються вже на третьому місяці життя. Спостерігається злиття перших моральних уявлень та емоційного ставлення до навколишнього середовища [8].

Отже, проблема екологічного виховання дітей посідає важливе місце у системі виховання. Діти, які отримують певні екологічні уявлення, будуть бережливо ставитися до природного середовища та зможуть впливати на екологічний стан своєї області, містечка, так і всієї України. Завдяки екологічному вихованню дітей, вирішується широкомасштабне завдання – формування майбутнього висококультурного, свідомого екологічно патріота Землі.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок проте, що проблема екологічного виховання дітей дошкільного віку залишається актуальною на сьогоднішній день. Засвоєння знань в процесі екологічного виховання потребує від дошкільників не просто запам'ятовування, а глибокого усвідомлення, яке забезпечить трансформацію знань у ставленні до природи, це вимагатиме від дитини аналізу того матеріалу, який вона вивчає, самостійного пошуку відповідей на запитання, використання власного досвіду.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 1999. – 59 с.
2. Білан О. І. Екологічне виховання дітей дошкільного віку / О. І. Білан. – Львів, 1996. – 71 с.
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2004. – 435 с.
4. Горопах Н. М. Виховання екологічної культури дітей / Н. М. Горопах. – Рівне : Волинські обереги, 2001. – 212 с.
5. Кот Н. Про нові аспекти змісту екологічного виховання дошкільників / Н. Кот // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. – Серія : Педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2005. – Вип. 2. – С. 54–59.
6. Лисенко Н. В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. для пед. вузів / Н. В. Лисенко. – Львів : Світ, 1994. – 144 с.

7. Грицан М. Сучасна екологічна освіта: передумови, принципи, завдання / М. Грицан, М. Курик // Дошкільне виховання. – 2001. – № 10. – С. 6–7.

8. Плохій З. Сучасний зміст екологічного виховання / З. Плохій // Дошкільне виховання. – 2008. – № 3. – С. 3–6.

Оберемок В.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач **Корінна Г. О.***

ДИТИНСТВО ЯК ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ У СУЧАСНІЙ НАУКОВІЙ ДУМЦІ

Дитинство – своєрідний етап у розвитку людини, віковий період, який характеризується якісними особливостями психічних процесів і характерним типом провідної діяльності. Поряд із цим дитинство – це самоцінний, унікальний і фундаментальний період у розвитку людини. Професор В. Зеньковський, психолог і педагог, богослов і філософ, назвав дитинство «золотим часом» життя людини [3, с. 132].

Дитинство – найважливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве, самобутнє, неповторне життя. І від того, хто вів дитину за руку в дитячі роки, що увійшло в її розум і серце з навколишнього світу – від цього вирішальною мірою залежить, якою людиною стане сьогоднішній малюк [5, с. 12].

На думку вчених, дитинство – психолого-педагогічний і соціокультурний феномен, що має власну історію і логіку розвитку. Особливого трактування і звучання набуває категорія дитинства у творчій спадщині відомого вітчизняного педагога В. Сухомлинського, який підкреслює, що дитинство – найважливіший період людського життя, не підготовка до майбутнього життя, а справжнє, яскраве самобутнє неповторне життя [5, с. 15]. На думку видатного педагога «дитинство – це насамперед емоційне пізнання навколишнього світу. Світ дитинства – це в першу чергу пізнання серцем того, що дитина бачить навколо себе, що вона сама робить. Яскраве, повнокровне, виразне життя серця, гра почуттів, емоційних рухів – ось, що таке дитинство» [5, с. 429].

Грунтовне і всеохоплююче визначення категорії «дитинство» дає академік А. Богуш, наголошуючи на тому, що «дитинство – це період народження і становлення особистості з її майбутніми духовними і моральними цінностями, період пізнання соціуму і її величності Людини; відкриття дитиною царини життя на планеті Земля в усьому його розмаїтті, з усіма позитивними і негативними проявами; це перші кроки навчання; це жадаба знань, це перші радощі, перші розчарування і перші сльози. Це, нарешті фундамент становлення громадянина і патріота своєї країни» [1, с. 92].

Відома дослідниця С. Щеглова ґрунтовно охарактеризувала поняття дитинства. На її думку, дитинство – це складне соціальне утворення, структурний елемент суспільства, який виконує в ньому специфічні функції та взаємодіє із суспільством у цілому і з окремими його елементами. Виходячи з даної позиції, дитинство – виражена в діях і мові сукупність об'єктів, подій, процесів, соціальних інститутів і соціальних практик стосовно дітей, яка формується і підтримується суспільством, а також постійно відновлюється у процесі життєдіяльності дітей, які засвоюють соціальність та інтегруються у соціум [2, с. 73].

В цьому аспекті актуально звучить визначення категорії дитинства І. Рогальської-Яблонської, яка потрактовує його як «складний багатовимірний феномен, який опосередковується різними соціально-культурними факторами». Науковець зазначає, що особливий соціальний феномен дитинство носить конкретно історичний характер. У різні історичні періоди розвитку суспільства воно мало різне трактування, зміст і структуру, при цьому різним було і ставлення дорослих до дитинства [4].

Підтвердженням висновку про дитинство, як об'єктивну передумову дитячого руху є визначення ученого-психолога Д. Фельдштейна. На його думку, дитинство – це не просто сукупність дітей: не тільки об'єкт дії так званого «дорослого» світу, але й особливе цілісно представлене соціальне явище, що перебуває у складних зв'язках зі світом, стійко зберігає визначені закономірності власного розвитку, від яких багато в чому залежать принципи організації відносин «дорослого» суспільства і дитинства. Учений визначає дитинство як соціально-психологічний феномен соціуму та особливий стан розвитку суспільства і його членів, підкреслюючи особливу активність дитини. Визнаючи дитинство як «активну, рушійну частину єдиного соціуму», Д. Фельдштейн звертає увагу на продуману структуризацію простору між світами дорослих і дітей, пошук «конструктів» перетворення дитини в суб'єкт діалогу з дорослими, механізмів реалізації взаємодії дорослих і дітей [3].

Виходячи з вище сказаного, можна зробити висновок про те, що дитинство це особливий період життя кожної людини. Саме в дитинстві закладаються основи особистості людини, її моральні цінності, переконання. Дитинство є не тільки природним процесом, а й соціальний і культурний здобуток, це найважливіший період у житті людини. А отже, важливість дитинства в житті людини полягає у тому, що розвиток особистості в ранні роки унікальний, який не властивий більш зрілим рокам.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М. Парадигма дитинства у контексті розвитку особистості дошкільника /А.М. Богуш // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г. Сковороди : науково-теоретичний часопис. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – С. 92–99.

2. Детское движение : словарь-справочник. – издание 2-е, переработанное и дополненное. – М. : Ассоциация исследователей детского движения, 2005. – 543 с.

3. Зеньковский В. В. Психология детства / В. В. Зеньковский. – М. : Academia, 1996. – 346 с.

4. Рогальська І. П. Соціалізація особистості у дошкільному дитинстві: сутність, специфіка, супровід : монографія / І. П. Рогальська. – К. : Міленіум, 2008. – 400 с.

5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-тит. / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – 670 с.

Пахольчак І.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, старший викладач **Корінна Г.О.***

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ПЕРВИННОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДОСВІДУ

Сучасні тенденції дошкільної освіти зумовлюють повноцінний фізичний, соціальний, пізнавальний та духовний розвиток дитини у процесі її соціалізації, становлення ціннісного ставлення до навколишнього середовища, людей, самого себе, полегшення входження дитини в широкий соціальний світ. Необхідність формування повноцінної особистості дитини дошкільного віку як суб'єкта економічної соціалізації, економічної освіти актуалізує питання формування у дітей основ економічної культури, економічного досвіду, залучення дітей до дорослої економіки, як одного з чинників економічної соціалізації [4].

Економічна соціалізація – це процес входження індивіда в економічну сферу суспільства, формування у нього економічного мислення, процес інтеріоризації економічної реальності, що включає пізнання економічної дійсності, засвоєння економічних знань, формування економічних уявлень, знання економічних категорій, засвоєння і реалізацію ролей і навичок економічної поведінки. У широкому розумінні економічну соціалізацію можна розглядати як процес становлення економічного мислення, у тому числі процес інтеріоризації нової реальності, що включає пізнання економічної дійсності, засвоєння економічних знань, формування навичок економічного поведіння й реалізація дійсності [2, с. 379].

Питання про економічну соціалізацію, в тому числі дітей дошкільного, залишається актуальним і для сьогодення. Цією проблемою займалися відомі педагоги: А. Автономов, С. Батишев, М. Васильєва, Л. Галкіна, В. Гербова, Н. Грама, Г. Григоренко, Н. Дудник, Р. Жадан, Т. Комарова, Г. Корінна, Я. Курінний, Ю. Лелюк, І. Рогальська-Яблонська, А. Сазонова, І. Сасова, А. Шатова. З'явилося безліч художніх творів та ігор з економічним змістом для дошкільнят та молодших школярів. На основі сучасних досліджень існують спеціальні розроблені програми, завдяки яким

діти знайомляться з економічними поняттями, категоріями, законами, в яких враховуються психолого-фізіологічні особливості дошкільнят [3, с. 26].

Однак при всьому різноманітті досліджуваних проблем маловивченими залишаються питання формування у дітей первинного економічного досвіду.

Поняття «досвід» є предметом міждисциплінарного вивчення, водночас філософською, економічною, соціальною і культурно-освітньою категорією. В психолого-педагогічній літературі поняття «досвід» трактується як: сукупність закріплених в пам'яті відчуттів; способи і засоби практичної та пізнавальної діяльності; практично засвоєні знання, навички й уміння. З точки зору соціоекономіки, економічний досвід розглядається як невід'ємна умова та водночас результат економічної діяльності [1, с. 8].

Процес формування економічного досвіду відбувається через одночасне засвоєння досвіду попередніх поколінь у вигляді сталих економічних законів і понять, власної економічної діяльності людини. Отже, економічний досвід є водночас результатом та необхідною умовою економічної діяльності. В. Москаленко визначає первинний економічний досвід як «елементарну форму відбиття економічної діяльності, яка, з одного боку, є сукупністю отриманих раніше знань про сутність економічних стосунків та понять, сформованих елементарних економічних умінь і навичок, з іншого – виступає необхідною умовою для подальшого їх збагачення» [5, с. 19].

Як зазначала Н. Грама первинний економічний досвід формується на початковому рівні саме в процесі економічної соціалізації: через спостереження за діями дорослих, спроби копіювати їх дії, спілкування з однолітками, перегляду телебачення тощо. Сформований таким чином досвід стане в нагоді для подальшого формування досвіду під час спеціально організованого процесу економічного виховання. Чим досвідченіша дитина на початку цього процесу, тим легше вона буде опановувати нові знання та способи поведінки в подальшому навчанні [6].

На думку Н. Дудник, процес формування первинного економічного досвіду дітей дошкільного віку буде успішним, якщо реалізувати такі педагогічні умови: забезпечення комплексного підходу до процесу економічного виховання, що передбачає формування елементарних економічних знань, умінь, навичок, особистісних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності; надання пріоритету ігровій діяльності серед інших засобів формування первинного економічного досвіду; поступове впровадження ігор економічної спрямованості [4].

Складовими первинного економічного досвіду є: мотиваційна, яка характеризується наявністю інтересу до економічної сфери життєдіяльності, уміння ставити мету, оцінювати соціально-економічну ситуацію, орієнтуватися у економічних процесах, ураховуючи власні можливості, сформовані знання і уміння; інформаційна, що включає сформовані економічні уявлення, освоєнні економічні поняття, знання і розуміння основних законів та економічних процесів тощо; операційна, до якої

належать сформовані економічні дії, наявність елементарних умінь та навичок для забезпечення економічної діяльності, уміння приймати рішення і діяти відповідно до соціально- економічної ситуації, що склалася, готовність до варіативних дій в життєвих ситуаціях економічного вибору [1].

Тож можна стверджувати, що первинний економічний досвід дошкільників як елементарна форма відбиття економічної діяльності є сукупністю отриманих раніше знань про сутність економічних стосунків та понять, сформованих елементарних економічних умінь і навичок, а з іншого – виступає необхідною умовою для подальшого їх збагачення [6].

Список використаних джерел:

1. Атрощенко Т. О. Мовленнєво-ігрова діяльність як засіб формування первинного економічного досвіду старших дошкільників / Т. О. Атрощенко // Педагогіка та психологія. – 2015. – Вип. 47. – С. 3–13.
2. Богуш А. М., Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. Видавничий Дім «Слово», 2008. – 379 с.
3. Галахова, О. В. Економічне виховання дітей дошкільного віку / О. В. Галахова Суми : СумДУ, 2012. – С. 225.
4. Дудник Н. А. Економічна соціалізація дітей дошкільного віку: сутність поняття / Н. А. Дудник // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 67. – С. 446–450. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_67_85.
5. Москаленко В. Сучасні напрямки досліджень в економічній психології / В. Москаленко // Соціальна психологія. - 2004. - №3 (5).- С 19.
6. Сазонова А. В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності : автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Анастасія Вікторівна Сазонова . – Одеса : Б.в., 2007 . – 20 с.

Перкіна Т.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Авраменко О. О.*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В Державній національній програмі «Освіта. Україна ХХІ століття» підкреслюється, що динамізм, притаманний сучасній цивілізації, зростання соціальної ролі особистості, гуманізація та демократизація суспільства, інтелектуалізація праці, швидка зміна техніки і технологій в усьому світі - все це потребує створення таких умов, за яких народ України став би нацією, що постійно навчається [1].

Існують різні психологічні моделі навчання: традиційне навчання, в основі - повідомлення всієї інформації й вимог до певних навчальних дій (Я. Коменський, Л. Занков та ін.), вільне навчання, в основі якого - самостійний пошук і вибір учнем інформації та дій, які відповідають його проблемам і

цінностям (Ж.- Ж. Руссо, Г. Песталоцці, М. Монтессорі, К. Ушинський та ін.), проблемне навчання, в процесі якого педагог так організовує зовнішні джерела поведінки учня у вигляді вимог і приписів, що вони формують певні необхідні цінності й інтереси школяра, а останні визначають активний добір та використання учнем необхідної навчальної інформації (П. Гальперін, В. Давидов, А. Матюшкін та ін.).

Дошкільний заклад - це перша сходинка, на якій відбувається залучення дитини до процесу систематичного навчання. Внаслідок освітньо-виховної роботи, що здійснюється в умовах дошкільного навчального закладу в кінці дошкільного періоду у дітей звичайно виникає нова вища потреба - вчитися (М. Волокітіна, М. Горбачова, Л. Божович, Л. Славіна, М. Морозова, П. Розмислова та ін.).

За результатами наукових досліджень С. Рубінштейна, А. Сорокіної, П. Сірбіладзе, М. Шумакової та ін. старший дошкільник має прояв до допитливості. Це виявляється в ускладнених за формою дитячих запитаннях, які виникають не лише у зв'язку із сприйманням конкретних предметів і явищ, але й обумовлені попереднім досвідом та розподілені у часі (в появі ланцюжка запитань).

Дослідження вчених також показують, що в дітей старшого дошкільного віку зростає бажання міркувати, порівнювати, сперечатися, відгадувати загадки, розв'язувати задачі, головоломки, добирати слова в риму, складати власні казки та ін. Активність дитини дошкільного віку дедалі частіше спричиняється її інтересами і потребами (А. Голубєва, Р. Керт, Г. Люблінська, Н. Морозова, Г. Щукіна та ін.). У дитини старшого дошкільного віку поступово формується пізнавальне ставлення до навколишнього середовища: бажання вчитися, інтерес до процесу навчання, пізнання нового, що несе з собою нове середовище школи.

Отже, одним із аспектів готовності дітей до освітнього середовища школи є наявність у старшого дошкільника пізнавального інтересу до навчальної діяльності (учіння) - одного з основних видів діяльності людини, спрямованого на її саморозвиток через опанування способами предметних і пізнавальних дій, узагальнених за формою теоретичних знань [2, 3, 4]. Адже пізнавальний інтерес значною мірою сприяє ефективному становленню дитини як суб'єкта пізнавальної та навчальної діяльності.

Слід відзначити, що гостра увага до проблеми пізнавального інтересу у дитини (старшого дошкільника) з боку вчених і практичних педагогічних робітників (вихователів, вчителів) стала проявлятися у зв'язку з розробкою проблеми активізації пізнавальної діяльності дошкільників у процесі виховання та навчання, формування у них суб'єктної позиції в навчальній діяльності, що передбачає розвиток здібностей самостійно керувати нею. Реалізація цього важливого завдання, на думку вчених, можлива лише за умови стимуляції та укріплення пізнавального інтересу, який забезпечує реальний стан дитини як суб'єкта різних видів діяльності. Саме тому в багатьох дослідженнях пізнавальний інтерес розглядається як ода з вагомих

мотиваційних тенденцій, що становлять основу навчальної діяльності, а також як необхідний і значущий компонент її структури [1, 2].

Тому проблема вивчення у старших дошкільників пізнавального інтересу і пов'язаних з ним психологічних утворень - пізнавальної потреби, пізнавальної активності, пізнавальної спрямованості і пізнавальної самостійності широко досліджувалася багатьма вченими (Л. І. Божович, Л. С. Виготський, В. В. Давидов, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, О. П. Усова, Д. Б. Ельконін та інші).

Отже, активізація пізнавальної діяльності дитини без розвитку його пізнавального інтересу не тільки важка, але практично і неможлива. Тому необхідно постійно систематично порушувати, розвивати і зміцнювати пізнавальний інтерес і як важливий мотив навчання, і як стійку рису особистості, і як могутній засіб навчання і виховання.

Список використаних джерел:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі” / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. – К.: Світич, 2008. – 430 с.
2. Брежнєва О.І. Формування пізнавальної активності / О.І. Брежнєва // Дошкільне виховання. – 1998. – №2. – С. 12-14.
3. Ватаманюк Г.А. Інтелектуальна гра, як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності дошкільників / Г.А Ватаманюк // Початкова школа. – 2008. – № 6. – С. 40-43.
4. Венгер А. А. Педагогіка здібностей/А. А. Венгер.- М.: Просвещение, 1973. - 268 с.

Пічкурєнко О.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

В основу сучасного соціокультурного простору освіти покладено такі характеристики, як інноваційність та інтегративність, що, в свою чергу, зумовлює пошук таких науково-педагогічних засад організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, які були б середовищем особистісного розвитку дитини та забезпечували б формування у дошкільників цілісної картини світу. Одним з ефективних шляхів розв'язання цього завдання є побудова освітнього процесу на інтеграційних засадах.

Коротка характеристика інноваційних аспектів освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, побудованого на засадах інтеграції, є метою даного виступу.

Безперечним є той факт, що реалізація будь-якої моделі освітнього процесу стає можливою за наявності необхідних, специфічних лише для цієї моделі, організаційно-педагогічних умов як сукупності необхідних і достатніх факторів, що забезпечують організацію, регулювання, взаємодію

об'єктів і явищ відповідного педагогічного процесу для досягнення поставленої мети [7].

Для побудови освітнього процесу на засадах інтеграції в ході досліджень визначено комплекс таких організаційно-педагогічних умов:

- формування інноваційного клімату в колективі через систему методичної роботи;
- створення інтегрованого освітнього середовища;
- розробка різнорівневого варіативного планування освітнього процесу на основі технології інтелектуальних карт.

Вирішальною умовою у побудові освітнього процесу на засадах інтеграції визначають формування інноваційного клімату в колективі через спрямованість методичної роботи на забезпечення підвищення психолого-педагогічної кваліфікації педагогів у питанні переорієнтації як ціннісних засад сучасної освіти, так і методично-практичних аспектів освітньої діяльності [4].

Як зазначає Л. Богославець, нові підходи до управління освітнім процесом в закладах дошкільної освіти пов'язані з неминучим ламанням професійних стереотипів і дидактичних канонів в роботі керівників та педагогів, з формуванням у них іншого типу педагогічного мислення, серйозною перебудовою мотиваційної сфери [1].

Перехід від предметно орієнтованого освітнього процесу до особистісно орієнтованого потребує розробки нових підходів як до змісту, так і до способів реалізації змісту освіти, що дає підстави розглядати цей шлях як інноваційний.

Науковим підґрунтям розгляду даного питання є і твердження Є.М. Хрикова щодо особливостей управління закладами дошкільної освіти, які пов'язані зі специфікою педагогічної діяльності, в керуванні якою на перший план виходять «не диктат і владні повноваження, а навчання педагогів за допомогою різноманітних форм методичної роботи» [3].

Очевидним є те, що в контексті створення інноваційного клімату в колективі методична робота має бути відповідною до тенденцій в модернізації сучасної освіти і спрямованою на удосконалення існуючих, розробку та апробацію нових інноваційних технологій в практиці діяльності закладів дошкільної освіти. Готовність та здатність педагога до інноваційної діяльності тісно пов'язана, навіть детермінована ступенем його креативності та загальним особистісним розвитком. За висловом Т.О. Піроженко, педагогові потрібно мати особливу енергію професійної діяльності, яка дасть змогу реалізувати особисту переконаність педагога і стимулювати творчий процес пізнання навколишнього світу з боку дитини [6].

Необхідно підкреслити, що формування інноваційного клімату в колективі є тією основою, на якій стає можливим запровадження інших організаційно-педагогічних умов, оскільки вони в своїй суті характеризують досліджуваний освітній процес та освітню діяльність у закладах як інноваційні. Так, створення інтегрованого освітнього середовища в закладах

дошкільної освіти характеризується інноваційністю в підходах до управління розвитком дитини, а системи планування на основі технології інтелектуальних карт є інноваційною моделлю варіативного та різнорівневого планування освітнього процесу [2].

Покладаючи в основу побудови освітнього процесу в закладах дошкільної освіти інтегрований підхід, потрібно звернути увагу на характеристику інтегрованого навчання як особистісно орієнтованого в своїй суті. Як зазначає М.В.Лазарева, особистісний підхід в інтегрованому навчанні реалізується в наступних положеннях:

- наповненість змісту освіти життєво важливим пізнавальним матеріалом, пізнавальними завданнями, прагнення розв'язати які спонукає дізнатись щось нове;
- конгруентність особистості педагога, тобто здатність поводитись відповідно до своїх думок та почуттів, виявляти своє істинне «я», бути таким, який він є, що знімає стан напруги та психологічного захисту у дітей, дозволяє йому бути самим собою і повністю реалізувати свої можливості;
- прийняття і розуміння дитини, безумовно позитивне ставлення до неї, яке веде до створення сприятливого психологічного клімату;
- опора на самоактуалізацію особистості, спонукання до вияву і прояву в процесі навчання її внутрішнього потенціалу, до особистісного росту [5].

Таким чином, важливого значення набуває створення особливого, неповторного духу закладу, що виявляється в спрямованості діяльності колективу на розкриття потенційних можливостей кожної дитини в інтелектуальному, духовному, особистісному аспектах та реалізує цілісний підхід до розвитку дитини.

Список використаних джерел:

1. Богославец Л. Г. Управление педагогическим процессом в дошкольном образовательном учреждении инновационного типа : Дис. канд. пед. наук : 13.00.01: Барнаул, 1999. – 179 с.
2. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття: Методика проведення. –К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.
3. Гавриш Н. В. Організовувати, але не обмежувати. Управління розвитком дітей в освітньому середовищі дитсадка/ Гавриш Н., Ліннік О.//Дошкільне виховання, 2013. – 231 с.
4. Крутій К. Інноваційна діяльність в сучасному ДНЗ: методичний аспект / Крутій К., Маковецька Н. // Дошкільне виховання, 2005. – 314 с.
5. Лазарева М. В. Интегрированное обучение детей в дошкольных образовательных учреждениях: автореферат доктора пед.наук: 13.00.01. – Москва, 2010. –135 с.
6. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. –136 с.
7. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом: Навч. посіб. —К.: Знання, 2006. —365 с.

Поліщук Н.

*Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т. Г. Шевченка
Науковий керівник: викладач Шпильова М. О.*

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ

На самостійну рухову активність дошкільнят необхідно відводити майже половину часу їхньої загальної рухової діяльності протягом перебування у навчально-виховному комплексі. У першокласників під час навчання рухова активність займає значно менше часу, але у другу половину дня збільшується час, протягом якого дитина має можливість займатися не лише організованими формами рухової діяльності, а й самостійною руховою діяльністю. Крім того, вона серед усіх форм рухової діяльності найменше стомлює дітей. Підвищенню рухової активності малюків у самостійних іграх та вправах сприяла достатня кількість та доцільне розміщення обладнання, іграшок і посібників, новизна ігрового матеріалу, достатня площа для ігор, а також обладнаний у груповій кімнаті "фізкультурний куточок".

Педагогічне супроводження самостійної рухової діяльності ми спрямовували на спостереження за дітьми і своєчасне переключення їх на інший вид діяльності. Ми спонукали дітей роботи самим все те, що їм підсилю, привчали їх до правильного виконання рухів у побутовій діяльності, під час ігор та на прогулянці. Враховуючи швидку стомлюваність дітей від одноманітних рухів та поз, їх невміння доцільно регулювати свою діяльність, ми постійно слідкували за зміною рухів у чергуванні з короткочасним відпочинком.

Основними умовами підвищення рухової активності дітей у самостійних іграх виявилися такі: правильний добір іграшок, достатня кількість рухомих іграшок, зручне їх розміщення для ігор, новизна ігрового матеріалу, своєчасна допомога дитині у виборі іграшки, сюжету та змісту гри, особливо при переході від одного режимного моменту до іншого; збагачення рухових навичок дітей у процесі гри з різними іграшками та предметами; організація активного спілкування дітей в іграх, достатня кількість необхідного інвентаря для виконання зимових видів спортивних ігор та вправ.

Розподіляючи ігри та фізичні вправи протягом дня, враховували співвідношення програмного матеріалу, який планувався на занятті з фізичної культури (як у залі, так і на майданчику), із щоденними вправами та іграми, що виконувалися дітьми під час ранкової та вечірньої прогулянок. Застосовуючи ці засоби, враховували період року та погодні умови. У зимовий період реальні для виконання не всі основні рухи та ігри, де переважали б вправи з лазіння, повзання. А тому ми добирали ігри і вправи із стрибками, бігом, метанням тощо. До змісту прогулянок вводили різноманітні вправи з рівноваги, із санчатами, лижами, ковзанами та рухливими іграшками. У непогожі дні ми організовували їх на веранді або під навісом чи у спортивній залі.

Із дітьми старшого дошкільного віку та першокласниками протягом дня ми організовували та проводили 5-6 рухливих ігор. Одна з них - на майданчику вранці під час ранкового прийому та огляду дітей (якщо мороз був нижче десяти градусів). В основному - це гра середньої рухливості, добре відома дітям. У цей час ми також пропонували окремим дітям покататися на санчатах, поковзатися на крижаних доріжках. Ми заохочували тих дітей, які проявляли самостійність, за власною ініціативою повторювали вправи, які їм до вподоби. Загальна тривалість виконання вправ та участі в іграх під час ранкового прийому для дошкільнят тривала від 15 до 20 хвилин, а для дітей 6-7 років - до 30 хвилин.

Щотижня ми розучували з дітьми одну рухливу гру, яка повторювалася протягом місяця, чотири-шість разів залежно від складності її змісту. Крім того, взимку щомісяця ми проводили по 12-16 рухливих ігор, розучених раніше, із включенням спортивних ігор та вправ.

Зі старшими дітьми ми частіше проводили ігри спортивного характеру та естафети. Крім рухливих ігор, ми застосовували різноманітні вправи в основних рухах: біг у різному темпі, стрибки, метання предметів у ціль та на дальність, вправи з рівноваги та ін.

Розподіляючи ігри та фізичні вправи протягом дня, враховували співвідношення програмного матеріалу, який планувався на занятті з фізичної культури (як у залі, так і на майданчику), із щоденними вправами та іграми, що виконувалися дітьми під час ранкової та вечірньої прогулянок. Застосовуючи ці засоби, враховували період року та погодні умови. У зимовий період реальні для виконання не всі основні рухи та ігри, де переважали б вправи з лазіння, повзання. А тому ми добирали ігри і вправи із стрибками, бігом, метанням тощо.

Якщо дозволяли погодні умови, з метою закріплення та удосконалення павичок в основних рухах, розвитку спритності та швидкості, дітям пропонували виконання вправ у певній послідовності, використовуючи смуги "перешкод" (снігові вали, дуги, обручі для пролізання, ходьба з переступанням снігових гірок, ковзання по крижаних доріжках, біг та ін.). Регулярне впровадження їх під час прогулянок, дало змогу істотно активізувати рухову діяльність дітей.

У ході дослідницько-експериментальної роботи ми встановили, що необхідно також раціонально розподіляти рухову активність дітей протягом перебування їх у комплексі.

Список використаних джерел:

1. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Фізичне виховання дітей у дошкільному закладі. – К., 2001. – 212 с.
2. Поліщук Л.О. Педагогічні умови організації фізкультурно-оздоровчої роботи в навчально-виховному комплексі "Школа – дитячий садок" / В монографії: "Наукові основи організації педагогічного процесу в навчально-виховному закладі "Школа - дитячий садок". - Київ: Наук. світ. – 2001.– С. 53-61.

Попук С.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: кан. пед. наук, доц. Бутенко О. Г.

ГРА ЯК ОСНОВА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДИТИНИ У СУЧАСНОМУ ДОШКІЛЛІ

Гра посідає чільне місце в системі фізичного, морального, трудового та естетичного виховання дошкільнят. Вона активізує дитину, сприяє підвищенню її життєвого тону, задовольняє особисті інтереси та соціальні потреби. Завдання і зміст ігрової діяльності визначаються Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні, чинними програмами розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Малятко», «Дитина», «Українське дошкілля», «Дитина в дошкільні роки», «Зернятко».

Проблема гри широко висвітлена в науково-методичній літературі (у працях Д. В. Менджерицької, Л. П. Усової, А. І. Сорокіної, Р. І. Жуковської, В. Г. Нечаєвої та інших авторів-класиків), у сучасних розробках, зокрема Л. В. Артемової, у багатьох статтях педагогів-практиків і методистів. Незважаючи на це організація ігрової діяльності в дошкільному навчальному закладі потребує істотного вдосконалення.

Умовно виділяють три класи ігор:

- 1) ігри з ініціативи дитини (творчі);
- 2) ігри з ініціативи дорослого з готовими правилами (дидактичні, рухливі);
- 3) народні ігри (створені народом).

Творчі ігри становлять найбільш насичену типову групу ігор дошкільнят. Творчими їх називають тому, що діти самі визначають мету, зміст і правила гри, відображаючи здебільшого навколишнє життя, діяльність людини та відносини між людьми. Значна частина творчих ігор – це сюжетно-рольові ігри «в когось» або «в щось». Діти зображають людей, тварин, роботу лікаря, будівельника тощо.

Різновид творчої ігрової діяльності – театралізована діяльність. Вона пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва та відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів. Любов Артемова поділяє театралізовані ігри залежно від їх виду та специфічного сюжетно-рольового змісту на дві основні групи: режисерські ігри та ігри-драматизації.

Ігри-драматизації створюються за готовим сюжетом з літературного твору або театральної вистави. План гри та послідовність дій визначають заздалегідь. Така гра важча для дітей, ніж наслідування того, що вони бачать у житті, оскільки треба добре зрозуміти й відчувати образи героїв, їхню поведінку, пам'ятати текст твору (послідовність розгортання дій, реплік персонажів). У цьому й полягає особливе значення ігор-драматизацій – вони допомагають дітям глибше зрозуміти ідею твору, відчувати його художню цілісність, сприяють розвитку виразності мови і рухів.

Ще один вид – конструкторські ігри. Ці творчі ігри спрямовують увагу дитини на різні види будівництва, сприяють набуттю конструкторських

навичок організації та зближенню дітей, залученню їх до трудової діяльності. Матеріалом для цих ігор можуть бути конструктори різних видів та розмірів, природний матеріал (пісок, глина, шишки тощо), з якого діти створюють різні речі за власним задумом або за завданням вихователя. Важливо, щоб педагог допомагав вихованцям здійснити перехід від безцільного нагромадження матеріалу до створення продуманої будівлі.

Ігри з правилами. Ці ігри дають можливість систематично вправляти дітей у виробленні певних навичок, вони дуже важливі для фізичного та розумового розвитку, виховання характеру й волі.

За змістом та способами ведення ігри з правилами поділяють на дві групи: дидактичні та рухливі.

Дидактичні ігри сприяють, головним чином, розвиткові розумових здібностей дитини, оскільки містять розумове завдання, саме в розв'язанні якого й полягає сенс гри. Вони також сприяють розвитку органів чуття дитини, уваги, пам'яті, логічного мислення. Зауважу: хоча дидактична гра – ефективний метод закріплення знань, вона аж ніяк не повинна перетворюватися на навчальне заняття.

Рухливі ігри важливі для фізичного виховання дошкільнят, оскільки сприяють їхньому гармонійному розвитку, задовольняють потребу малюків у русі, сприяють збагаченню їхнього рухового досвіду. За методикою Едуарда Вільчковського з дітьми дошкільного віку проводять два різновиди рухливих ігор – сюжетні ігри та ігрові вправи (несюжетні ігри).

В основу сюжетних рухливих ігор покладено досвід дитини, її уявлення про навколишній світ (дії людей, тварин, птахів), які вона відтворює рухами, характерними для того чи іншого образу. Ігрові вправи характеризуються конкретністю рухових завдань відповідно до вікових особливостей та фізичної підготовки дітей. У рухливих іграх, що проводяться з дошкільнятами, не обов'язково визначати переможця. По закінченні гри педагог оцінює умови та її хід, виконання дітьми правил, їхнє ставлення один до одного. Тільки в старших групах поступово починають вводити елементи змагання, порівнювати сили команд та окремих гравців.

Народні ігри-це ігри, які походять з давніх-давен, їх побудовано з урахуванням етнічних особливостей (хороводи, забави, ігри з народною іграшкою тощо). Вони – невід'ємна складова життя дитини в сучасному дошкільному закладі, важливе джерело засвоєння загальнолюдських цінностей. Розвивальний потенціал цих ігор забезпечується не тільки наявністю відповідних іграшок, а й особливою творчою аурою, яку має створювати дорослий. Розрізняють індивідуальні, колективні, сюжетні, побутові, театралізовані ігри та рухливі ігри-забави.

Для організації ігор важливо створити предметно-ігрове середовище. Вихідна вимога – розвивальний характер та відповідність таким принципам, як реалізація дитиною права на гру (вільний вибір іграшки, теми, сюжету гри, місця та часу її проведення); універсальність предметно-ігрового

середовища, щоб діти могли разом з вихователями готувати й змінювати його тощо.

До складу предметно-ігрового середовища входять: велике організуюче ігрове коло, ігрове обладнання, іграшки, різноманітна ігрова атрибутика, ігрові матеріали. В інтер'єрі не повинно бути нічого зайвого, всі ігрові засоби мають бути безпечними для дітей.

Усі іграшки можна умовно поділити на три типи:

- 1) готові іграшки (автомобілі, літаки, ляльки, різні тварини тощо);
- 2) напівготові іграшки (кубики, картинки, конструктори, будівельний матеріал тощо);
- 3) матеріали для створення іграшок (пісок, глина, дріт, шпагат, картон, фанера, дерево).

За допомогою готових іграшок дітей ознайомлюють з технікою, навколишнім середовищем, створюють певні образи. Граючись ними, діти відтворюють свої враження, переживають яскраві почуття, активізують уяву дітей, коригують зміст ігор.

Напівготові іграшки використовуються переважно з дидактичною метою. Маніпуляції з ними потребують активізації розумової діяльності, для виконання поставлених педагогом завдань: розташувати кубики за розміром, у порядку збільшення та зменшення, підібрати пару до картинки, скласти з деталей конструктора якусь будівлю тощо.

До особливої групи відносимо театральні іграшки та костюми для різних персонажів, атрибути, які доповнюють створені образи. Це театральний ігровий матеріал (іграшки, ляльки, площинні фігури, пальчикові персонажі), елементи костюмів (головні убори, різні капелюшки, комірці, манжети тощо).

Підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що гра дитини – це безмежний простір, ще добре недосліджений, але фундаментально важливий для формування дошкільника.

Список використаних джерел:

1. <http://korsundruzhba.ck.ua/metodichna-br-skrin-ka/metodychni-rekomendatsii/167-hra-iak-osnovna-diialnist-dytyny>
2. Гіппенрейтер Ю. Б. Спілкуватися з дитиною. Як? – М.: Че Рв, 2005. - 240 с.
3. <https://abetkaland.in.ua/rol-gry-v-zhytti-dytyny/>
4. Пекла Делла Торре Помилки батьків. – Пер. з італ./Послесл. Ю. Азарова. - 2-е вид. - М: Прогрес, 1993. - 136 с. з іл.
5. Моральне виховання дошкільника. - під редакцією О.В. Регель, І.В. Сисиной. - изд. - «народна асвета». - Мінськ, 1970.

Тернова В.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Залізняк А. М.*

ОПТИМІЗАЦІЯ РОБОТИ ПЕДАГОГІВ З РОДИНАМИ З ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО КНИГИ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Родина і дошкільний навчальний заклад – два суспільних інститути, які закладають фундамент майбутнього дитини. У них одна мета: виховати здорову, соціально адаптовану, всебічно розвинену людину з високим інтелектуальним, творчим та духовним потенціалом.

Проблему взаємодії сім'ї та дошкільного навчального закладу розкрито у працях педагогів [1; 2].

Так, під час формувального експерименту ми проводили роботу з батьками дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи.

Наша мета – це виховати у дітей ціннісне ставлення до книги.

Тому залучаючи батьків до освітнього процесу ми проводили з ними різні нетрадиційні форми роботи: педагогічні посиденьки, день відкритих дверей, сімейні клуби, педагогічні тренінги, вечори запитань та відповідей.

Проводячи роботу з батьками, ми давали їм такі поради щодо виховання ціннісного ставлення до книги:

- дозволяйте дитині самостійно вибирати дитячу книгу,
- читайте дитині книгу перед сном – нехай це буде ваша сімейна традиція,
- щоб викликати інтерес у дитини до книги, читайте їй 10-15 хвилин,
- перш, ніж читати книгу, провітріть кімнату, приберіть зі столу предмети, які відволікають увагу,
- якщо дитина стомилася, зробіть фізкультурну паузу,
- не бійтеся хвалити дитину,
- дитячу літературу тримайте на нижніх полицях шафи, щоб дитині було зручно дістати книгу,
- даруйте дітям книги,
- навчайте розкладати книги на поличках, столах,
- навчайте свою дитину брати книгу чистими руками,
- розповідайте дітям, що малювати у книжці не можна,
- купуйте дітям дитячі журнали: «Барвінок», «Пізнайко»,
- якщо книги підлягають ремонту, то обов'язково залучайте своїх дітей.

Означені поради сприяли вихованню у дітей відповідальності за доручену справу, виробляли звичку берегти і шанувати книги.

Також ми провели літературний ранок з старшими дошкільниками, який був присвячений відомому письменнику В. Сухомлиньському. До цього свята ми залучили батьків, які разом зі своїми дітьми інсценували казки відомого педагога. Це було своєрідне свято національної книги та пропаганда художнього слова серед батьків.

Під час роботи з батьками ми пропонували їм завчити зі своїми дітьми прислів'я про книги. Під час формувального експерименту ми давали батькам домашні завдання: створити читацьке середовища в кімнаті власної дитини, прочитати казку своїй дитині, допомогти дитині вивчити вірш, допомогти дитині скласти загадку, підготувати необхідні атрибути до гри-драматизації, сімейне придумування казок, їх ілюстрування. Під час роботи з батьками ми дотримувались таких правил: ввічливості, доброзичливості, звернення до батьків на ім'я, та по батькові, вміння вислухати батьків, зрозуміти їхні проблеми та допомогти прийняти педагогічне рішення.

Список використаних джерел:

1. Акопян Л. Програма взаємодії з родиною // Вихователь-методист дошкільного закладу, - К., 2009. - № 11. – С. 4-16.
2. Родинне виховання: сучасні підходи / [упоряд.: Т. Вороніна, О. Мельник]. – К.: Шк. світ, 2010-112 с.

Харенко В.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького **ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ХОДІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Нині, висуваються нові вимоги до освіти дітей дошкільного віку, що зумовлює зростання обсягу та інтенсивності навчально-пізнавальної діяльності закладів дошкільної освіти. Часто освітній процес у ЗДО ґрунтується на принципах шкільної освіти і перевантажений додатковими заняттями з іноземної мови, читання, письма тощо. Це призводить до збільшення навчального навантаження, що в свою чергу унеможливорює засвоєння дітьми необхідних знань, умінь і навичок. Подання нового матеріалу потребує узгодження його з особливостями вікового та психічного розвитку дитини дошкільного віку.

Останнім часом значної популярності серед батьків набувають сучасні заклади раннього розвитку дітей. Значною мірою такий інтерес пов'язаний з відчутним підвищенням вимог під час вступу до школи. Саме тому, все частіше у сучасній освіті виникає необхідність підготовки дитини в дошкільному віці до навчання у загальноосвітньому закладі. Так, ряд авторів (Г. Доман, М. Зайцев, С. Лупан, С. Судзукі, В. Тропп та ін.) вважають навчання в закладах дошкільної освіти необхідним. Таким чином, постає проблема формування пізнавальних інтересів і мотивів навчання у дітей дошкільного віку. Тому перед вихователями постає головне завдання – створення необхідних методик та рекомендацій, спрямованих на ефективний розвиток дітей дошкільного віку шляхом формування пізнавальних інтересів та мотивації у відповідності до їх психічних й вікових особливостей розвитку та з урахуванням провідного виду діяльності [2, с. 24-25].

Вивченням проблеми розвитку пізнавальної сфери дітей старшого дошкільного віку займалися як вітчизняні, так і зарубіжні дослідники: В. Баландин [2], В. Бондаревский [3], В. Давидов [1], Г. Каданцева [4] та ін. Зокрема, Г. Каданцевою було встановлено позитивний вплив на засвоєння нових знань у процесі активної гри, як провідної діяльності дітей цього віку.

Враховуючи вищесказане актуальність зазначеної проблеми дослідження випливає з необхідності пошуку нових підходів та методів до проблеми розвитку пізнавальної сфери дітей старшого дошкільного віку. Останнє стає можливим через використання сюжетно-ігрової діяльності, що сприяє формуванню пізнавального інтересу і мотивації до навчання. Ігрова діяльність, зокрема використання сюжетно-рольових ігор, є провідною у даному віці, їх використання є значним мотиваційним та пізнавальним чинником у навчанні дітей. Формування пізнавальних інтересів і мотивів до навчання дітей шляхом використання сюжетно-рольової ігрової діяльності потребує подальшого дослідження та адаптації до сучасних умов з урахуванням вікового та психічного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Метою статті є теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних умов під час навчання дітей старшого дошкільного віку та розвитку їх пізнавальних процесів у ході ігрової діяльності.

Використання провідної сюжетно-ігрової діяльності в дидактичних цілях є ефективним способом розвитку пізнавальних процесів та засвоєнню знань дітьми старшого дошкільного віку. Гра – вид діяльності дитини, що забезпечує виникнення навиків взаємодії в колективі, пізнання різноманітних явищ навколишньої дійсності. Психологи Л. С. Виготський, Г. С. Костюк розглядають гру як провідну діяльність дитини дошкільного віку, а педагоги В. В. Баландин [2], Ю. К. Бабанский – як засіб навчання, розвитку та виховання [1, с.146].

Д. Ельконін вказував на важливість сюжетно-рольової гри у психічному й емоційному розвитку особистості дитини та довів, що під час гри дитина пізнає світ, тобто активно формуються пізнавальні психічні процеси: відчуття, сприймання, пам'яті, мислення, уяви. Окрім того, у ході рольової гри діти оволодівають комунікативними навиками, формуються уявлення про суспільний устрій та взаємодію між людьми [4, с. 40-41]. У цей час з'являється інтерес до певної сфери знань, які відтворюються в ході сюжетно-рольової гри та формуються навички дотримання визначених правил, що є досить важливим для подальшої навчальної діяльності [3, с. 115].

Спостерігаючи за ігровою діяльністю дітей, вихователі здійснюють аналіз психологічних особливостей дітей, їх здібностей та інтересів. На основі цього слід планувати освітній процес, який зацікавить дитину, змотивує її до навчання та сприятиме швидкому засвоєнню нових знань. Орієнтація на вроджені здібності дитини в навчальній діяльності є

необхідною передумовою для швидкого та міцного засвоєння нових знань та розширення кола пізнавальних інтересів.

Отже, з метою підготовки дитини дошкільного віку до навчання у школі у закладах дошкільної освіти необхідно вводити додаткове навчання, що потребує створення та впровадження нових засобів навчання, що адаптовані до психічних й вікових особливостей дітей. Використання ігрової діяльності в навчальних цілях є ефективним засобом розвитку пізнавальних процесів та засвоєнню знань дітьми дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. Методические основы / Ю. К. Бабанский. – М.: Педагогика, 2005. – 193 с.
2. Баландин В. В. Развитие познавательных процессов детей 4 – 10 лет средствами физического воспитания / В. В. Баландин // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2000. – № 1. – С. 24-26.
3. Бондаревский В. Б. Воспитание интереса к знаниям и потребности к самообразованию / В. Б. Бондаревский. – М.: Просвещение, 2005. – 513 с.
4. Каданцева Г. А. Взаимосвязь познавательной и игровой активности детей шести лет. / Г. А. Каданцева // Теория и практика физической культуры, 1993. – № 11. – С. 40 – 41.

Шевчук І.

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Залізняк А. М.*

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ПЕДАГОГА ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У сучасних дослідженнях проблем підвищення культури мовлення педагога виділяють компоненти його професійного мовлення і вимоги до нього.

До компонентів професійного мовлення педагога відносяться:

- якість мовного оформлення мовлення;
- ціннісно-особистісні установки педагога;
- комунікативна компетентність;
- чіткий вибір інформації для створення вислову;
- орієнтація на процес безпосередньої комунікації.

Серед вимог до мовлення педагога дошкільного закладу виокремлюють: правильність, точність, логічність, чистота, виразність, багатство, доцільність, образність мовлення, естетичність мовлення [1].

До цього переліку необхідно додати і правильне використання педагогом невербальних засобів спілкування, його уміння не лише говорити з дитиною, але й чути її.

Безумовно, знання педагогом дошкільного закладу зазначених вимог, їх дотримання і постійне вдосконалення свого мовлення – це запорука

успішності роботи з виховання культури мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами народної педагогіки.

Культура мовлення формується, розвивається і проявляється в процесі спілкування в мовленнєвій діяльності. Культурі потрібно вчити з дитинства у процесі навчальної мовленнєвої діяльності. Вирішальне значення для повноцінного розвитку дитини має своєчасне оволодіння мовою, усім багатством її виражальних і змістових засобів. Для цього потрібно, щоб діти чули від дорослих зразкове, правильне мовлення, яке відповідало б літературним нормам мови.

Формуючи культуру мовлення дошкільників засобами народної педагогіки, педагог звертає їхню увагу на виразність, правильність, логічність мовлення, вміння користуватися мовностилістичними засобами, бачити красу живого народного слова та водночас уникати помилок, пов'язаних з негативним впливом просторічної, діалектної лексики, жаргонізмів, суржику тощо. Вихователь насамперед повинний дбати про чистоту мовлення. Оскільки діти – майбутні носії національної мови, то педагогу дошкільного закладу необхідно ставитись до культури мовлення не тільки як до професійного обов'язку, а й як до соціального явища.

Отже, культура мовлення – це дотримання мовцями усталених мовних норм усної і писемної форм літературної мови та цілеспрямоване майстерне використання виражальних засобів мови залежно від стилю, жанру, типу мовлення й відповідна лінгвометодична наука про це. Вона є показником рівня освіченості, загальної культури особистості, національної самосвідомості, громадянської активності.

Список використаних джерел:

1. Гавриш Н.В. Художнє слово і дитяче мовлення / Гавриш Н.В. Гавриш Н.В. – К., 2005. – 128 с.

Якименко А.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Поліщук О. В.

СОФІЯ РУСОВА ПРО ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Значний вклад у систему дошкільного виховання, а саме – фізичного виховання дошкільнят, внесла фундатор національного дошкільця – Софія Русова. Просвітителька написала низку праць: «Дитячий сад на національному ґрунті», «Націоналізація дошкільного виховання», «Теорія і практика дошкільного виховання» та інші, в яких глибоко висвітлила питання, як фізичного розвитку та виховання, так і інших сторін дошкільного виховання. Софія Русова розробила мету і завдання дошкільного виховання, склала орієнтовну програму роботи з дітьми дошкільного віку, визначила форми і методи організації освітньо-виховного процесу. Думки, ідеї, погляди Софії Русової стосовно дошкільного виховання складають цілісну систему, яка визначається як оригінальна концепція українського педагога.

Складовою частиною комплексної системи дошкільного виховання Софії Русової є фізичний розвиток дошкільнят. Вона наголошувала: «Щоб сформувати гармонійно розвинену особистість, необхідно розуміти фізичну сутність дитини». Під фізичним розвитком Софія Русова розуміла якісні зміни, що відбуваються в зв'язку із зміцненням і удосконаленням фізичних задатків та здоров'я під впливом правильно організованого виховання.

Велику увагу Софія Русова приділяла режиму дня маленьких дітей, визначила час сну, ігор, занять. Звертала увагу на те, що перебування на свіжому повітрі дуже корисне для дітей. Софія Русова радила насамперед організовувати рухливі ігри на свіжому повітрі, а також дитячу працю та заняття в саду, лісі, полі, або хоча б на веранді.

Відома діячка дошкільного виховання Софія Русова вважала, що в час, коли відкривається багато народних дитячих садків, потрібно вдало вибрати засоби, за допомогою яких можна було б «захопити розум і душу української дитини». Педагог особливо виділяла ігри, що мають проводитися рідною дитині мовою.

Зимові ігри С. Русова рекомендувала використовувати зі збірників М. Лисенка та К. Квітки й М. Косач. Вона вважала, що такі ігри розширюють руховий арсенал дитини, сприяють зміцненню дисципліни. Характеризуючи рухливі ігри, С. Русова відзначала, що вони мають незаперечне значення для виховання, бо саме так «зростає товариство й виховується громадська дисципліна». Вихователям вона рекомендувала не примушувати дітей до гри: «Треба вести гру так цікаво, щоб діти захоплювалися». Аналізуючи педагогічну цінність рухливої гри, Софія Русова писала: «Гра задовольняє найкраще вимогу дитинства в активності, в різноманітних рухах» [1, с. 147].

Щоб ігри позитивно впливали на розвиток дітей, просвітителька радила грати в ті ігри, що їх обирають діти самостійно. Тут не має бути ніякого примусу, диктату. Як вказувала С. Русова: «Бажано, щоб діти грали залюбки, щедро, із захватом, хоча б гра й була вигаданою дорослими й добре дітям вияснена» [1, с. 148]. У цьому судженні, як і в багатьох інших, полягає головне правило виховання за Софією Русовою: дітей не треба ні до чого силувати.

Основна ідея педагога: правильний фізичний розвиток дитини – основа успішного формування інтелектуальних і моральних сил, це одна із умов становлення особистості. Софія Русова писала: «Дитина – зовсім окремий фізичний і духовний організм» [1, с. 147].

Великий вплив на фізичний розвиток дитини, на думку Софії Русової, має оточення: «Родинні розрухи, недобрий харч, гострі соціальні з'явища – усе відбивається на дитині» [1, с. 148]. Особливу увагу Софія Русова звертала на харчування дітей, як на один із головних чинників фізичного здоров'я. Згідно із пропозиціями М. Монтессорі, педагог радить давати маленьким дітям їжу, насичену жирами і цукром, а також вуглеводами і білками. Окрім того, зазначала, що «Дитині надзвичайно корисне свіже повітря» [1, с. 149].

Русова радить широко застосовувати в педагогічному процесі рухливі ігри, гімнастичні вправи, дитячу працю. Фізичним розвитком дитини дошкільного віку мають опікуватися вихователі, і найбільшою їхньою турботою повинно бути здоров'я дітей. На думку С. Русової, садівниця має бути не контролером, а товаришем, другом. Для неї гра теж має бути цікавою. Вихователь « мусить звертати увагу на те, щоб гра не монополізувалася деякими учасниками, а щоб у ній усі брали однаково активну участь». Головне при цьому – дбати, щоб гра «викликала працю різних інтелектуальних сил дитини». Говорячи про гру як про вагомий чинник, зокрема і як про чинник виховання загалом, С. Русова приділяє увагу національним іграм: «За всіх часів усі народи мали свої національні ігри і в них виявляли свої особливі, оригінальні риси, свої нахили, напрямки думок» [1, с. 148]. На прикладах історії світової культури, історії культури українського народу вона доводить, що всі народні ігри виникли не лише заради розваги; вони задовольняли вимоги життя, розвивали силу, спритність, винахідливість. Народні ігри розвивають дитину і фізично, і духовно: розширюють і ускладнюють репертуар її рухів, збуджують інтерес до мистецтва, формують любов до рідного краю, народу, виховують почуття товарищескості, дисципліну.

«Гра – найвидатніша форма природного розвитку. У грі беруть участь інстинктивні нахили і природний склад душі, що повстає від спадщини й потрібен людині задля майбутньої діяльності» [1, с. 146].

Отже, організація фізичного виховання за Софією Русовою передбачає:

- врахування особливостей дитячого організму (режим росту, індивідуальні особливості росту дітей);
- наявність відповідного приміщення;
- добре харчування;
- проведення різних рухливих ігор;
- режим дня;
- максимальне використання свіжого повітря під час гри та занять.

Софія Русова практично і теоретично довела потребу впровадження фізичного виховання в дошкільному закладі. Вона показала роль фізичного виховання в процесі формування гармонійно розвиненої особистості.

Однією з головних проблем сучасного виховання дітей як у ЗДО, так і в родинному колі є проблема фізичного виховання. Тому, думки, погляди, висновки української просвітительки співзвучні концепції організації системи дошкільної освіти в нашій країні.

Список використаних джерел:

1. Історія дошкільної педагогіки: Хрестоматія. / За ред. Борисової З. М., Смаль В. В. – К.: Вища школа, 1990. – 420 с.
2. Русова С. Ф. Дошкільне виховання / С. Ф. Русова. – Катеринослав, 1918.
3. Русова С. Ф. Нова школа соціального виховання / С. Ф. Русова. – Катеринослав. – Лейпциг, 1924.

Для нотаток

This image shows a single page of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ПЕРШІ СПРОБИ ПОШУКУ В НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ

Випуск XV

**Збірник матеріалів
XVI Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції**

«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДИТИНИ У СУЧАСНОМУ ДОШКІЛЛІ»

(24 квітня 2018 р.)

**Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини**
вул. Садова 2, м. Умань, Черкаська обл., 20300

Збірник – Умань: АЛМІ, 2018. – 86 с.

Видавництво «АЛМІ»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
До Державного реєстру ДК – № 74 від 01.06.2000 р.
20300, м. Умань, вул. Садова, 4 тел/факс (04744) 4-04-53,
e-mail: rus-almi@bigmir.net